Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

NAJER FOLKSBLAT

פרייז 35 גראָשען

הײנט 16 זײטען.

נייער פאָלקסבלאַט

אונפּאַרטייאישע פּאָליטיש-געזעלשאַפטליכע טאָג-צייטונג

Nr. 267/1562 | לאָדז, פרייטאָג, ג כסלו תרפ״ט : | זעקסטער יאָהרגאַנג | Łódź, Piątek, 15 listopada 1928 r. | Nr. 267/1562

אַדרעס פון רעדאַקציע און אַדמיניסטראַציע: לאָדז, פּיעטריקאָווער 21, טעל. 24-71 | Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 24-71.

דער בלוטיגער אויסוואורף

נייע סענסאַציאָנעלע פּרטים פון דער גרויזאַמער רציחה

די פּרטים וועגען מאָרד

די פּרטים וועגען מאָרד אויף פּיעטריקאָווער 117 הערען נישט אויף צו אינטערעסירען די ברייטע עפענטליכקייט וואָס מאָל דערוויסט מען זיך

נייע פּרטים

וועגען דעם ווי אַזוי דער דעגענערירטער מערדער האָט דערהרגעט און ווי אַזוי מ׳האָט איהם אַזוי שנעל ענטדעקט.

ס׳ווייזט זיך קודם-כל אַרויס, אַז דער רעכנונג, וועלכער האָט געשפּילט אַזאַ וויכטיגע ראָל איז דער אויספאָרשונג איז דורך דער פּרוי טישער געשריבען געוואָרען זעהר נישט דייטליך און די פּאָליציי האָט בשום אופן נישט געקענט אַדורכלייענען דעם נאָמען פון דעם, וואָס האָט געזאָלט קויפען דעם פּאָר-טעפּיאַן, די פּאָליציי האָט געמיינט, אַז ער הייסט

לאָזשניצקי, לאַווניצקי אָדער זשאַרניצקי.

דאָס אַדרעסען-ביוראָ האָט צוגעשטעלט די אַדרעסען פון די מענשען מיט ענליכע נעמען, אָבער וועגען זיך אינטערעסירט מיט דעם מאָרד פון דער פאַמיליע טישער, איז דעם אייגענטימער דער נאָענטער ענין געוואָרען פערדעכטיגט; ער איז גלייך אַוועק אין דער אויספאָרשונגס-פּאָליציי, וואו ער האָט אויפגעגעבען דעם נאָמען פון סטאַניסלאַוו לאַניוזכאַ. ערשט דער-מאָלס האָט זיך די פּאָליציי געכאַפּט, אַז אויף דעם רעכענונג געפינט זיך טאַקע דער נאָמען פון סטאַ-ניסלאַוו לאַניוזכאַ.

די מאַכט האָט זיך איצט צום צווייטען מאָל געווענדעט

צום אַדרעס-ביוראָ

און ס׳האָט זיך אַרויסגעשטעלט, אַז אין לאָדז וואוי-נען 5 משפּחות לאַניוזכאַ, אָבער אַ סטאַניסלאַוו וואוינט נאָר אויף טאַרנאָווא 33.

די פּאָליציי איז אָבער אַלץ נאָך נישט געווען זיכער, צי דאָס איז דער אמתער מערדער, צוליב דעם האָט די פּאָליציי געהאַנדעלט זעהר פּאָרזיכטיג.

ריינסטאָג אין אָוועגד איז אין דער וואוינונג פון לאַניוזכאַ געקומען

אַ בריף-טרעגער

מיט אַ ווערט-בריף פאַר סטאַניסלאַוו לאַניוזכאַ. דאָס איז געווען אַן׳איבערגעטוענער לייטער פון דער ו-טער בריגאַדע פון אויספאָרשונגס-אַמט קאָ-לאָרושעיסקי.

סטאַניסלאַוו איז נישט געווען אינדערהיים, דער בריפטרעגער האָט זיך אַוועקגעזעצט בעקוועם און האָט ערקלערט, אַז ער וועט וואַרטען אויף סטאַ-ניסלאַוו׳ן. דערווייל האָט דער איבערגעטוענער בריף-טרעגער גערעדט מיט דער פאַמיליע לאַניוזכאַ. מ׳האָט איהם דערצעהלט, אַז סטאַניסלאַוו פיהרט אַ פּער-רעכטיגטען לעבענס-אַרט.

דעב מערדערס פאָטער האָט זיך געוואונדערט פון וואַנען זיין זוהן האָט געקענט בעקומען אַ ווערט-בריף. אין דעם מאָמענט, דאָס איז געווען 8 אַ זייגער אין אָוועגד, איז אַריינגעקומען סטאַניסלאַוו לאַניוזכאַ. דער „בריפטרעגער" האָט זיך ווייטער נישט פאַראַטען, האָט זיך גענומען כלומרשט זוכען אין דער טאָרבע דעם ווערט-בריף און נישט געקענט געפונען, באַלד דערויף איז סטאַניסלאַוו לאַניוזכאַ

די שוואַרצער וואָלף

אַזוי הייסט אונזער

נייער סענסאַציאָנ. ראָמאַן

וואָס הויבט זיך אָן צו

דרוקען די טעג אין

„נייעם פאָלקסבלאַט".

אין דעם דאָזיגען נייעם ראָמאַן

וועט אויף אַ מערקווירדיג-

שפּאַנענדען אופן געשיל-

דערט ווערען דאָס

לעבען פון

אַ פער-

וואָהרלאָזטער

נשמה, וואָס בלאָנ-

דזשעט הפקר׳דיג אין

דער גרויסער וועלט מיט׳ן

וועג פון זינד און גליק.

געוואָרען טויט-בלאַס און האָט אַרויסגעשעפּטשעט:

איך פערשטעה שוין איצט אַלץ איהר זענט נישט קיין בריפטרעגער... איהר זענט פון דער פּאָליציי.

דער לייטער קאָלאָרושעיסקי האָט באַלד צו-טיסען געגעבען די דיזשורירענדע אַגענטען, אַז דער מערדער איז געכאַפּט. תיכף זענען אָנגעקומען אויף טאַרנאָווא 33 די העכערע פּאָליציי-אָפיצירען מיט׳ן אינספּעקטאָר ניעדזשעלסקי בראָש.

סטאַניסלאַוו׳ן און אַלע איבריגע פאַמיליען-מיטגלידער פון לאַניוזכאַ האָט מען מיט אויטאָס אָפּגעפיהרט

אין אויספאָרשונגס-אַמט.

וואוהין עס זענען גלייך געקומען פּראָקוראָר שמיט, און פּראָקוראָר באַרקאָווסקי און דער אויספאָר-שונגס-ריכטער.

לאַניוזכאַ האָט זיך מודה געווען אין פערברעכען און קאַטעגאָריש ערקלערט, אַז ער האָט נישט געהאַט

קיין שום שותּפים.

נעכטען אינדערפריה איז דער מערדער פון אויספאָר-שונגס-אַמט איבערגעפיהרט געוואָרען אין תּפיסה אויף קאָפּערניקוס.

ווי מיר דערוויסען זיך, איז דאָס יונגע, וועל-כען לאַניוזכאַ האָט געשיקט צו דעם רינגסטמירעל, שוין בעפרייט געוואָרען פון אַרעסט, ווייל די אויס-פאָרשונג האָט פעסטגעשטעלט, אַז ער האָט נישט אַנטיילגענומען אין׳ם פערברעכען.

דער גרויזאַמער מערדער פיהרט זיך אויף

(ווייטער זעה 4-טע זייט)

דער מערדער סטאַניסלאַוו לאַניוזכאַ.

דעם נאָמען לאַניוזכאַ האָט מען אפילו נישט געטראַכט.

ערשט דינסטאָג פּאַרמיטאָג האָט זיך צו דער פּאָליציי געמעלדעט

אַ געוויסער עדות

וועלכער האָט געהאַט די גרעסטע פערדינסטען ביים ענטדעקען דעם מערדער. דאָס איז דער בעזיצער פון איינע פון די גרעסטע בעמישטע וועשערייען אין לאָדז.

ער האָט ערקלערט, אַז מאָנטאָג אינדערפריה איז צו איהם אין דער פּראַלניע געקומען אַ יונגער-מאַן און געבראַכט אַן׳אַנצוג, בעטענדיג אַז ער זאָל אויסגעוואַשען און אויסגעפּרעסט ווערען אין פערלויף פון עטליכע שעה. ווען דער אייגענטימער האָט איהם געפרעגט דעם נאָמען און אַדרעס, האָט דער יונ-גערמאַן צוערשט נישט געוואָלט אויסגעבען און גע-זאָגט, אַז ער וועט נאָך דעם אַנצוג אַליין קומען. שפּעטער ערשט, ווען דער אייגענטימער האָט דווקא געפאָדערט דעם נאָמען, האָט דער יונגערמאַן אויפ-געגעבען דעם נאָמען פון סטאַניסלאַוו לאַניוזכאַ, ערשט נאָך זיין אַוועקגעהען האָט איינער פון די אָנגעשטעלטע בעמערקט אויף דעם אַנצוג גרויסע

בלוט-פלעקען.

צוליב דעם, וואָס אין דער וועשעריי האָט מען

די אומגליקליכע קרבנות פון מאָרד.

מאַריאַ טישער

בראָניסלאַוו טישער

7 וואל-קאמיטעט צום ראט פון דער קראנקען-קאסע אין לאדז

ביים צענטראלען יודישען האנדווערקער-פערבאנד פאלודניאווא 4

יוד. האנדווערקער און ארבייטס-געבער!

שטים דעם 25 נאוועמבער בעת די וואהלען צו דער קראנקען-קאסע פאר דער יוד. ארבייטסגעבער-ליסטע 7

שבת, ד. 17-טען נאוועמבער ה. י. קומען פאר

פינף גרויסע וואהל-מיטינגען

וועגען די וואהלען צום ראט פון דער קראנקען-קאסע.

צווייי אין לאקאל פון צענטר. יוד. האנדוו.-פערבאנד, פאלודניאווא 4, אנהויב 6 אווענד און 9 אווענד; אויף נייער'ס מארק, אין דער שוהל, רושגאווסקא 18, פינקטליך 10 פריה; אין שוהל „סיני", גלובנא 62, פינקטליך 10 פריה; אין שוהל „אוהל יעקב", גדאנסקא 18, פינקטליך 10 פריה. מיט רעדעס וועלען ארויסטרעטען די ה"ה: אדוו. א. צימערמאן, מאג. ז. שטרויך, דיר. ב. אדדינאנס, פרנס ר. האפמאן, פרנס פלאצקער, פוטערמאן, הערשקאוויטש, שווארצבערג א. א.

קומט מאסענווייז. יודישער ארבייטס-געבער! עס האנדעלט זיך אין אייערע אייגענע אינטערעסען! קומט מאסענווייז.

ליסטע יודישער ארבייטער וואהל-קאמיטעט „פועלי-ציון", היפט-וואהל-ביורא זגערזשער 17. ליסטע

6 דריי גרויסע וואהל-מיטינגען 6

שבת, דעם 17-טען נאוועמבער קומען פאר

א. ד. ט.: „די קראנקען = קאסע = וואהלען און די יודישע ארבייטערשאפט"

10 א זייגער פריה אין קינא-זאל „סירענא" אלעקסאנדראווסקא 37; 1 א זייגער בייטאג אין קינא-זאל „פלארא", זאוושא (באלוט) 22; 3 א זייגער נאכמ. אין ענגלישען זאל, אלעע 1-טער מאי 2. מיט רעדעס וועלען ארויסטרעטען די חברים: ראטמאן י. לעוו (ווארשא), ראטמענער האלענדערסקי, ד"ר שיפמאן, אין שאפירא, יוסף ראזען (ווארשא), ד"ר אוריסאן, פעדער, ציטרינאוויסקי, בראנד, סטאלארסקי וואלינסקי א. א. ארייגאנג פריי!

שטימט פאר דער ליסטע

10 די איינציגע ליסטע, אויף וועלכער עס שטימען אלע האנדווערקער פון די ארבייטס-געבער 10

דעריבער שטימען אלע ווי איינער נאר פאר דער אייגענער ליסטע, אגיטירען און ארבייטען פאר'ן נצחון פון דער איינציגער האנדווערקער-ליסטע!

ביי די יעצטיגע וואהלען צום ראט פון דער קראנקען-קאסע וואו עס פיגורירט ער 1-טער קאנדידאט

אדוו. יוסף ווייצמאן

(ראטמאן און פרנס)

דער ערליכער פערטיידיגער פון האנדוו.-אינטערעסען איז

10 — פון די — ארבייטס-געבער!

אכטונג! וועהלער פון די ארבייטס-געבער! מאסען-מיטינגען

מארגען, שבת, דעם 17-טען נאוועמבער קומען פאר 2 גרויסע

4 נאכמ. אין לאקאל פון מאגאזין, שניידער פעראיין (אלעע I מאי 2) פאר שניידער-כאלופניקעס, :—: 7 אוו. אין פאלקס-הויז (זאוואדזקא 5) פאר האנדווערקער. רעפערירען וועלען די ח"ח: אדוו. יוסף ווייצמאן, ד"ר הערשפינקעל, מ. פראנקענטאל, בצלאל פישער, אברהם מינסקי, ראדאשיצקי, שערמאן, אהרן גלאטמאן, ל. וו. פינגערהוט, בן-ציון לצווי, משה מאסקאוויטש א. אנד. .·. ארייגאנג נאר פאר וואהל-בערעכטיגטע. .·. קומט מאסענווייז!

דער פעראייניגטער יודישער האנדווערקער-וואהל-קאמיטעט.

לאגער פון באטען און קאלאשען א.ג. „GUMIPOL"

15 NOWOMIEJSKA 15

עמפפעהלט אויסשליסליך די „GENTLEMAN"

אויסארבייטונגען פון דער פירמע

◆◆ פאבריקס-פרייזען! ◆◆

„הורט"- און דעטייל-פערקויף!

---

5 וואהל-קאמיטעט פון סאציאליסטישע האנדווערקער און כאלופניקעס 5

9 אגראדאווא 9.

שבת, ד. 17. נאוו. 10 פריה קומט פאר אין קינא „וועניס", מלינארסקא 15

א גרויסער וואל-מיטינג

פאר האנדווערקער און כאלופניקעס.

מיט רעדעס וועלען ארויסטרעטען די ח"ח מ. ראטערמאן (ווארשא), י. בערקאוויטש, ה. גאלדבערג, י. בעאטוס, מ. רובינשטיין א"א. קומט מאסענווייז!

קאפע-רעסטאראן „BRISTOL"

פיעטריקאווער 30, טעל. 25-91

טעגליך קאנצערט

פון 7 ביז 12 א זייגער ביינאכט פון א Jazz-Band ארקעסטער

אונטער דער לייטונג פון ה' לעווקאוויטש

גלייכצייטיג עמפפעהלט דער אויבענדערמאנטער גוט-בעקאנטער קאפע-רעסטאראן איהרע געשמאקע שפייזען. דער בופעט איז פערזעהן מיט קאלטע און ווארימע מאכלים. די פרייזען פון די שפייזען זענען נישט געהעכערט.

מיט אכטונג ה. בערנהיים

געזעלשאפט „הזמיר", אלעע קאשטשושקי 21.

מארגען, שבת, דעם 17. נאוועמבער ד. י., 9 א זייגער אווענד קומט פאר אין אייגענעם לאקאל, דער

ערעפנונגס-קאנצערט פון ווינטער סעזאן

מיט'ן אנטייל פון „הזמיר"-כאר אונטער לייטונג פון דיר. י. פיוווישיס, פרוי זעמעל-מארקאוויטש (פידעל), פרוי סאבינא ראזענבלאט (געזאנג), ה' ס. קאפעל (געזאנג) און „הזמיר"-קווארטעט

ביים קלאוויר: פרל. ל. לאכס און דיר. ט. רידער.

בילעטען צום פרייז פון 2 זל. און 1.50 צו בעקומען ביי דער קאסע פון „הזמיר"

---

6 דער פראפעסיאנעלער פעראיין פון צאהן-טעכניקער אין לאדז 6

פאדערט אויף אלע צאהן-טעכניקער, וועלכע זענען פערזיכערט אין דער קראנקען קאסע, זונטאג, דעם 25 ד.ח. אינ'ם טאג פון די וואהלען צו שטימען פאר'ן פעראיינס פארזיצער מ. פעדער, ליסטע 6. נוצט אויס אייער וואל-רעכט! שטימט פאר דער ליסטע

טיף ערשיטערט טיילען מיר מיט אונזערע מיטגלידער, אז נעכטען דאנערשטאג דעם 15 נאוועמבער ד.י. איז געשטארבען און דעמזעלבען טאג צו קבורה געקומען אינזער ג. פערוואלטונגס מיטגליד און קאסירער פון דער תלמוד-תורה „עץ-הדעת" קילינסקי 60

נ. ע.

משה מידלארזש

אין פערשטארבענעם פערלירען מיר איינע פון די טיכטיגסטע פיאנערען און גרינדער פון דער תלמוד-תורה „עץ הדעת"

זיין נאמען וועט ביי אונז שטענדיג בלייבען אין זכרון

2510 די פערוואלטונג.

נאך קורצע און שווערע ליידען איז נעכטען ב' כסלו געשטארבען אין עלטער פון 59 יאהר און דעם זעלבען טאג צו קבורה געקומען אונזער טייערער אונפערגעסליכער מאן, פאטער, ברודער, שוויגערפאטער, גרויספאטער, שוואגער און אנקעל

נ"ע יעקב ב"ר דוד ז"ל ראווסקי

וועגען וואס עס טיילען מיט

די טיפטרויערנדע הינטערבליבענע.

Z intencji 15-tu letniego Jubileuszu Dyrektora Kino-Teatru „SYRENA" p.

SALOMONA HERCBERGA

życzy dalszej pomyślnej i owocnej pracy na tem polu

PERSONEL
Kina „Syrena" w Łodzi.

זונטאג, דעם 18. נאָוועמבער 1928, קומט פאָר די אַלגעמיינע יעהרליכע

גענעראַל=פערזאמלונג

פון דער „תלמוד=תורה" ע"ש הרה"ג רבנו אלי' חיים מייזל זצ"ל אין אייגענעם לאָקאַל, שוו. יאַקובא 6, א זייגער 4 נאָכמיטאָג, צום ערשטען טערמין מיט פאָלגענדער טאָג אָרדנונג:

1) ערעפנונג דורך דעם פרעזעס ר' יחיאל יצחק בערמאן 2) וואהלען פון א פּרעזידיום, 2 אַסעסאָרען און א סעקרעטאר, 3) בעריכט פון דער רעוויזיאָנס-קאָמיסיע, 4) קאַסע-בעריכט, 5) בעריכט פון דער טעטיגקייט פון דער פערוואלטונג, 6) בודזשעט אויפ'ן יאָהר 1928, 7) ענדערן די סטאַטוטען, 8) ערגענצונגס-וואהלען צו דער פערוואלטונג, 9) פרייע פאָרשלאָגען. אין פאַל תּוּן די פערזאמלונג וועט נישט צושטאנד קומען אין ערשטען טערמין, קומט פאָר די פערזאמלונג אין 2-טען טערמין דעם זעלבען טאָג 6 אזייגער אָוונד בײַ יעדער צאָהל מיטגלידער. די מיטגלידער ווערען געבעטען פּינקטליך און צאָהלרייך צו ערשײַנען. קײנע יעזונדערע אײַנלאַדונגען ווערען נישט געשיקט.

די פערוואלטונג
פון דער „תלמוד=תורה" ע"ש הרב זצ"ל

הסתדרות „החלוץ המרכזי" בלודז.

מארגען, מוצאי=שבת, דעם 17. נאָוו., 8.30 אָוונד קומט פאָר אין לאָקאַל פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע (צעגעלניאַנא 4)

א פארלעזונג פון געוו. סעדזשאַנט=לעגיאָנער אין יודישען לעגיאָן

ה' אברהם לובעס פון כפר=גלעדי

אויף ד.ט. „זכרונות פון יודישען לעגיאָן"

2552

יודישער פראפ. מאגאזין-שניידער-מייסטער-פעראיין

אַלעע 1-טער מאַי 2. (דאַמען=סעקציע).

אכטונג, דאַמען-מאגאזין-שניידער!

מאָנטאָג, דעם 19-טען ה. ח. 8 אַ זייגער אָוונד קומט פאָר

אוויכטיגע פערזאמלונג

— — אויפ'ן טאָג-אָרדנונג: — —

1) די געשאַפענע לאגע אין פאַך, 2) אַוויכטיגע מיטטיילונג וועגען דער עקזיסטענץ פון פאַך.

פאַך=קאָמיסיע פון דאַמען=מאַגאַזין.

יודישער פראפ. מאגאזין-שניידער-מייסטער-פעראיין

אַלעע 1-טער מאַי 2. (מענער סעקציע).

אכטונג, מאַרינאַרקע שניידער מיטגלידער און נישט=מיטגלידער!

שבת, דעם 17 ה. ח. 7 אַ זייגער אין אָוונד קומט פאָר

א דרינגענדע פאך = פערזאמלונג

— — אויפ'ן טאָג-אָרדנונג: — —

1) בעריכט פון דער רעגיסטראַציע, 2) די לאגע אין פאַך. קיינער טאָר נישט פעהלען!

פאַך=קאָמיסיע פון מענער מאַגאַזין. 2542

זונטאג, ה' כסלו, (18 נאָוועמבער) 11 אַ זייגער פאַרמיטאָג וועט פאָרקומען אויפ'ן בית-החיים די ענטהילונג פון דער **מצבה**, ווי אויך א **הזכרה** נאָך אונזער פערשטאָרבענעם וויצע-פרעזעס

נ. ע. יוסף יאַקובאוויטש

צו וועלכער עס ווערען איינגעלאַדען די פאַמיליע, מיטגלידער פון פעראיין, בעקאַנטע, ווי אויך די פערוואַלטונג און מיטגלידער פון הויז-בעזיצער-פעראיין, וואו דער פערשטאָרבענער איז געווען לאַנגיעהריגער וויצע-פרעזעס.

די פערוואלטונג פון פעראיין
„מלביש ערומים".

2540

נאָך לאַנגע און שווערע ליידען איז נעכטען געשטאָרבען אונזער טרייע אונפערגעסליכע מוטער אין עלטער פון 56 יאָהר

נ. ע. הינדע גרינבערג

נעבוירען גלאזער.

די לויה קומט פאָר היינט, פרייטאָג דעם 16 נאָוועמבער 12 מיטאג פון טרויער-הויז סקלאַדאָוואַ 34.

די טיפטרויערנדע פאמיליע.

אנאנסן

אין „נייעם פאָלקסבלאט" האבען דעם בעסטען ערפאלג!!!

לרגלי פלוגות הכסף של חברנו סגן יושב-הראש של ועדי בתי המחסה לילדים עברים בהלנובק ו„פאמאיק"

מר יהודה ליב גרשון אוריסוהן וזוגתו פאניא

הננו מברכים אותם באריכת ימים ושנים ברב אושר ועשר ובעבודה פוריה לטובת רעיוננו ויזכו לחוג את חתונת הזהב שלהם על הרי ציון וירושלים. לאות הכרה והערצה הננו רושמים את שמותיהם בספר הזהב של קק"ל

הועדים של
בית המחסה לילדים עברים והחוה בהלנובק,
ובית המחסה לנערות „פאמאק".

Z intencji zaślubin

p. Ewy Lublińskiej z p. Maksem Rozensteinem

które odbywają się dziś w Tel-Awiwie, życzą Nowożeńcom wiele szczęścia i powodzenia na nowej drodze życia, a Rodzicom dużo pociechy.

BELA z RODZICAMI
IGNAŚ i KLARA z RODZICAMI
i MOTEK WOROBIEJCZYK

לרגלי נשואי

מרת **חוה לובלינסקה**
את מר **מרדכי רוזנשטין**

אשר תתקים היום בתל-אביב, מברכים הזוג ברב צלחה בדרך החיים החדשים וגם להוריהם מברכים שיתענגו מהם רב נחת עדי עד

בילה והוריה
י. וקלרה והוריהם
ומ. וורוביציק.

Podziękowanie.

Niniejszym dziękujemy
Dr. L. IWASZKIEWICZOWI
(spec. chorób dziecinnych)
Narutowicza 30
za skuteczne i sumienne wyleczenie synka naszego z obłożnej choroby.

Kaliszowie.

Podziękowanie

p. Dr. LEOPOLDOWI IWASZKIEWICZOWI

(Narutowicza 30) składam tą drogą za zupełne poświęcenie i skuteczne wyleczenie syna mego Martyna.

Z poważaniem
Sz. Karo,
Łódź, Wschodnia 37.

2548

Dr. DONCHIN

מאניושקי 1, טעלעפאָן 9-97

ספעציאַל אַרצט פאר אויגענקראנקהייטען
צוריקגעקעהרט קיין פוילען.
נעמט אָן טעגליך פון 10—1 מיטאָג און פון 4—7 נ.מ. זונטאָג פון 10 ביז 1 בייטאָג.

ד"ר מעד. דענט. מ. קאליש

צאהנארצט, צאהן=כירורגיע
37 פאנסקא=גאס 37

עמפפאנגט פון 11—1 און פון 4—7 אָוונט.

2507

2551

קוואליפיצירטע
שניידער-געזעלען

צו מענער=בעשטעלט
קענען זיך מעלדען ביי
I. SZTAJNFELD, Kilińskiego Nr. 23.

אל תתהלל ביום מחר!!

כי לא תדע מה ילד יום.

לייג נישט אָפּ אויף מאָרגען

נאָר, אַז דו דאַרפסט ערלעדיגען סאנדאַווע זאכען זאָלסטו גלייך קומען צו לויפען אין ביוראָ

פעטריקאווער 17 דורכגאנג זאַכאַדניא 52

וואו ס'ווערט ערלעדיגט און געוויסענהאַפט געשריבען לויט'ן אוסטאַוו אַלערליי ביטעס, קלאַוזולעס, זאַבעזפּיעטשעניעס אויף אַלע שטעט אין פוילען, אַפּעלאַציעס ציווילנע און קאַרנע אַפּאַזיציעס, אַדוואַלאַניעס, רעקורסען וועגען דירה אין אורזשאָנד-ראָזיעמטשי, וועגען פּעסער אין קאָמיסאַריאַט-רזשאָנדו און אַלע פּאָליציי-בעצירקען, אַקטען אינטערציזיעס, אַקטע דאַראַוויזנעס, קאַרנע ספּראַוועס, ווי אויך איבערזעצונגען אין אַלע שפּראַכען. ספעציאַליסט פון שותּפות-אַקטען.

מיט אַכטונג

י. מאַנעלאַ רעכט-קאָנסולענט.

Z intencji zaręczyn przyjaciół naszych

p. SALI BORNSTEINÓWNY
z p. WOLFEM BRAUMANEM

życzymy wiele szczęścia i różowej przyszłości.

Gustaw, Leon, Grysza, Mońiek, Abram, Bela, Irena, Andzia i Fela.

gr. M. Wd. Pw.

Z intencji zaręczyn p.
SALI BORNSTEINÓWNY
z p. WOLFEM BRAUMANEM
życzą wiele szczęścia i różowej przyszłości

Leon Butkowski
Wolf Zauerman
Wolf Wajsbrot.

Z intencji zaręczyn kochanego kuzyna
p. MOŃKA MAJTLISA
z p. GENĘ LEWKOWICZÓWNĄ
życzymy, by Ich droga była uwiana w róże i lilje

Mańia Grundmanówna
Moniek Grundwald

מיר גראַטולירען מיט אַ הערציקען „מזל-טוב"

דער **פאמיליע גאלדבערג**

צו זייער נײַ-געבוירענעם זוהן.

פערסאנאל גאלדבערג

צו דער פערלאָבונג פון

פרײַלין **אנדזיא פאכציארעק**

מיט ה' **סאלעק מאשקאוויטש**

ווינשען א גליקליכע צוקונפט

הערשעל קאכאן און פרוי.

כוס מלא ברכות ובתוכם ברכת מז"ט לחברנו הב' **מרדכי מיימליס** (לודז) מאירושיו עם מרת **גיטל שתחי' לעווקאוויטש** (מ'זד. וואליא).

תהי' דרכם סוגה בשושנים.

אגודת לומדי שעורי ערב
לאדז, מאלנא 7.

בסלי"ו.

2553

6.500 זלאטים הלואה

וויל איך זיך באָרגען אויף אַ יאָהר. כ'וועל געבען אַ גוטען פראָצענט און אויף היפּאָטעק-גאַראַנטיעס. אויסערדעם וועל איך אָפּגעבען אומזיסט אַ שטוב מיט אַ קיך אויף 5 זומער-חדשים מיט פּאָלקאָמער בעקעסטיגונג (ערשטקלאַסיגער וויקט) אויף אַ זומער-מאַיאָנטעק נעבען לאָדז. אָפּערטען אונטער „גוטער פּראָצענט" אין אדמיניסטראַציע פון דער צייטונג.

2537

בעקאנטמאכונג.

די גמילת=חסדים=קאַסע ביים גרינעם מארק 7 רופט צונויף זונטאָג, דעם 18/11 1928 פּינקטליך 4 נאָכמ.

א מאסען=פערזאמלונג

וואָס האָט אַ שייכות מיט קויפען אַ גרונד-שטיק צו בויען אַ „שוהל" פאַר'ן גאַנצן גרינעם מאַרק. ווי אַלע מיטגלידער, מתפללים און בעלי בתים פון'ם זעלבען געגענד ווערען העפליכסט איינגעלאַדען מיט דרך ארץ

די פערוואַלטונג פון גמילת חסדים
ביים גרינעם מאַרק 7.

אפגעלעגט די קראנקען-קאסע-וואלען

(2) ווי בעקאנט האבען די וואהלען צום ראט פון דער קראנקען-קאסע געזאלט פארקומען היינ-טיגען זונטאג, דעם 18.

נעכטען האט די פערוואלטונג פון דער קראנ-קען-קאסע דערהאלטען פונ'ם הויפט פערזיכערונגס-אמט אין ווארשא א פעראָרדנונג אפצולעגען די וואהלען אויפ'ן 25. ה. ח.

דער פארזיצער פון קראנקען-קאסע ה' קאלו-זשינסקי איז ארויסגערופען געווארען אין דער אנ-געלעגענהייט אויף היינט פארמיטאג נאך ווארשא.

פויליש-רוסישע האנדעלס-בעציהונגען

וואַרשא, 15. (טעלעפאניש) די אונטערהאנד-לונגען, וואס זענען געפיהרט געווארען צווישען „פאל-ראס" מיט דער סאוויעטישער מאכט וועגען פעסט-שטעלען דעם אומפאנג פון פוילישען עקספארט קיין סאוויעט-רוסלאנד זענען אויף א גוטען וועג. דער הויפט-דירעקטאר פון פאלראס פראנציסעק סקאפסקי, וועלכער האט גיסט לאנג געווילט אין מאסקווע, איז מיט, עטליכע טעג צוריק אנגעקומען קיין ווארשא, כדי ארומצורעדען איינצעלהייטען פון די טראנזאקציעס מיט די פעראינטערעסירטע פערטרעטער פון פוילישער אינדוסטריע נאכ'ן קומען צו א הסכם איז סקאפסקי נעכטען ווידער ארויסגעפאהרען קיין מאסקווע; מיט סקאפסקי'ן זענען מיטגעפאהרען דער דירעקטאר פון פאלראס קוויקאווסקי.

ליב יפה ביי'ם פרעמיער בארטעל

וואַרשא, 15. (טעלעפאניש דורך יט"א) אין בנין פון מיניסטארען-ראט האט דער פרעמיער באר-טעל אויפגענומען דעם פארשטעהער פון קרן-היסוד דעם דיכטער ליב יפה.

ה' ל. יפה האט אינפארמירט דעם פרעמיער וועגען דעם ארץ-ישראל-אויפבוי, פערשידענע ציו-ניסטישע פראבלעמען און וועגען די פרא-פאלעס-טינא-קאמיטעטען, וואס זענען געשאפען געווארען אין פערשידענע לענדער דורך די פראמינענטסטע פערזענליכקייטען.

פרעמיער בארטעל האט זיך שטארק אינטע-רעסירט מיט אלע פראגען בעזונדערס מיט די קא-לאניעס, וואס זענען געגרינדעט געווארען דורך די פוילישע יודען אין ארץ-ישראל. ביים געזעגענען זיך האט פרעמיער בארטעל געוואונשען ערפאלג אין אלע ציוניסטישע אונטערנעהמונגען.

יודען אין שווייצארישען פארלאמענט.

בערן, (י.ט.א.) ביי די לעצטע וואהלען אין שווייצארישען פארלאמענט איז דער בעקאנ-טער אדוואקאט ד"ר דוד פארבשטיין, א ברודער פון ווארשעווער קהלה-פרעזעס און דעפוטאט פארב-שטיין, ווידער אמאל אויסגעקליבען געווארען אין קאנטאן צוריך, אלס מיטגליד פון נאציאנאל-ראט. אין זשענעווער קאנטאן איז געוועהלט געווארען אין נאציאנאל ראט דער יוד אדוואקאט דיקער. ביידע האבען קאנדידירט אויף דער סאציאל-דעמאקראטישער ליסטע.

א משפט פון ליטע.

קאוונא, 15. (טעלעגראפיש דורך יט"א) דער געוועזענער ליטווישער פרעמיער און רעדאקטאר פון „ריטאס" ד"ר ביסטראס איז פערמשפט געווארען אויף 1 חודש ארעסט פאר פערעפענטליכען א בע-ריכט וועגען די עקסצעסען אין ווילקאווישקי, אין דעם דאזיגען בעריכט האט ד"ר ביסטראס שטארק גע-טאדעלט די האנדלונג פון דער רעגירונג בעת די עקסצעסען.

געשטארבען הרב שלמה בן דן.

קאסאבלאנקא, 15. (טעלעגראפיש דורך יט"א) אין עלטער פון 80 יאהר איז געשטארבען דער רב הראשי שלמה בן דן. אין דער לויה האבען באטייליגט זיך 20 טויזענד מאן.

לייב אוריסאָן

יובילייי פון א פערדינסטפולען כלל-טוער.

(—) היינט פייערט זיין 25-יעהריגען חתונה-יובילעאום איינער פון די בעשיידענסטע, אבער גלייכצייטיג טיכטיגסטע כלל-טוער ביי אונז אין שטאט ה' ל. אוריסאן.

די פאמיליע אוריסאן בכלל האט זיך שוין געמאכט טראדיציאנעל מיט איהר עהרליכער און אויפריכטיגער געזעלשאפטליכער ארבייט דערייבער האט די דאזיגע פאמיליע און בעזונדערס דער היי-טיגער יובילאר ל. אוריסאן זיך ערווארבען די העכסטע סימפאטיע אין די לאדזער געזעלשאפטליכע קרייזען.

ה' אוריסאן האט ניט צובראכעלט זיין ענערגיע און ווילען צו געזעלשאפטליכער ארבייט דערכ-דעם וואס ער האט גלייכצייטיג געארבייט אין צעהנ-דליגער אינסטיטוציעס. ה' אוריסאן האט זיך אויס-געקליבען זיין געביט פון ארבייט, וואס איז איהם געווען אמנאהענטסטען צום הארצען און האט זיך דער דאזיגער ארבייט אפגעגעבען בלב ונפש. דער-ריבער האט די דאזיגע ארבייט אזוי שטארק נושא פרות געווען אין יעדער אנפאנג, צו וועלכען ס'האט צוגעלעגט א האנד ליב אוריסאן האט געבליהט און זיך ענטוויקעלט צו דער העכסטער מדרגה.

ל. אוריסאן איז איצט וויצע-פארזיצענדער פון אינטערנאט אין „העלענובעק", וויצע-פארזיצענדער פון „פאמאץ" און וויצע-פארזיצענדער פון ציוניס-טישען „יעהודיה".

ל. אוריסאן איז אין יאהר 1921 געוועהלט געווארען צום ערשטען מאל אלס פערוואלטונגס-מיטגליד אין יתומים-הויז אויף פאמארסקא 91.

באלד פון ערשטען טאג אן הויבט ער אן דארט צו ארבייטען מיט אן'אויסערגעוועהנליכער ענערגיע און איבערגעבענהייט.

ה' אוריסאן איז געווען פון די געצעהלטע עקשנותדיגע אנהענגער פון דער אידעע, אז דער יתומים-אינטערנאט זאל ווערען אן'ערציהונגס-אנ-שטאלט פאר יודישע ארבייטער און האט געקעמפט דערפאר, אז דאס יתומים-הויז אויף פאמארסקא 91 זאל איבערגעטראגען ווערען קיין העלענובעק און א דאנק זיין אונערמידליכער ארבייט און אפ-פערוויליגע שטיצע הן מאראלישער ווי אויך מא-טעריעלער, האט די פערמע אין „העלענובעק" גע-קענט איבערהאלטען די שווערסטע צייטען און זיך ענטוויקלען צום היינטיגען מצב.

דאס איז א בעוואונדערונגס-ווערטע אויסגע-האלטענקייט און כאראקטער-פעסטקייט זיך נישט אפצושטעלען פאר קיין שום שוועריגקייט דעמאלט, ווען ס'האנדעלט זיך וועגען דער טובה פון ארימע און עלענדע, ווען ס'האנדעלט זיך וועגען דער טובה פון כלל. און „העלענובעק" איז נישט קיין יוצא מן הכלל. דאסזעלבע איז אויך אין „פאמאץ" און ביי דער נאציאנאל-ציוניסטישער ארבייט, אומעטום דיזעלבע אויסגעהאלטענקייט, וואס קענען ארורכהאל-טען א מפלה און צופיהרען ביז צום ערפאלג.

צו די אלע מעלות קומט נאך צו די בעשיידענ-הייט, קיינמאל זיך נישט געיאגט נאך קיין כבוד, שטענדיג זיך געשטעלט אין הינטערגרונד, הגם זיינע נאהענטסטע מיטארבייטער און פריינד האבען שטענ-דיג געוואוסט ווי אפצושאצען זיין איבערגעבענקייט און ארבייט.

דעם טאג פון זיין זילבערנער חתונה האבען טאקע זיינע פריינד בעשלאסען צו פייערען אזוי ווי ל. אוריסאן האט זיך דאס פערדינט פאר זיין עהרליכער ארבייט לטובת הכלל.

מיר ווינשען דעם יובילאר און זיין פרוי, ארוכת ימים און ווייטערדיגע ערפאלגרייכע ארבייט לטובת הכלל.

דער בלוטיגער אויסוואורף.

(ענדע פון דער דריטער זייט)

אין דער טורמע-קאמער זעהר רוהיג, פון דערפריה ביז אין אווענד זיצט ער אויף זיין בענקעל און

לייענט די לאדזער צייטונגען.

צום מעהרסטען אינטערעסירט ער זיך מיט די שיל-דערונגען פון מארד אויף פיעטריקאווער גאס, וועל-כען ער אליין האט אדורכגעפיהרט, געוויסע ערטער פון די דאזיגע שילדערונגען שטרייכט ער אונטער מיט א בלייפעדער, אויף דער פראגע פון דער טורמע-וואך פארוואס ער שטרייכט די דאזיגע שטע-לען אונטער ענטפערט ער גאנץ רוהיג:

— עס שטימט נישט אינגאנצען מיט דער ווירקליכקייט.

אויף זיין געזיכט איז אבסאלוט נישט צו בע-מערקען קיין שום דענערוואזירונג, ער איז פריי אין די בעוועגונגען און ווייזט נישט ארויס קיין שום אונ-רוהיגקייט.

איינער פון די טורמע-וועכטער האט זיך צו איהם געווענדעט:

— איהר ווייסט, אז פאר אייער טאט ערווארט אייך די תליה?

אויף דעם האט לאניוכא געענטפערט:

— איך ווייס. איהר דארפט מיך נישט וועגען דעם דערמאהנען, צוליב מיין פערברעכען וועט דער תליין מוזען בעזוכען אונזער שטאט, דאס שרעקט מיך גארנישט, מיט אן'אויפגעהויבענעם קאפ וועל איך צוגעהען צו דער תליה, זאל עס נאר שנעל געשעהן.

די שטוב, וואו דער מערדער מיט זיין פאמיליע האט געוואוינט איז א זעהר ארימע. די גאנצע מעבלירונג בעשטעהט פון 2 בעטען, א טיש, עט-ליכע שטוהלען און א שאנק.

דער ברודער

פון מערדער, עוועניוש, אן'אנגעשטעלטער אין אנ'-ארטאקאט-קאנצעלאריע דערצעהלט, אז זיין ברודער איז געווען זעהר גוט צו דער פאמיליע. ער האט קיינעם נישט געטון צו להכעיס. די מוטער איז געשטארבען, דער פאטער האט זיך פערנומען מיט האנדעל און האט נישט געהאט קיין צייט צו זיינע קינדער.

דעם מערדערס שוועסטער דערציילט.

אז דעם טאג פון ארעסט, האט זי געבעטען דעם ברודער, אז ער זאל העלפען דעם פאטער ארויס-שלעפען די קויבערס מיט אויבסט, מיט וועלכע ער האט געהאנדעלט אויפ'ן וואלני רינעק. סטא-ניסלאוו האט עס נישט געוואלט טון און ערקלערט, אז ער פיהלט זיך נישט גוט, ווייל די הענט טועו איהם וועה. נאכהער האט ער זיך געלעגט שלאפען, 5 א זייגער איז ער ארויסגעגאנגען פון דער היים, און צוריקגעקומען, ווען דער איבערגעטוענער פא-ליציי-בעאמטער איז שוין געווען ביי זיי אין שטוב.

דער לייטער פון דער פאלקס-שול אויף טאר-גאווא 14, וואו סטאניסלאוו לאניוכא האט זיך גע-לערנט זאגט, אז אלס שילער איז דער מערדער געווען זעהר

פעהיג, פיפיג, אבער פויל

ער איז געווען אן'אונרוהיגע נאטור און גאנץ אפט געשלאגען זיינע קאלעגען.

לאניוכאס שעף פילדע פון גראנסקא 112 זאגט, אז נאכ'ן מארד איז „סטאשעק" געווען ביי איהם צוויי מאל: מאנטאג נאכ'ן מארד, 12 א זייגער מיטאג, איז לאניוכא געקומען צולויפען און געזאגט:

— מ'האט געהרגעט טישער'ן און זיין פרוי, קומט אהין וועלען מיר זעהען...

ער איז דעמאלס געווען זעהר דענערווירט. לא-ניוכא איז נאכאמאל געווען אין געשעפט אין דעם טאג פון ארעסט.

לאניוכא האט זיך געהאט אמאל אויסגע-דריקט אין געשעפט, אז ס'איז גלייכער צו גנבענען און הרג'ענען אייער ארבייטען, ה' פולדע, וועלכער האט זעהר גוט געקענט די פאמיליע טישער, זאגט, אז די פרוי טישער איז געווען א זעהר פארזיכטיגע און ער גלויבט דעריבער נישט, אז די פרוי טישער האט געוואלט גלויבען לאניוכא'ן, אז ער וועט קויפען א פיאנינא פאר 4500 זלאטים.

— איך האב דעם איינדרוק — האט פולדע געזאגט, אז אין געוועלב איז נישט אריינגעגאנגען לאניוכא נאר

עמיצער אנדערש.

א געוויסער ה' שטורם פון זאוואדזקא 17, וואו לאניוכא האט געארבייט מיט א יאהר צוריק דערצעהלט, אז לעצטענס האט סטאשעק זיך אויס-געלערנט שיפיר'ן. סטאשעק איז געווען א זעהר שטארקער: ער האט

אליין אויפגעהויבען א פיאנינא.

לויט דער מיינונג פון שטורמען איז לאניוכא נישט אינגאנצען נארמאל.

•

איינער פון די בעסטע היגע קרימינאלאגען גיט איבער זעהר אינטערעסאנטע בעאבאכטונגען וועגען דעם א ויי'געגרופענעם „בלוטיגען סטאשעק". דער גרוזיאמער מארד וועט זיין ווידער א זעלטענע ערשיינונג אין דער געשיכטע פון דער קרימינאליסטיק

— איך בין איבערצייגט, זאגט דער קרימי-נאלאג, אז די ערקלערונגען פונ'ם מערדער זענען נישט אינגאנצען ריכטיג.

ער בעהאלט געוויסע פרטים.

און די קאנצעפציע פון מארד. איך האלט פאר זעהר נאטורעל, אז לאניוכא האט געהאט א שותף. ס'האט געמוזט זיין איינער א זעהר אנ'ערנסטער מענש, וועלכער האט דערוועקט דאס צוטרוי פון דער פרוי טישער, און מיט איהם איז זי אראפגעגאנ-גען אין געשעפט און נישט מיט לאניוכא'ן.

•

נעכטען איז פון דער קירך אויף שענקעוויטש-גאס פארגעקומען

די לויה

פון די טראגיש-אומגעקומען בראניסלאוו און מאריא טישער. צו דער לויה איז געקומען א קאלאסאל גרויסער עולם. די לויה איז געגאנגען דורך פשעיאזד, אנדזשעיא, ושעראמסקי צום צמענטאזש.

•

(ב) נעכטען האט דער אויספארשונגס-ריכטער פונ'ם צווייטען רעוויר, ה' גושיוש אין משך פון עט-ליכע שעה

אויסגעהערט דעם מערדער לאניוכא

דער מערדער האט, קודם-כל ערקלערט, אז זיינע ערשטע ערקלערונגען וועגען געגנבען געווארען גוטווילינ אויספיהרליך און אין הסכם מיט זיין גע-וויסען. בעת דער אויספארשונג האט זיך לאניוכא אויפגעפיהרט

זעהר ציניש

די גאנצע צייט מיט א שמייכעל אויף די ליפען. זיין שווערליכען טאט בעווייזט ער נישט: דער-הרגעט האט ער מיט קאלט בלוט, כדי צובערויבען

צוויי וואכען נאכאנאנד פאר'ן מארד איז ער כמעט טעגליך געקומען צו די טישערס אין דער וואוינונג כדי צו אונטערהאנדלען וועגען אן'אינסטרומענט, און שטענדיג האט ער געטראגען מיט זיך דאס מארד-געוועהר — דאס העקעל. ער האט אבער קיינמאל קיין געלעגענהייט נישט געהאט דעם מארד-פלאן אויסצופיהרען, ווייל שטענדיג האט ער אנגעטראפען אויף געסט, אדער אינטערעסאנטען. מיט'ן געדאנק צו הרגענען די טישערס האט ער זיך געטראגען שוין 3 וואכען ד. ה. פון דער צייט אן, ווען ער האט פערלוירען דעם פאסטען ביי פולדע אויף גדאנסקא 112. צוליב דעם, וואס ער האט פערלוירען זיין אר-בייט, האט ער געהאט גרויסע אונאנגענעמליכקייטען אין דער היים, וואו מען האט פון איהם געפאדערט, אז ער זאל געבען געלד אויף זיין אויסהאלט, און צוליב דעם האט ער פערטראכט דאס פערברעכען.

אז די טישערס זענען געווען זעהר רייך, דאס האט ער געוואוסט, ער האט גערעכענט אוועקצו-רויבען ביי זיי א גרויסע סומע געלד, וועלכע וואלט איהם

פערזיכערט א רוהיג און רייך לעבען.

געלד האט ער געדארפט האבען אויך אויף צו היילען אנ'אונאנגענעהמע קרענק, ווי געשלעכטליכע אונמעכטיגקייט. ער האט זיך אויך געוואלט לערנען א פאך און נישט זיין פון קיינעם אפהענגיג. זיין פלאן איז געווען פריהער צו דערהרגענען דעם איינ-האבער פון דעם פארטעפיאנען-לאגער, שוסטער, אויף אל. 1. מאי, ער האט אבער פון דעם פלאן רעזיגנירט, ווייל שוסטער איז נישט קיין רייכער מענש

אויף דער פראגע פון דעם אויספארשונגס-ריכטער, צי ווייסט ער וויפיל געלד עס איז געווען אין קאסע, האט דער מערדער געענטפערט, אז ער האט געלייענט אין די צייטונגען נאכ'ן מארד, אז — א פערטעל מיליאן זלאטעס. אזוי פיל געלד האט ער אפילו נישט געוואלט,

ער וואלט זיך בעגנוגענט מיט 3000 זלאטעס.

ווען ער געפינט אזא גרויסע סומע געלד וואלט ער משוגע געווארען...

אויף די ווייטערדיגע פראגען, פארוואס ער האט זיך אזוי נוקם געווען אין זיינע קרבנות, אזוי זיי צוהרג'עט — האט ער געענטפערט, אז נאכ'ן ערשטען האק, ווען עס האט זיך אנגעהויבען גיסען דאס בלוט, איז ער ווי משוגע געווארען,

די בעשטיע האט זיך אין איהם צושפילט

און ער האט שוין געקלאפט אהן אויפהער און אהן זין. נאכ'ן מארד האט ער זיך באלד בערוהיגט און גענומען פערבעהאלטען די שפורען נאך זיך. ווי אזוי ער האט געזאגט נאך זיך דעם רעכנונג וועלכען די טישער האט אויסגעשריבען אויף זיין נאמען — פערשטעהט ער אליין נישט. די ידיעות, וועלכע עס זענען אנגעגעבען געווארען דורך דער פרעסע, אז מען האט געזעהען 2 פערשוינען, א. ד. ג. האבען איהם איבערצייגט, אז די אויספארשונג געהט אויף א פאלשען וועג, און דאס האט איהם בערוהיגט, ווען נישט וואלט ער באלד ערגעץ ענטלאפען; צוליב די מאטיווען האט ער זיך אויך נישט געוואלט צו פערניכטען די וואכליכע בעווייזען פון זיין שולד — ווי דעם פערבלוטיגטען קאסטיום, דאס העקעל, די לעפעלער א. ד. ג.

Dr. med. STUPEL
.12 Szkolna 12.
ספעציאליסט פאר הויט-, האר און מענערישע קראנקהייטען, מענער-שוועכע, ליכט- און דעק, רענטגען-שטראהלען און קווארץ- ליכט, עלעקטרא-טעראפיע.
נעהמט אן פון 6 ביז 9 אין אוונד.

Dr. med.
B. Robinzon
אינערליכע און קינדער-קראנקהייטען.
פעטריקאווער 10, טעל. 31-86
נעהמט אן פון 8–9½ פ"ה און פון 3½–4½ נאכמ.

דרייסטער און שאַרפער
ווערט די ביודזשעט-דעבאַטע.

די ביודזשעט־דעבאַטען אין סיים דויערן. וואָס ווייטער באַרען זיך אַל קמעהר אויף די צינגער ביי דער אָפּאָזיציע און די רעדעס ווערען שאַרפער און דרייסטער. די רעגירונגס־אָרגאַנען אַליין זענען מודה, אַז אַקעגען די רעדעס פון וואָשניצקי, ראָמבסקי און באַטשינסקי איז די רעדע פון רעפּ. מאַרעק (וועגען וועלכע פּולק. סלאַוועק האָט זיך אויסגעדריקט, אַז דאָס איז „אונגעהערטע געמיינהייט") אַ זעהר מילדע און גינסטיגע פאַר דער רעגירונג.

אינטערעסאַנט איז אויך די מיינונג פון די רעגירונגס־קרייזען וועגען דער רעדע פון רעפּוטאַט גרינבוים.

הגם — ווערט אין די ערקלעהרונגען געזאָגט — מ'האָט אַנדערש פאָראויסגעזעהן, האָט דאָך די יודישע „קאָלאָ" געשיקט אויף דער טריבונע איהר בעוואַלדיגסטען רעדנער דעם ה' גרינבוים, וועלכער האָט זיך געענדערט אויף אַ ווייל, אַז ער פאַלט שוין נישט אָן אויף דער פּוילישער מלוכה און לאָזט זיך צופרירען מיט דעם אָנגריף אויף דער רעגירונג. דאָס איז אַ בעדייטענדער פאָרטשריט.

וועגען די דאָזיגע ערקלעהרונגען פון די קרייזען וואָס שטעהען נאָהענט צו דער רעגירונג לוינט זיך אַביסעל לענגער אָפּצושטעלען. קודם כל פאַרוואָס האָט מען אין די דאָזיגע קרייזען פאָראויסגעזעהן, אַז די „קאָלאָ" וועט דעלעגירען אויף דער טריבונע עמיץ אַנדערש און נישט דעם רעפּ. גרינבוים? איז דאָך רעפּ. גרינבוים דער פּרעזעס פון „קאָלאָ" און אַלע וואַהרשיינליכקייטען האָבען טאַקע געוויזען דערויף, אַז טאַקע דער פּרעזעס וועט אַליין אַרויסטרעטען בעת די ביודזשעט־דעבאַטען. צי האָט אימיצער געוואָלט אָנדייטען אין יענע קרייזען, אַז אימיצער אַנדערש וועט נעהמען אַ וואָרט ביי די ביודזשעט־דעבאַטען?

ביי דער דאָזיגער געלעגענהייט דאַרף מען זיך שוין איצט אָפּשטעלען אויף דעם גאַנצען קאַך־ און מויז־שפּיל וואָס קומט פאָר אין יודישען „קאָלאָ". די דעבאַטען ווערען דאָרט געהיימע און ווערען נישט אַרויסגעטראָגען פאַר דער עפענטליכקייט, עפּעס ווייסט מען וועגען אַ בריף פון שלום אַש און זיין אינהאַלט ווייסט מען נישט, עפּעס לייענט מען אַרטיקלען פון די רעפּוטאַטען גרינבוים און רייך, וועלכע זענען געשריבען בלשון סגי־נהור. און מ'ווייסט נישט וועגען וואָס עס האַנדעלט זיך, אמת איז, אַז רעפּ. גרינבוים האָט שוין אין זיין לעצטער רעדע אַביסעל אויפגעהויבען דעם פאָרהאַנג פון דעם גאַנצען ענין. פון סטענאָגראַפישען בעריכט פון דער דאָזיגער רעדע קען מען זיך שוין גאַנץ לייכט אָנשטויסען אַז די רעגירונג פערלאַנגט, איידער זי טרעט צו צו רעדען וועגען די יודישע אַקטועלע פאָדערונגען, אַז ס'זאָל געענדערט ווערען דאָס פּרעזידיום אין „קאָלאָ". האָט רעפּ. גרינבוים פון דער סיים־טריבונע טאַקע די דאָזיגע האַנדלונג אָנגערופען נקמה פאַר די וואַהלען. פון דער אַנדערער זייט זעהען מיר אָבער, אַז רעפּ. גרינבוים האָט פיל געמילדערט דעם טאָן אין זיין רעדע און פון איהר איז נישט קלאָהר די שטעלונג פון די יודען צום ביודזשעט, הגם ער האָט אָנגעוויזען אויף אַלע עוולות פון וועלכע עס ליידט די יודישע בעפעלקערונג.

יעדענפאַלס איז שוין צייט, אַז די פּאָליטיק פון יודישען „קאָלאָ" זאָל קומען פאַר דער ברייטער יודישער עפענטליכקייט, כדי אויך די וועהלער זאָלען אין דער פראַגע נעהמען אַ וואָרט.

בעזונדערס שאַרף איז געווען די רעדע פון אוקראַאינער רעפּוטאַט באַטשינסקי. פון דער דאָזיגער רעדע האָט זיך אַרויסגעשטעלט, אַז די אוקראַאינער ערוואַרטען מעהר גאָרנישט פון דער איצטיגער פּוילישער רעגירונג. דערביי וואַרפען די אוקראַאינער פאָר די פּאָלאַקען, אַז נאָך בעת דער עסטרייכישער הערשאַפט אין גאַליציע האָבען די פּאָלאַקען נישט דערלאָזען צו פערברייטערען די רעכט פון די אוקראַאינער. די אוקראַאינער שטעלען איצט קלאָהר אַרויס די לאָזונג פון אַ זעלבסטשטענדיגער אוקראַאינער מלוכה, ערשט דעמאָלט וועלען די אוקראַאינער אונטערהאַנדלען מיט דער פּוילישער רעגירונג.

נאָך אַזעלכע רעדעס איז שווער צו זוכען קאָמפּראָמיס־פאָרשלאַגען, וועגען שלום־מאַכען צווישען די צדדים, נאָך מעהר נאָך די צווישענרופען פון מיניסטער סקלאַדקאָווסקי, אַז די פּאָליציי איז געווען צו מילד בנוגע די אוקראַאינער בעת די לעצטע געשעהענישען אין לעמבערג. פון דעם אַלעם איז צו זעהען, אַז דער סאַנאַציע־רעגירונג האָט זיך נישט איינגעגעבען, טראָץ איהר הבטחה, צו לעזען דאָס פּראָבלעם פון די נאַציאָנאַלע מינדערהייטען אין פּוילען.

די רעפּוטאַטען ראָמבסקי און וואָשניצקי זענען זעהר שטאַרק אָנגעפאַלען אויף דער רעגירונג און „איינסעל". בכלל האָט זיך אין זייערע רעדעס געפיהלט פיל מעהר דרייסטקייט בנוגע דעם מאַרשאַל פּילסודסקי און דעם „איינסעל" ווי ביז־איצט. זיי האָבען פאָראויסגעזאָגט אַפילו, אַז זיי וועלען נישט דעם קאַמף אויפגעבען ביז די רעגירונג וועט נישט געענדערט ווערען. רעפּ. ראָמבסקי האָט אַפילו פערגליכען די איצטיגע פּוילישע רעגירונג מיט דער רעגירונג פון בראַטיאַנו אין רומעניען און האָט איהר פאָראויסגעזאָגט דעמזעלבען סוף. רעפּ. ראָמבסקי האָט פאָראויסגעזאָגט, אַז זיין פאַרטיי וועט זיך נישט לאָזען מעהר אָפּנאַרען און וועט שטימען קעגען ביודזשעט.

דעריבער האָט אין דער דיסקוסיע געמילדערט דעם טאָן די „פּיאַסט"־גרופּע. הגם וויטאָס האָט נאָך נישט די דרייסטקייט אַרויסצוגעהן אויף דער סיים־טריבונע, פיהלט זיך אָבער שוין אין די רעדעס פון זיינע שלוחים דער ווילען זיך צו דערנעהנטערען צו די איצטיגע מאַכט־האָבער, אָדער ווי רעפּ. ראָמבסקי האָט זיי אָנגערופען צו קושען די שטיוועל פון די, וועלכע זענען ביי דער מאַכט.

י. ד—ן.

דער פּאָליטישער מאָמענט

פּואַנקאַרע'ס נייער קאַבינעט. — רעגירונגס ענדערונג אין רומעניען. — ערנסטע סאָציאַלע קאַמפען אין דייטשלאַנד. — ווידער וועגען דער דייטשער פּאַנצער שיף.

פראַנקרייך האָט אַ נייעם קאַבינעט מיט פּואַנקאַרע'ן ווידער אין דער שפּיץ. דער קאַבינעט שטעלט פונקט ווי דער אַלטער אַרויס דעם לאָזונג פון „נאַציאָנאַלער איינהייט" און רוקט אַרויס אַלס זיין ציל צו פערענדיגען די סאַנאַציע פון ווירטשאַפטליכען לעבען, וועלכע ס'האָט אָנגעהויבען און מיט ערפאָלג געפיהרט די אַלטע רעגירונג פון פּואַנקאַרע'ן. אויף'ן געביט פון דער אויסערליכער פּאָליטיק זעהט די נייע רעגירונג. איהר אויפגאַבע אין גובר זיין די שווערקייטען, וואָס זענען פערבונדען מיט דער פראַגע פון פאַרטערמינירטער עוואַקואַציע פון ריינלאַנד און פון רעדוצירען די דייטשע ענטשעדיגונגס־צאָהלונגען.

איצט אָבער שטעלט זיך פאַר די רעפּרעזענטאַנטען פון דער „נאַציאָנאַלער איינהייט" אַביסעל אַנדערש, ווי אין דעם געשטירצטען קאַבינעט פון פּואַנקאַרע'ן.

דער אונטערשיד בעשטעהט דערין, וואָס אין דער נייער רעגירונג נעהמט נישט קיין אָנטייל די פּאַרטיי, וואָס רופט זיך „ראַדיקאַל־סאָציאַליסטישע". נישט געקוקט אויפ'ן נאָמען „סאָציאַליסטישע" האָט די דאָזיגע פּאַרטיי איינענטליך מיט סאָציאַליזם גאָר נישט צו טאָן. צווישען די לינקע פּאַרטייען אין פראַנצויזישען פּאַרלאַמענט איז זי די רעכטסטע און געפינט זיך אונטער אַ גרויסער השפּעה פון דער הויכער פינאַנץ־וועלט.

דער לעצטער פּאַרטיי־קאָנגרעס אין אַנושער, וועלכער האָט דירעקט גורם געווען צום קריזיס פון דער פראַנצויזישער רעגירונג, האָט געבראַכט אַ נצחון פאַר די גערמאַנאָ־פילישע שטרעמונגען אין דער פּאַרטיי. די ראַדיקאַל־סאָציאַליסטען געהען נישט אַריבער אין אָפּאָזיציע. זיי וועלען דעריבער אָפט שפּילען די ראָלע פון „צינגעל ביי דער וואָג" אין פראַנצויזישען פּאַרלאַמענט. זיי קענען דעריבער שאַפען קלאָפּאָטען אין דער אויסערן־פּאָליטיק פון פּואַנקאַרע'ס נייער רעגירונג, זייער שטעלונג קאָן אויסגענוצט ווערען דורך דער דייטשער דיפּלאָמאַטיע אין איהר קאַמפּאַניע געגען זיכערקייטס־גאַראַנטיעס פאַר די שכנים פון דייטשלאַנד. מ'דאַרף אָבער נעהמען אויך אין בעטראַכט דעם פאַקט, וואָס אין דער נייער רעגירונג געפינען זיך אַזעלכע מיניסטאָרען, ווי מאַזשינאָ און טאַרדיע, וועלכע זענען אָנהענגער פון אַ פעסטער פּאָליטיק לגבי דייטשלאַנד.

בנוגע דער אינערליכער פּאָליטיק פון דער נייער רעגירונג איז וויכטיג דער פאַקט, וואָס אין איהר איז בעטייליגט די אַזויגערופענע רעפּובליקאַנישער־סאָציאַליסטישע פּאַרטיי. דאָס איז אַ בירגערליך־לינקע פּאַרטיי, וועלכע נעהמט אַריין אין פּראָגראַם געוויסע סאָציאַליסטישע פּונקטען, דהיינו, סאָציאַליזאַציע פון די פּראָדוקציאָנס־מיטלען, פערבייט פון גרויס־קאַפּיטאַליסטישען איינענטום אויף קאָלעקטיווען. דאָס אַלץ, נאַטירליך, אויף אַן'עוואָלוציאָנערען אופן, אַזוי אַז דאָס קליינע לאַנדווירטשאַפטליכע און זאינדוסטריעלע איינענטום זאָל נישט אָנגעריהרט ווערען. אַ חוץ דעם האָט די דאָזיגע פּאַרטיי ביי די לעצטע וואַהלען פערזיכערט, אַז זי וועט נישט אָנטיילנעהמען אין אַזאַ רעגירונג, געגען וועלכער די אמת'ע סאָציאַליסטען וועלען אָנעהמען אַ בפירוש פיינדליכע שטעלונג.

*

דאָס פאַלען פון דער ליבעראַלער רעגירונג אין רומעניען איז געווען פאָראויסצוזעהען נאָך מיט עלף חדשים צוריק, נאָכ'ן פּלוצלונגען טויט פון בעריהמטען פיהרער פון די רומענישע ליבעראַלען יאָן בראַטיאַנו. אמת, די ליבעראַלען האָבען ווייטער געהאַט אַ מעהרהייט אין פּאַרלאַמענט און אַ נייע רעגירונג איז תיכף געבילדעט געוואָרען דורכ'ן ברודער פון פערשטאָרבענעם, ווינטיל בראַטיאַנו, אָבער דער פערלוסט פון פיהרער איז געווען נישט צו ערזעצן.

די אָפּאָזיציע פון דער פּויערים־פּאַרטיי, איז געוואָרען אַלץ שאַרפער און האָט געבראַכט אַפילו דערצו, אַז די פּאַרטיי איז אַרויסגעטראָטען פון פּאַרלאַמענט, האָט אינגאַנצען איבערגעריסען מיט דער רעגירונג און האָט איינגעאָרדנעט גראַנדיעזע פּויערים־דעמאָנסטראַציעס געגען די הערשענדע רעזשים.

די לאַגע איז נאָך מעהר קאָמפּליצירט געוואָרען דורך דער דינאַסטיע־פראַגע און דעם פעהלען פון אַן'איינהייטליכער העכערער מאַכט, אַנשטאָט וועלכער ס'עקזיסטירט אין רומעניען אַ רעגענטען־ראַט.

דערווייל האָט די עקאָנאָמישע לאַגע פון לאַנד און קודם כל די נויטווענדיגע סטאַביליזאַציע פון לעי, געפאָדערט דרינגענד, אַז אין לאַנד זאָל זיין אַ שטאַרקע רעגירונג, וואָס זאָל געניסען פון צוטרוי מצד דעם גאַנצען לאַנד, די דאָזיגע לאַגע איז פערשטענדליך געוואָרען אויך דעם רעגענטען־ראַט און דאָס האָט געבראַכט צו דער דימיסיע פון דער ליבעראַלער רעגירונג. מאַניו — דער לידער פון דער פּויערים־פּאַרטיי איז געווען דער נאַטירליכער נאָכפאָלגער פון בראַטיאַנו'ן, ער האָט טאַקע געבילדעט דעם קאַבינעט און האָט צוגעזאָגט פונאַנדערצולאָזען דעם פּאַרלאַמענט און צו בעשטימען נייע וואַהלען.

מיט'ן פאַלען פון די ליבעראַלען און מיט'ן קומען צו דער מאַכט פון דער פּויערים־פּאַרטיי הויבען אָן צו בלאָזען אין רומעניען נייע ווינטען. עס געהט אַוועק דער קאָשמאַרער רעזשים פון קאָרופּציע און ווילקיר, וואָס האָט געהאַלטען דאָס לאַנד אין צוואַנגען זייט יאָהרען. עס עפענען זיך אויך נייע פּערספּעקטיווען פאַר די נאַציאָנאַלע מינדערהייטען און פאַר יודען אין רומעניען. דער נייער פּרעמיער האָט שוין געגעבען געוויסע דעקלאַראַציעס, וואָס וועגען נוגע די רעכט פון די נאַציאָנאַלע מינדערהייטען און וואָס זאָגען אָן אַ נייע גערעכטיגערע בעהאַנדלונג פון אַ גרויסען טייל בעפעלקערונג אין רומעניען, וואָס האָט צומייסטענס געליטען פון „ליבעראַלען" ווילקיר.

*

די פּראָפעסיאָנעלע פעראיינען אין דייטשלאַנד האָבען נאָך אין אָנהויב פון לויפענדען יאָהר אָנגעקינדיגט, אַז זיי וועלען איבערגעהן אין אַ „גרויסען אָנגריף", כדי זיך צו דערשלאָגען, אַז די מאַטעריעלע לאַגע פון די אַרבייטער זאָל זיך פערבעסערען. פון דעמאָלט אָן הערען נישט אויף די קאָנפליקטען אַלעמאָל אין אַן'אַנדער צווייג פון דער דייטשער אינדוסטריע. אָבער דער סאַמע ערנסטער קריזיס, וואָס האָט אַן'אַלגעמיין־מלוכה'שע בעדייטונג, איז אויסגעבראָכען איצט.

די אַרבייטער פון דער מעטאַלורגישער אינדוסטריע אין רוהר־געביט האָט אַרויסגעשטעלט אַ פאָדערונג וועגען העכערען די לוינען פון 78 אויף 90 פעניג אַ שעה. די דעציזיע פון דער אַרביטראַזש־אינסטאַנץ, וועלכע האָט פאָרגעלעגט אַ לוין־העכערונג בלויז פון 6—8 פעניג אַ שעה, איז אָפּגעוואָרפען געוואָרען פון ביידע צדדים. דאַן האָט דער אַרבייטס־מיניסטער ערקלערט, די דאָזיגע דעציזיע פאַר אָבליגאַטאָריש.

נישט קוקענדיג דערויף, האָבען די אינדוסטריעלער ערקלערט אַ לאָקאַוט און העכער 250 טויזענד (מיט פאַמיליעס העכער אַ מיליאָן מענשען) זענען אַרויסגעוואָרפען געוואָרען אויפ'ן ברוק. די דאָמער און מאַרטענס־אויווענס זענען פערלאָשען געוואָרען, די גראַנדיעזע פאַבריקען האָבען זיך אָפּגעשטעלט, און איצט קומט נאָך אַ ידיעה, אַז צום לאָקאַאוט זענען צוגעשטאַנען קרופּ מיט זיינע ריזען־ווערק, וואָס דאָס פערגרעסערט די צאָהל אַרבייטסלאָזע אויף ווייטערדיגע צענדליגע טויזענדער מענשען.

די שווערקייט פון קאָנפליקט ווערט פערשטאַרקט נאָך דערמיט, וואָס לויט'ן געזעץ האָבען די אַרבייטער נישט קיין רעכט אויף רעגירונגס־אונטערשטיצונג, וואָס ווערט אַרויסגעגעבען פאַר אַרבייטסלאָזע, אויב אַ דריטעל פון די אַרבייטער איז נישט אָרגאַניזירט אין די פּראָפעסיאָנעלע פעראיינען און קענען אויף זייער אונטערשטיצונג נישט רעכענען.

דער ריזען־קאָנפליקט צווישען די אַרבייטער און אינדוסטריעלער זאָגט אָן אַן'ערא פון שווערע סאָציאַלע קאַמפען. נאַטירליך האָט דער קאָנפליקט אַן'ערנסטען פּאָליטישען כאַראַקטער. אָפּוואַרפענדיג דעם בעשלוס פון אַרבייטס־מיניסטעריום, האָבען די אינדוסטריעלער זיך געשטעלט געגען דעם רעכט פון דער מלוכה אַרויסצוטראָגען פערפליכטענדע בעשלוסען אין עקאָנאָמישע שטרייטען. די אינדוסטריעלער, ווייזט אויס, שטרעבען דעם קאָנפליקט צו פערשאַרפען. זיי זעהען אַ גינסטיגע געלעגענהייט צו צוברעכען אינגאַנצען די אַרבייטער און זייערע אָרגאַניזאַציעס און מאָביליזירען זיך אין דער פולער קראַפט. אַזוי האָבען זיי געשאַפען אַ פאָנד פון 50 מיליאָן מאַרק אויף צו פיהרען דעם קאַמף געגען די אַרבייטער. אַז די פערשאַרפונג פון קאָנפליקט קען ברענגען צו טיפע ערשיטערונגען אין לאַנד — דאָס איז אַ קלאָרע זאַך.

*

צו די גרויסע סאָציאַל־עקאָנאָמישע קאָנפליקטען אין דייטשלאַנד קומען צו ריין־פּאָליטישע, וועלכע קאָנען ברענגען צו אַ קריזיס נישט נאָר אין דער רעגירונג, נאָר אַפילו אויפ'ן פּאָסטען פון מלוכה־פּרעזידענט. די סיבה ליגט אין דעם בעריהמטען פּאַנצער־קרייצער „אַ", וועלכען די דייטשע רעגירונג האָט אָנגעהויבען צו בויען און וואָס דאָס האָט געהאַט אַרויסגערופען אַ טומעל און געבראַכט, לויט אַ קאָמוניסטישען פאָרשלאַג, צו אַ פאָלקס־אָנפראַגע וועגען דעם ענין: יאָ בויען, אָדער נישט בויען". די סאָציאַליסטען האָבען אונטער'ן דרוק פון דער קאָמוניסטישער אַגיטאַציע פאָרגעלעגט צו שטרייכען די צווייטע ראַטע, וואָס איז בעשטימט אויף בויען די קריגס־שיף. צוליב דעם האָט דער קריגס־מיניסטער גרענער אָנגעהויבען אַ שטאַרקע אַגיטאַציע צווישען די פּאַרלאַמענט־פראַקציעס, דראָהענדיג מיט דימיסיע אין פאַל, ווען דער פאָרשלאַג פון די סאָציאַליסטען זאָל דורכגעהן.

אויך פּרעזידענט הינדענבורג האָט ערקלערט, אַז ער סאָלידאַריזירט זיך פולקאָם מיט דער שטעלונג פון גרענער'ן און אויב עס וועט געשטראָכען ווערען די סומע, וואָס איז בעשטימט אויפ'ן קרייצער, וועט ער ציהען פּאָליטישע קאָנסעקווענצען.

מינ. גרענער האָט צוגעשטעלט אַ מעמאָריאַל הינדענבורג'ן און די פּאַרטייען, אין וועלכען עס ווערט בעגרינדעט די נויטווענדיגקייט צו בויען דעם קרייצער. ער האָט אויך אונטערגעשטראָכען, אַז אויפ'ן חשבון פון דער צווייטער ראַטע האָט ער שוין געמאַכט אַ רייהע בעשטעלונגען.

גרענערס מעמאָריאַל און הינדענבורג'ס ערקלערונג האָט בעוואויגען דער צענטער־פּאַרטיי צו ענדערען איהר שטעלונג אין דער פראַגע פון קרייצער. עס שאַפט זיך אַלזאָ אַ מעהרהייט פאַר בויען דעם קרייצער.

אַ סברא, אַז אויך די סאָציאַליסטען וועלען אויך נישט ציהען קיין קאָנסעקווענצען אין פאַל, ווען זייער פאָרשלאַג זאָל אָפּגעוואָרפען ווערען און זיי וועלען בלייבען אין דער רעגירונג. דערמיט וואָלט דער דראָהענדער רעגירונגס־ און פּרעזידענטען־קריזיס געקאָנט אויסגעמיטען ווערען.

פּ. ב.

אַ שוועדישער ראַספּוטין.

אין שוועדען האָט זיך בעוויזען אַ היימישער ראַספּוטין.

צום גליק פאַר'ן לאַנד — נישט אין דער הויפּט־שטאָדט שטאָקהאָלם, און ער האָט פערשטעהט זיך, קיין שייכות נישט צום קעניגליכען הויף און צו דער מאַכט.

אַן'איינפאַכער שוועדישער פּויער, וועלכער איז אויסערליך ווי אַ פאָטאָגראַפיע עהנליך צו ראַספּוטינען און וואוינט אין די וועלדער פון צפון־שוועדען. ער שם'ט אַלס הייליגער און עס קומען צו איהם פערעהרערינס פון דעם גאַנצען לאַנד.

אין אַ קורצער צייט האָבען עטליכע צעהנדליג שוועדישע פרויען פון פערשידענע סאָציאַלע קרייזען פערלאָזט זייערע מענער, פאַמיליעס, פליכטען און זענען אַוועק צום אַלטען, צום „הייליגען פאָטער".

דער אופן ווי ער טרייבט אַרויס „רוחות" און ריינינט פון זינד — איז וואונדערבאַר עהנליך צו ראַספּוטינס אופנים.

און אַזוי ווי צו דעם אַלטען זענען נאָך פערנאָטירט געוואָרען צוויי טויט־פאַלען צוליב אַבאָרטען פון די אָנהענגערינס פון דעם „הייליגען" און אין דער פּרעסע האָבען זיך בעוויזען רעוועלאַציעס וועגען דער זאָנדערבאַרער הייליגקייט פון דעם אַלטען — האָט זיך די מאַכט געמוזט אַריינמישען.

דאָס האָט זיך אַרויס בעוויזען גאָר נישט אַזוי איינפאַך.

דער „הייליגער זקן" איז פערוואַנדעלט געוואָרען אין אַ „פליהענדען האָלענדער". ער בעהאַלט זיך אויס אין די וועלדער אין די ווייטע צעלטען און די שוועדישע פּאָליציאַנטען קומען, ווי די אָפּערען־זשאַנדאַרמען, שטענדיג אָן אויף איין אָרט, ווען דער אַלטער איז שוין אויף אַ צווייטען.

גליקליכער אין דער הינזיכט זענען געווען די שוועדישע זשורנאַליסטען, וועלכע האָבען אָרגאַניזירט אַ פאָרמעלע יאַגד אויפ'ן אַלטען, און צום סוף איז ער אַריינגעפאַלען אין אַ מין „קרייז" פון וועלכען ער האָט זיך שוין נישט געקענט אַרויסבעקומען.

בעת מען האָט געפיהרט די אויספאָרשונג און מען האָט איהם אויסגעפרעגט, האָבען אונטער זיינע פענסטער געוויינט און געיאָמערט עטליכע צעהנדליג זיינע פערעהרערינס. פון קיין איינער פון זיי האָט די מאַכט נישט געקענט אַרויסציהען קיין איין וואָרט.

אַז עטליכע פערעהרערינס פון דעם אַלטען זענען געשטאָרבען פון אַבאָרטען — דאָס איז בעוויזען געוואָרען, נאָר וואָס פאַר אַ שייכות דער אַלטער האָט צו די ענינים געהאַט, דאָס האָט מען נישט געקענט דערגעהן.

און דאָך האָט זיך די מאַכט סוף כל סוף צוגעשלאָגען צו ראַספּוטינען.

מען האָט זיך געוואונדערט, וואָס אַלע „רעליגיעזע" פערעהרער פון'ם אַלטען זענען פרויען.

— פאַרוואָס האָט איהר נישט קיין פערעהרער מענער?

— וועגען דעם פרעגט די מענער — האָט געענטפערט דער אַלטער דעם אויספאָרשונגס־ריכטער. — אין מיין טעמפּעל ווי אויך אין מיין באָד קען קומען יעדער, אָבער, אַז עס געהען נאָר פרויען הייסט עס, אַז זיי האָבען עס מעהר נויטיג.

דער רעזולטאַט פון די פערפאָלגונגען איז דער, וואָס די צאָהל פון די פערעהרערינס פון'ם שוועדישען ראַספּוטין האָט זיך שטאַרק פערגרעסערט, און ער מוז ביי זיך איצט אויסבויען אַ ניי גרויס באָד.

די דייטשע רעפובליק \ צו איהר 10־יאהר־יוביליי

(א בריף פון בערלין).

מיט 10 יאהר צוריק, דעם 9־טען נאוועמבער 1918. האט דער לידער פון די דייטשע סאציאל־דעמאקראטען שיידעמאן ערקלערט די דינאסטיע פון די האהענצאלערנס פאר אראפגעווארפען און די דייטשע מלוכה פאר א רעפובליק. ווען ווילהעלם דער 2־טער איז דעם צווייטען טאג אנטלאפען קיין האלאנד, איז אנשטאט דער רעגירונג פון פרינץ פון באדען געבילדעט געווארען דער ראט פון די פאלקס־בעפולמעכטיגטע". עס האבען זיך אנגעהויבען די אויפשטאנדען פון די דייטשע קאמוניסטען, וועלכע ווענען גיך דערשטיקט געווארען דורכ'ן סאציאל־דעמאקראט נאסקע און דורך דעם דייטשען אפיצירענטום. די דייטשע סאצ. האבען זיך געאיילט צונויפצורופען די גרינדונגס־פערזאמלונג, האבענדיג פאר זיך דעם בעלעהרענדען ביישפיל פון רוסלאנד, וואו די סאוויעטען האבען די גרינדונגס־פערזאמלונג צוטריבען. אין פעברואר 1919 איז די פערזאמלונג זיך שוין צונויפגעקומען אין ווימאר, האט אויסגעקליבען דעם ערשטען פרעזידענט פון דער דייטשער רעפובליק, דעם סאצ. עבערט, און אויגוסט געגעבען דייטשלאנד א קאנסטיטוציע. דעם כבוד פון בעפעסטיגען די דייטשע רעפובליק געהערט דעם איצטיגען, צווייטען דייטשען פרעזידענט, דעם געוו.־מארשאל פון ווילהעלם'ען — הינדענבורג'ן.

ביז איצט איז נישט פערענדיגט געווארען — און וועט וואהרשיינליך קיינמאל נישט פערענדיגט ווערען — דער שטרייט ארום דער פראגע, צי איז אין דייטשלאנד פארגעקומען א רעוואלוציע. דער געוועזענער קרוינפרינץ, א שטייגער, האט ערשט נישט לאנג ארויסגעזאגט די מיינונג, אז דער 9־טער נאוועמבער איז געווען סך־הכל אן אינטריגע, וועלכע איז ווי לויט נאטען אפגעשפילט געווארען דורכ'ן קאנצלער מאקס פון באדען, דעם פיהרער פון די סאציאל־דעמאקראטען שיידעמאן און דעם גענעראל גרענער, דעם איצטיגען קריגס־מיניסטער. א דורכשניטליכער דייטש איז איבערציינט, אז אלץ האט אפגעטון ווילסאן, וועלכען ווילהעלם האט געגלויבט און איז צייטווייליג אוועקגעפאהרען פון דייטשלאנד, כדי צו געבען די מעגליכקייט „זיין רעגירונג" צו שליסען שלום אויפ'ן סמך פון די בעריהמטע 14 פונקטען. ווילסאן האט אפגענארט, ווילהעלם און די דינאסטיע האבען פערלוירען דעם טראן און אין דייטשלאנד איז געווארען א „רעפובליק פון סאציאליסטען און יודען".

פערשטעהט זיך, קיין סאציאלע רעוואלוציע, אזא ווי ס'האט זיך אפגעשפילט אין רוסלאנד, איז אין דייטשלאנד נישט געווען. קיינער פון די סאציאלע קלאסען איז נישט פערניכטעט געווארען. אין דייטשלאנד האבען אפילו נישט פערלוירען גארנישט פון זייער ערד די אגראריער, א זאך, וואס איז פארגעקומען אין א רייהע אייראפעאישע מלוכות, סיי אלטע, סיי נייע. ס'קאן אבער נישט לייקענען, אז אין נאוועמבער 1918 איז אין דייטשלאנד פארגעקומען אן איבערגרופירונג פון די פאליטישע כוחות, דאס יונקערטום, דער אגראריער אדעל האט פערלוירען א בעדייטענדען טייל פון דער פאליטישער מאכט, דערשלאגען זיך דערצו האבען נישט די דייטשע רעוואלוציאנערען, נישט די רעוואלוציאנערע דייטשע סאציאל־דעמאקראטען און נאסעך־קאמף, נאר די פערביטערטע מיט זייערע הארמאטען אויף די שלאכטפעלדער. דער דייטשער אדעל מיט ווילהעלם'ען אן דער שפיץ האט פערשפילט דעם קריג און האט אהעקגעלעגט די מאכט, רעכענענדיג אויף אזא אופן אראפצוווארפען פון זיך די פעראנטווארטליכקייט פאר דער מפלה. פאר'ן פערשפילטען קריג האט דייטשלאנד בעצאהלט מיט א פערלוסט פון 70,000 קוואדראט־קילאמעטער טעריטאריע און מעהר ווי 7 מיליאן איינוואוינער, נישט רעכענענדיג די דער־הרגעטע און צוקאליעטשעטע.

אט די רעכענונג האבען די דייטשע פארטייען אונטערגעווארפען דער דייטשער רעפובליק ביי איהר געבורט. די רעפובליק איז א קינד פון קריגס־מפלה. דערפאר איז נאטירליך, וואס זי קאן נישט ארויסרופען ביי איהרע בירגער קיין צו־גרויסען ענטוזיאזם.

רעפובליקעס זענען בכלל נישט אויסגערעכענט אויף אויסערליכען גלאנץ און פאראדען. די פראנצויזישע פרעזידענטען לובע און פואנקארע אין זייערע שווארצע פראקען און צילינדערס האבען געמאכט אן'איינדרוק פון דלות אין מינטער־פאלאץ אין פעטערבורג לגבי די רוסישע גרויספירשטען און גענעראלען מיט זייערע גאלד־בענייטע מונדירען. נישט לייכט איז אויך געווען די קאנסערוואטיווע דייטשען צו זעהן עבערט'ן אין זיין פשוט'ן אנצוג אויפ'ן ארט פון ווילהעלם'ען, וועלכער האט געוואלט איינרעדען זיינע אונטערטאנען, אז ער האט אויסצופיהרען א בעזונדערע געטליכע מיסיע. די אונברחמנות־דיגע געשיכטע האט אבער בעוויזען, אז די „ציווילע" פראנצויזען האבען בעסער צוגעגרייט מיליטעריש־דיפלאמאטישע פערטיידיגונג פון לאנד, ווי אנדערע איירעלע קריגס־מענער.

דער גורל פון דער ניי־געבוירענער דייטשער רעפובליק איז אין אלגעמיינע שטריכען ענליך צום גורל פון דער דריטער פראנצויזישער רעפובליק. די לעצטע איז אויך געבוירען געווארען אין רעזולטאט פון א מפלה. (אין פראנצויזיש־דייטשען קריג 1870—71). הגם זי האט געפרובט קעמפען געגען ווייטער, האט דער קאנסערוואטיווער פראנצויז אריבערגעטראגען אויף דער רעפובליק דעם גאנצען צארן צוליב די מפלות פון נאפאלעאן III, און די רעפובליק האט מען בעשולדיגט אין בעצאהלען א קאנטריבוציע פון פינף מיליארד פראנק. און אין פערלירען צוויי פראווינצען — עלזאס און לאטרינגען. די ערשטע יאהרען פון איהר עקזיסטענץ איז די פראנצויזישע רעפובליק נישט נאר נישט געווען פאפולער, נאר זי האט זיך ערגע טאג געוואקעלט צווישען טויט און לעבען. אין דער גרינדונגס־פערזאמלונג האט געהערשט די מאנארכיסטישע מעהרהייט, און נאר א דאנק די מחלוקת צווישען די מאנארכיסטען איז דאס געזעץ וועגען רעפובליקאנישען רעזשים דורך מיט א מעהרהייט פון איין שטים.

די פראנצויזישע רעפובליק האט דורכגעמאכט דאס שווערסטע און איז פערפעסטיגט געווארען. צוערשט האט מען זי גערולדעט, ווייל ס'איז נישט געווען עפעס בעסערס. דערנאך איז מען צו איהר געוואוינט געווארען. איצט וועט מען זי פערטיידיגען פון איבערקעהרעניש־פרובען סיי פון רעכטס, סיי פון לינקס.

פונקט אזא פראצעס מאכט דורך פאר אונזערע אויגען די דייטשע רעפובליק. דעם אמת זאגענדיג, האט מען ביי די איצטיגע אפיציעלע פייערליכקייטען, לכבוד דער רעפובליק נישט בעמערקט קיין בעזונדערען ענטוזיאזם. די מעהרהייט פון דער אינטעליגענטער דייטשער יוגענד האט נישט קיין אכטונג צו דער רעגירונגס־פארם אין לאנד. די רעפובליק אין דייטשלאנד ווערט טאלערירט. אבער די רעפובליקאנער ארבייטען, נישט אכטענדיג אויף דער אומפאפולערקייט און געדענקענדיג, אז א פאליטישער טוער דארף צו פרידליכער אחביים האבען שטארקע נערווען פונקט ווי פאר קריג.

ביי דער פערנינפטיגער רעפובליקאנישער רעגירונג פערהיילט דייטשלאנד איהרע וואונדען. דער וואוילשטאנד פון לאנד וואקסט שנעל. די אינדוסטריע ווערט איבערגעבויט. אלע שיכטען ווערען רייכער, גלייכצייטיג וואקסט אויך דער זעלבסטבעוואוסטזיין פון פאלק.

די דייטשע רעפובליק שטעהט איצט פאר דער לעזונג פון צוויי וויכטיגסטע פראגען: בעפרייאונג פון די אקופירטע געביטען און רעגולירונג פון די ענטשעדיגונגס־צאהלונגען. בוכשטעבליך דיזעלבע אויפגאבען זענען געשטאנען אויך פאר דער פראנצויזישער רעפובליק נאכ'ן ווערסאלער שלום אין יאהר 171. אויב די דייטשע רעפובליק וועט זיך דערשלאגען, אז דער רהיין־געביט זאל עוואקואירט ווערען און אז די קאנטריבוציע זאל פערקלענערט ווערען, דאן וועט די רעפובליקאנישע רעגירונגס־פארם זיך פערפעסטיגען. אויב נישט — וועט קומען א מצב פון אומבעוואוסטקייט, און ס'זענען מעגליך אלערלייא סורפריזען.

די דייטש־פיינדליכע פראנצויזישע פרעסע אנערקענט בולט די ענדערונגען, וואס זענען פאר די לעצטע יאהרען פארגעקומען אין דייטשלאנד. די פרעסע איבערטרייבט אפילו, בעהויפטענדיג, אז אין געהיים האט דייטשלאנד שוין כמעט דערגרייכט די פארמלחמה'דיגע מיליטערישע קראפט און אין פאל פון נויט ארויסשטעלען 378 פאלקען, 126 דיוויזיעס.

קלאר איז איינס: דייטשלאנד שטעלט נישט מיט זיך איצט פאר דאס בילד פון צופאלען, וואס איז געווען מיט צעהן יאהר צוריק. אין דייטשלאנד האבען זיך געפונען געזעלשאפטליכע כוחות, וועלכע האבען אפגע־אטעמעט דאס לאנד פון אונטערגאנג.

א. ס. י.

ריגע מיט 50 יאהר צוריק איז געווען א גן־עדן פאר יודען.

פאס־שעף גיט יודען עצות, ווי צו בעקומען וואוינרעכט. — דער פאליצמייסטער טאנצט אין שוהל צו הקפות. — אינטערעסאנטע עפיזאדען פון דער ריגער פערגאנגענהייט.

געוועזן איז דאס צום סוף פון די זעכציגער יאהרען, ווען אין ריגע האבען געהערשט די דייטשען, וועלכע האבען זיך אויסגעצייכענט מיט זייער גרויסער שנאה צו יודען. די אלטע ריגער יודען געדענקען נאך גוט די שווערע רדיפות און דערנידערונגען, וואס זיי האבען געהאט אויסצושטעהן פון די אזוינגערופענע „האזען" — דאס זענען געווען פרייוויליגע שפיאנען, אנגעשטעלטע אין די דייטשע געשעפטען, וואס פלעגען זייערע אפלאזען אויף א פאר שעה אין טאג צו געהן כאפען יודען, וועלכע האבען נישט קיין וואוינרעכט. און וועלכער יוד האט דאן געהאט רעכט צו וואוינען אין ריגע, א חוץ די פאר צעהנדליג שלאקער יודישע פאמיליעס? ווי איז געווען דעם יודען, וואס איז אריינגעפאלען צו די „האזען" אין די הענט, ווייל א חוץ די שמיץ, וואס ער האט בעקומען אין פאליציי, האט מען איהם נאך געבונדען די הענט אויף הינטען און א „גאראוואי" פלעגט איהם אזוי אוועקפיהרען הינטערן שטאט און ערשט דארטען איהם אפבינדען און אפלאזען, און ווען דער דאזיגער יוד איז געכאפט געווארען צום צווייטען מאל, האט ער געכאפט א דאפעלטע פארציע שמיץ און מען האט איהם אפגעשיקט אין זיין היים מיט'ן עטאפ.

די דאזיגע דערנידערונג פון די יודען האט זיך געצויגען א לאנגע צייט, ביז'ן אנהויב פון די זיבעציגער יאהרען, ווען אלעקסאנדער דער צווייטער איז איינמאל געקומען קיין ריגע אויף מיליטער־מאנעווערס. דעמאלט איז נאך די אייזענבאהן נישט פערטיג געווען און ער איז געפאהרען מיט דער פאסט, און איינער א יוד, מיט'ן נאמען שמשון האראן, האט אויסגענוצט דעם קייזערס קומען קיין ריגע. שמשון הארן איז געווען אפשוטער יוד, וועלכער האט זעהר פיל געליטען פון פאליציי. און ווען ער האט זיך דערוואוסט, אז דער קייזער קומט קיין ריגע האט ער זיך מיט קיינעם נישט מישב געווען און האט געלאזען אנשרייבען א „פראשעניע" אין וועלכער ער האט אויסדערצעהלט וועגען אלע רדיפות, וואס די יודען ליידען אויס פון דער דייטשער מאכט. ער האט גענומען די „פראשעניע" אין קעשענע און אוועק צו פוס ביז דער לעצטער פאסט־סטאנציע פאר ריגע. וואו מען האט געביטען די קייזערליכע פערד. דורך גרויסע שוועריגקייטען איז איהם דארטען געלונגען איבערצוגעבען דעם קייזער אין האנד דעם פאפיר. און דערלאנגענדיג דעם פאפיר, איז ער געפאלען דעם קייזער צו די פיס און האט געזאגט וויינענדיג: „טייערער פאטער! ראטעוועט אונז, ווייל מען בעהאנדעלט אונז ערגער ווי הינט!" די קייזערין, וואס איז געזעסען אין עקיפאזש האט זיך שטארק פונאנדערגעלאכט פון דעם יוד'ס שלעכטען רוסיש און פון זיינע רייד. אבער דא איז דער גורל פון די ריגער יודען ענטשיידען געווארען צום גוטען, ווייל קומענדיג צוריק קיין פעטערבורג האט דער קייזער געשיקט אלס גענעראל־גובערנאטאר פירשט סוכאראוו קיין ריגע.

פירשט סובאראוו איז, ווי בעוואוסט, געוועזן זעהר א גערעכטער מענש, און זיין ערשטע ארבייט איז געווען, בעזייטיגען פון זיין שטעל דעם פאליציי־מייסטער, דעם בעריהמטען צורר־היהודים גרין, און אויף זיין שטעל האט ער אראפגעבראכט פון שאוול דעם מארשאלעק רייכערט, וועלכער איז געווען בעקאנט פאר א גרויסען אוהב־ישראל, ווייל א דאנק שאוולער יודען איז רייכערט ניצול געווארען פון א זיכערען טויט. דאס איז געשעהן אין דער צייט פון פוילישען אויפשטאנד, ווען מוראוויאוו האט געשיקט א שטראף־עקספעדיציע מיט א פערטיגען צעטעל, וועמען מען דארף אויפהענגען. אין דער רשימה איז אויך געווען דער מארשאלעק רייכערט. דערפון האט זיך דערוואוסט א יודישער שניידער, וועלכער האט איהם בעהאלטען ביי זיך. דערנאך האט די גאנצע שטאדט יודען געשוואוירען, אז ער איז נישט פערמישט אין אויפשטאנד. און פון דעמאלט אן איז רייכערט געווארען א גרויסער יודען־פריינט.

אין די צייטען, ווען רייכערט איז געווען ריגער פאליציי־מייסטער, האבען אין פאליציי געדינט יודען. מען האט געטראפען יודישע פאליציסטען, אויך וואך־מייסטערס און געהילפען פון קווארטאל אפיצירען. און עס איז נאר קיין וואונדער נישט, וואס אין יענער צייט האבען יודען גענומען שטראמען פון אלע קאנטען קיין ריגע. דאס רוב זענען די געקומענע יודען געווען פון וויטעבסקער און קאוונער גובערניעס. אבער אזוי ווי ריגע האט געהערט צו די שטעט, וואו עס איז נאר דערלויבט געווען צו וואוינען בעלי־מלאכות, האט געדארפט זיין געשריבען אין פאס פון יעדען יוד, אז ער איז א בעל־מלאכה, דעמאלט פלעגען אפט פארקומען אזעלכע אינטערעסאנטע פאלען:

צום שעף פון פאס־ביורא באראן קאה, א דייטש מיט א פאר גראבע וואנצעס, פלעגט אראפקומען א יוד פון טשאסניק אדער פון יאנעשיק, און איהם דערלאנגען דעם פאס, ער זאל איהם מעלדען. דער באראן גיט א קוק דורך זיינע ברילען אויף דעם פאס און גיט איהם אפ דעם יודען צוריק מיט די ווערטער: „איך קאן נישט איינמעלדען דיין פאס, ווייל דארטען שטעהט נישט געשריבען, אז דו ביסט א בעל־מלאכה; פריהער מוזט אריבערגעהן אויף דער גרויסער מאסקווער גאס נומער 80, דארטען וואוינט א געוויסער שלאסבערג (דער שלאסבערג איז געווען א בעל־קורא אין דער נאגאלער שוהל) און בעט איהם, וועט ער דיר צושרייבען וועלכע מלאכה דו ווילסט. נאר הער וואס איך זאג דיר, זאלסט איהם נישט געבען מעהר ווי צוואנציג קאפיקעס". אויף מארגען איז דערזעלבער יודעל געקומען מיט א כשר'ן פאס צום באראן קאה. דער באראן גיט א קוק און זאגט: „זו, יא, איך האב שוין פריהער געוואוסט, אז דו וועסט זיין א מאטראצען־מאכער", ווייל אלע וויטעבסקער יודען זענען געווען אדער מאטראצען־מאכער אדער גלעזער. און דעמאלט איז דער יוד איינגעמאלדען געווארען.

פיל אנעקדאטען האט מען זיך דערצעהלט וועגען דעם פאליציי־מייסטער רייכערט. בעזונדערס אינטערעסאנט איז געווען אום שמחת־תורה. דעמאלט איז ריגע פערוואנדעלט געווארען אין א ליובאוויץ אדער א לאדי. אין דעם מעת־לעת האט פאר יודען נישט עקזיסטירט קיין פאליציי, אלץ איז געווען הפקר. פאליציי האט בעקומען א בעפעהל, אז מען זאל צו קיין יודען אין דעם טאג זיך נישט צוריהרען. שמיני־עצרת אין אווענט פלעגען ביי דעם גבאי פון דער אלטער שוהל, פייטעל בערקאוויטש, וועלכער איז אויך געווען דער ראש־הקהל, צוזאמענקומען די פני העיר און א ווייל שפעטער פלעגט אנפאהרען מיט זיין געהילף דער פאליציי־מייסטער אין פולער אוניפארם, און מען האט גענומען פיהרען דעם גבאי אין שוהל אונטער א חופה און דער פאליציי־מייסטער האט איהם געהאלטען אונטער'ן ארעם. פאראויס זענען געגאנגען ריגער פייערלייט מיט'ן בראנדמאיאר קלימאוויטש בראש, אלע מיט ברענענדיגע פאקלען אין די הענט. נאך די פייערלייט איז געגאנגען אן ארקעסטער, וועלכער האט געשפילט דעם גאנצען וועג ביז צו דער אלטער שוהל. אין שוהל־הויף האט זיי אפגעווארט דער חזן בגאנז מיט א גרויסען כאר. דאן האט זיך אנגעהויבען די הקפות דער גאנצער עולם, דורכגעמישט מיט'ן פאליציי־מייסטער האבען געטאנצט מיט די תורות ביז שפעט אין דער נאכט. און נאך די הקפות האט מען דעם גבאי צוריקגעפיהרט אהיים זינגענדיג און טאנצענדיג.

דער פאליציי־מייסטער רייכערט איז געווען אין ריגע ביז'ן יאהר 1883. דאן איז ער געווארען שטאט־הויפט אין קאוונע. אין ריגע איז אנגעקומען פאר א פאליציי־מייסטער דער פאלקאווניק סטאראוו און דעמאלט האט זיך אנגעהויבען א נייע עפאכע אין דעם לעבען פון די ריגער יודען.

אברהם מאיר מאיץ.

יודיש טעאטער אין פילהארמאניע, נארוטאוויטשא 20.

אונטער דער לייטונג פון א. בעזמאן און א. קאמפאניעץ.

סימ. אנטייל פון די ליבלינגס־ארטיסטן **באריסאווא, ראבינאוויטש** און די בעקאנטע פרימאדאנא **נאדיא קארעני**

דער שלאגער פון סעזאן, די צווייטע „טשארדאש־פירשטין"!

8.000 מענשען האבען מיטגעזונגען די שענע געזאנגס־נומערן

אלע טעאטער־בעזוכער מוזען קומען זעהען די שענע הערליכע אויפ־פיהרונג און זיך אויסלערנען די פרעכטיגע געזאנגס־נומערן

חלומות פון ליבע

פרייטאג ד. 16., שבת דעם 17. און זונטאג, ד. 18־טען, 9 אין אווענד — צום 7־טען, 8־טען און 9־טען מאל

אין 3 אקטען מיט 25 נומערן געזאנג און שענע טענץ פון ליליען. רעזשי: ל. ראבינאוויטש.

שבת, 3.30 נאכמ. צו ביליגע פרייזען **באבע־יאכנע** (די כשוף־מאכע־יז) אין 4 אקטען מיט געזאנג און טענץ פון א. גאלדפאדען.

הויפט־ראל „באבע־יאכנע" — דער בעליבטער ארטיסט א. קאמפאניעץ.

מאנטאג, דעם 18־טען, ווערט נישט געשפילט.

ס'נעמט אנטייל (לויט א. ב) פרויען: בעזמאן, באריסאווא, נאדיא קארעני, מאכאראווסקא, נערה, פאדערמאן, קאמפאניעץ. מענער: אריעל, אייזענבערג, באלבירסקי, האמבורגער, מאכאראווסקי, מאטקאוו, נייהויז, פאלאנסקי, ישראל קאמפאניעץ, ראבינאוויטש, ראקאוו.

אדמינ.: מ. ארנוואלד. מוזיק. לייטונג: ל. זעלמאן. בילעטען אין פילהארמאניע־קאסע.

אנאנס!!! אין פארבערייטונג: **„די פערשעהמטע כלה", „הירש לעקערט"**

לאָדז, 16 נאָוועמבער 1928

נייער פאָלקסבלאַט

לאָדז, 16 נאָוועמבער 1928

די ממשלה פון דער לופט־קעניגין

פון א. ש. זאַקס

דרך־ארץ פאַר דער נייער צייט! אַזוי, דערצעהלט מען, האָט מיט גרויס התפעלות אויסגעשריען אַ גרויסער יודישער גאון, וואָס האָט זיך דערוואוסט פון'ם אייזענבאַהן. ער איז פשוט „עפּאַרלען כורעים", ווען ער האָט דערזעהן, ווי דער לאָקאָמאָטיוו מיט די גרויסע פייערדיגע, ברענענדיגע אויגען שלעפּט אַ סך אָנגעלאָדענע מיט משא וואַגאָנעס, וועלכע לויפען אַזוי געשווינד און רעש'דיג אויף אייזערנע רעלסען אָהן דעם כח פון פערד.

דער אייזענבאַהן האָט ווירקליך מיט זיך בעצייכענט אַ נייע צייט, אַ נייע עפּאָכע אין דער געשיכטע פון דער מעכאַנישער און גייסטיגער קולטור, ווי פון דער מענשליכער געזעלשאַפט בכלל.

פון דעמאָלט אָן האָבען די פאַסירונגען און געשעהענישען אָנגעהויבען זיך צו בעוועגען שנעלער און געשווינדער. נישטאָ די וואָך, וואָס זאָל אונז נישט ברענגען איבעראַשענדע נייעסען, אומערוואַרטעטע ענטדעקונגען און ערפינדונגען.

די טעכניק איז דער יסוד אויף וועלכען עס שטיצט זיך דאָס כלל־לעבען. זי איז דער אַקס, אַרום וועלכען עס דרעהט זיך די געזעלשאַפטליכקייט.

ווי יעדער בנין מוז אויך דער געזעלשאַפטליכער בנין זיין געבויט אויף אַ פונדאַמענט. דער פונדאַמענט איז די טעכניק. אַלע אונזערע אינסטיטוציעס און געזעצען, ווי אונזערע זיטען, אונזער מאָראַל, פונקט ווי די שייכות צווישען מענש און מענש, די עסטעטיק, די פאָרמען פון קונסט — אַלץ, וואָס איז נוגע דעם מענשליכען צוזאַמענלעבען און ווערט בעצייכענט מיט'ן נאָמען: „אידעאָלאָגיע", איז אַן אָפּשפּיגלונג, אָדער בעסער, אַ רעזולטאַט פון דער טעכניק. אַן ענדערונג אין דער טעכניק רופט שוין במילא אַרויס ענדערונגען, נאַגן אָפּט איבערקעהרענישען אין געזעלשאַפטליכען און גייסטיגען לעבען, פונקט ווי יעדע ענדערונג אין אַ פונדאַמענט מוז מיטברענגען אַן ענדערונג אין דעם בנין גופא. עס איז אַ פעסטגעשטעלטער פאַקט, אַז די ענטדעקונג פון פולווער האָט מעהר רעפאָרמירט די מלחמה־קונסט און דעם גאַנצען ענין פון סטראַטעגיע, ווי די גרעסטע גאונישע גענעראַלען.

קיין זאַך איז נישט אַזוי כאַראַקטעריסטיש פאַר דעם צושטאַנד פון דער טעכניק, ווי די פערקעהרס־מיטלען.

אין די גאָר, גאָר אַלטע צייטען, ווען די וועגען אפילו אויף דער יבשה, זענען נאָך נישט געווען אויסגעטראָטען, ווען זיי זענען געווען בלאָטיג, זומפּיג און מען פלעגט קאָנען קומען פון איין ישוב צו אַ צווייטען בלויז מיט דעם כח פון קעמלען, אייזלען און אָקסען, און דאָס אויך נישט אָהן סכנות־נפשות, האָט זיך דאָס גאַנצע לעבען קוים געריהרט. טויזענדער און צעהנדליגער טויזענדער יאָהרען פלעגען דויערען איידער די מענשהייט פלעגט מאַכען איין שריט פאָרווערטס. דער קאָנסערוואַטיזם האָט געהערשט אין דעם מענשליכען גראַנקענוועלט (אויב מען קאָן איבערהויפּט אָנרופען די איבערלעבונגען און געפיהלען פון פערצייטיגע פרימיטיווע מענשען „גראַנקען"). מענשען פלעגען לאָזען די וועלט פונקט אַזוי ווי זיי האָבען זי געפונען. די גאַנצע סביבה איז געווען ווי פערקנאַכערט, ווי פערשטיינערט.

אויב עס וואָלט געווען אַ מעגליכקייט אָנצוקוקען יענע צייט, וואָלט מען געזעהן נישט נאָר ווי איין דור איז גלייך צום צווייטען דור, און דער צווייטער צום דריטען, נאָר ווי גאַנצע טויזענדער דורות, נאָכאַנאַנד פון איין זייט אונטערשיידען זיך נישט אפילו אויף אַ האָר פון פריהערדיגע טויזענדער דורות. עס וואָלט זיך אָפּגערוכט, אַז די גאַנצע געזעלשאַפט איז אין דעם גרויסען אַלטערטום געשטאַנען אויף איין אָרט, אויף איין טויטען פונקט, אָהן אַ סימן פון בעוועגונג, אָהן אַ הויך פון לעבען.

שפּעטער האָט מען אָנגעהויבען צו פאָהרען פער אָקס אויף שלעכטע, נישט־ברוקירטע, אָבער דאָך מעהר אָדער ווייניגער אויסגעטראָטענע וועגען. דער פערד און וואָגען איז געווען דער הויפּט־מיטעל, דורך וועלכען מענשען פון פערשידענע דערפער און שטעדט זענען געקומען צווישען זיך אין בעריהרונג. דאָס פערד, איינגעשפּאַנט און צוגעטשעפּעט דורך האָלאָבליעס צום וואָגען, האָט זיך געשלעפּט לאַנגזאַם, פאַמעליך, ער איז נישט אַזוי געקראָכען ווי דער פריהערדיגער קעמעל, אָבער דאָך איז ער געגאַנגען מיט לאַנגזאַמע, פאַמעלעכדיגע טריט. די גאַנצע טעכניק, די פערשידענע כלי־זיין, געוועהר און געצייג, דורך וועלכע מענשען האָבען דעמאָלט געמאַכט אַ לעבען, האָבען זיך במילא אויך ענטוויקעלט לאַנגזאַם. די מענשליכע קולטור אין איהרע פערשידענע פאָרמען איז שוין, אמת, נישט געווען אַזוי פערגליווערט ווי פריהער, זי איז נישט געשטאַנען, נאָר געגאַנגען, אָבער דער גאַנג איז געווען אַ פאַמעלעכדיגער, טריט ביי טריט. אויב נישט טויזענטער, פלעגען דאָך דאַרפען פערבייגעהן הונדערטער יאָהרען, איידער עפּעס אַ נייעס האָט דורכגענומען דאָס לעבען. עס פלעגט נעהמען יאָהרען און יאָהרען ביז עס פלעגט דורכגעפיהרט ווערען אַ נייער אופן פון לעבען, אַ נייע רעפאָרם, ביז איין אינסטיטוציע פלעגט בטל ווערען און אַן אַנדערע האָט פערנומען איהר פּלאַץ.

די געשיכטע פון דער גייסטיגער קולטור איז דעמאָלט געגאַנגען מיט לאַנגזאַמע טריט אין הסכם מיט דעם לאַנגזאַמען גאַנג פון די פערקעהרס־מיטלען, וועלכע האָבען געפונען זייער אויסדרוק אין דעם פערד און וואָגען.

ענדע אַכצעהנטען יאָהרהונדערט, ווען עס איז פאָרגעקומען די אינדוסטריעלע איבערקעהרעניש, ווען האַנט־אַרבייט איז פערביטען געוואָרען אויף דער מאַשין, ווען דער אַמאָליגער האַרשטאַט איז אַרויסגעשטויסען געוואָרען דורך דער פאַבריק, ווען עס איז ענטדעקט געוואָרען דער אייזענבאַהן מיט פאַרע און עלעקטריק, איז אויך פאָרגעקומען אַן איבערקעהרעניש אין אונזער גאַנצען געזעלשאַפטליכען לעבען. די טעכניק איז געוואָרען אַ מאַשינען־טעכניק. מען האָט געשאַפען און פּראָדוצירט דורך מעכאַנישע מיטלען. די אַרבייט איז געוואָרען אינטענסיווער, פּראָדוקטיווער, און פערשטעהט זיך, שנעלער. דער זעלביגער סכום אַרבייט האָט פּראָדוצירט אַ סך מאָל מעהר פּראָדוקטען, ווי דורך האַנט־אַרבייט מיט דער הילף פון געוועהנליכע אינסטרומענטען.

זינט דער איינפיהרונג פון אייזענבאַהן האָט זיך אויך די קולטור־געשיכטע אָנגעהויבען שנעלער צו בעוועגען. איין אינסטיטוציע ווערט אויף גיך איבערגעביטען אויף אַ צווייטער, איין פּאָליטישע פאָרם טרעט אָהן שהיי אָפּ דעם פּלאַץ אַ צווייטער פּאָליטישער פאָרם; אַלטע בעגריפען וועגען קונסט און מאָראַל, וועגען עסטעטיק און עטיק, וועגען דעם, וואָס איז שעהן און וואָס מיאוס, וואָס עס איז רעכט און וואָס אומרעכט, שטאַרבען אויף גיך אָפּ און נייע וואַקסען מיט אַמאָל אויס און פערבייטען זיי.

איז אַ פריהער די געשיכטע פון'ם געזעלשאַפטליכען צוזאַמענלעבען לאַנגזאַם געגאַנגען, זיך בעוועגט פאַמעליך, האָט זי שפּעטער, אין דער צייט פון אייזענבאַהנען, אָנגעהויבען צו לויפען, אָט אַזוי ווי עס לויפען די פערקעהרס־מיטלען, די אייזענבאַהנען.

איצט געפינען מיר זיך אויפ'ן שוועל פון אַ נייער צייט — אַ צייט, ווען עס ווערען געשניטען וועגען דורך דער לופט, ווי ביז איצט אויף דער יבשה און אויפ'ן ים. די פערקעהרס־מיטלען הויבען אָן צו זיין די אַעראָפּלאַנען און די צעפּעלינען. די נייע פערקעהרס־מיטלען פליהען, און אַז די פערקעהרס־מיטלען פליהען, פליהט במילא די גאַנצע טעכנישע ענטוויקלונג, און צוזאַמען מיט איהר וועט אָנהויבען זיך נאָך שנעלער צו בעוועגען — זי וועט אָנהויבען פליהען — די גאַנצע געזעלשאַפטליכקייט.

יאָ, מיר געפינען זיך ערב אַ נייער צייט, וואָס וועט געווים ברענגען גרויסע חידושים.

אַז די צייט איז נישט ווייט, קאָנען מיר זעהן פון דעם גרויסען טריאומף־צוג, וואָס די לופט־שיף „גראַף צעפּעלין" האָט אָט דאָ איצט דורכגעמאַכט. פון דייטשלאַנד (פרידריכסהאַפען) ביז אַמעריקע (לייקהורסט) האָט די גרויסע וואונדער־שיף געמאַכט איהר נסיעה אָהן אַן אָפּשטעל, טראָץ די פערשידענע ווינדען און שטורמס, וואָס זענען געווען אויף איהר וועג און האָט אַריבערגעפיהרט מיט זיך עטליכע צעהנדליג פּאַסאַזשירען און בריף און פּאַקעטען.

דאָס איז ווירקליך אַ ריזיגער אויפטו פון דעם מענשליכען גייסט, וואָס ענטפּלעקט אַלץ נייע וואונדער פון דער וועלט, הויבט אויף אַלץ העכער דעם שלייער פון די פערשידענע סודות און העלפט דעם מענשען אין זיין זיגרייכען קאַמף מיט דער נאַטור.

מיט גרויס שטאָלץ האָבען די אַמעריקאַנער בעגעגענט דעם „גראַף צעפּעלין", וואָס איז זיך אַזוי מאַיעסטעטיש, ווי אַן אמת'ע געקרוינטע לופט־קעניגין, געפלויגען איבער זייערע קעפּ אין דעם קאָכיגען און טומלדיגען ניו־יאָרק.

פון אַלעמענס הערצער האָט זיך אַרויסגעריסען אַ וואַרימער, הארציגער ברוך־הבא!

צוזאַמען מיט דעם אַמאָליגען יודישען גאון שרייען מיר מיט התפעלות אויס: דרך־ארץ פאַר דער נייער צייט! זי האָט געווים אין זיך בעהאַלטען נייע וואונדער, נייע חידושים און נייע איבעראַשונגען.

די אַמאָליגע, פערצייטיגע פרימיטיווע שבטים האָבען פערגעטערט די קרעפטען פון דער נאַטור, מיר פערמענשליכען זיי.

היט אָפּ, פאַר'ן מענשליכען גייסט! עס הויבט זיך אָן די ממשלה פון דער לופט־קעניגין.

וועט די הייראַט־אינסטיטוציע אין דער צוקונפט איינגאַנצען אָפּגעשאַפט ווערען?

ווי אַ געלערנטע פרוי זעהט די צוקונפט פון הייראַט.

פון ראָזע בערלין

די מאָדערנע פרוי איז הייגט אין אַ סך פּרטים שוין פריי און אומאָפּהענגיג. זי קאָן זיך האָבען איהרע אייגענע מיינונגען אין פּאָליטיק. זי קאָן עקאָנאָמיש הייגט זיין פריי און אומאָפּהענגיג פונ'ם מאַן, און זיך פיהרען אין לעבען אַזוי ווי איהר געפעלט. זי קאָן הייגט אַליין אפילו אויסקלויבען און בעשטימען די פאָרם פון איהר צוזאַמענלעבען מיט אַ מאַן. אויב זי זאָל דווקא וועלען לעבען מיט דעם מאַן, וואָס זי האָט ליב, פריי, אומגעבונדען פון געזעצליכער הייראַט און אָהן די קאָנווענציאָנעלע פליכטען פון דער טראַדיציאָנעלער הויז־פרוי — קאָן זי, די מאָדערנע פרוי, אויך דאָס אויספיהרען, אויב זי וויל.

אָבער... דאָ קומט דער אייביגער „אָבער", אויף וועלכען ס'איז נישט תמיד גרינג צו געפינען אַן ענטפער, און וועלכען ס'איז אָפּט זעהר שווער בייצוקומען. קורץ — די פראַגע איז: איז טאַקע דער מאָדערנער פרוי'ס פרייהייט אויך אויפ'ן געביט פון ליבע פאַר איהר אַזוי געוואונשען, ווי דאָס קאָן זיך אויסדריקען?

קלאָרער גערעדט — קאָן די פרוי, אפילו די מאָדערנע פרוי, זיין באמת גליקליך אין אַ פרייער אַרט פון צוזאַמענלעבען מיט דעם מאַן, וואָס זי האָט ליב? און וועט טאַקע די געזעצליכע הייראַט, ווי אַן אינסטיטוציע, מוזען סוף כל סוף אָפּדאַנקען? קאָן און וועט די גאַנצע ציוויליזירטע וועלט אַמאָל דערגרייכען צו יענער הויכער שטופע פון פולשטענדיגער אינדיווידועלער פרייהייט, אַז דער חתונה־בונד צווישען מאַן און ווייב זאָל ווערען אינגאַנצען אַן איבעריגע זאַך, און זאָל פערוואָרפען ווערען, אַזוי ווי עס זענען פערוואָרפען געוואָרען אַ סך אַנדערע אָפּגעלעבטע פאָרמען פון פריוואַט־ווירטשאַפטליכען און סאָציאַלען לעבען פון פערצייטיגע דורות?

אָט די פראַגעס שטעלט אַ מאָדערנע, הויך־ציוויליזירטע פרוי אין אַן ערנסטען זשורנאַל — און זי בעמיהט זיך צו געפינען אַן ענטפער. די דאָזיגע פרוי, וועלכע בעהאַלט איהר אמת'ן נאָמען, זאָגט, אַז אינ'ם ענטפער אויף דער סאַמע לעצטער פראַגע ליגען די ענטפערס אויך אויף די פריהערדיגע פראַגעס.

זי ווייזט אָן, אַז קודם כל איז דער מענש בכלל אַ בעשעפעניש, וואָס קאָן פערדייען נאָר אַ געוויסע מאָס פרייהייט, און נישט מעהר; און כאַפּט דער מענש אַמאָל אַריבער די מאָס פרייהייט, וואָס ער קאָן פערדייען, מוז דאָס פיהרען צו אַ רעאַקציע, פונקט ווי עס פּאַסירט מיט דעם מענשענס פיזישען אָרגאַניזם, ווען ער נעהמט אַריין אין זיך מעהר שפּייז ווי זיין מאָגען קאָן פערדייען.... און פונקט ווי אין אָט דעם לעצטען פאַל, פּאַסירט עס אויך מיט אַן „איבער־דאָזע" פון פרייהייט, אַז ווען דער מענש האַלט שוין אין „צוריקגעבען" די איבעריגע דאָזע, גיט ער צוריק נישט נאָר דאָס איבעריגע, נאָר אויך דאָס סאַמע נויטיגסטע....

דעריבער זעהען מיר אָפּט אין דער וועלט־געשיכטע, אַז פרייהייטען, וואָס זענען אויסגעקעמפט געוואָרען דורך בלוטיגע רעוואָלוציעס, ווערען דערנאָך אַליין אַזוי בעצווינגענד און בעדריקענד, אַז מען מוז אָנהויבען קעמפען קעגען די דאָזיגע אַמאָליגע פרייהייטען, און מאַכען רעוואָלוציעס קעגען זיי אַליין.

דאָס ווייזט אונז קלאָר, אַז דער עצם כאַראַקטער פונ'ם מענשען, וואָס איז דער הויפּט־יסוד פונם געזעלשאַפטליכען לעבען, בלייבט תמיד דער זעלביגער — וואָסערע נייע אויסערליכע פאָרמען דאָס געזעלשאַפטליכע לעבען זאָל נישט אָננעהמען. און — זאָגט ווייטער יענע שרייבערין — נעהמען מיר דעם פונקט פון צוזאַמענלעבען צווישען מאַן און פרוי, מוז, קודם כל, אָנערקענט ווערען דער פאַקט, אַז אָט דער פונקט איז דער סאַמע פונדאַמענט פון אונזער גאַנצער עקזיסטענץ, און, ווי אַזעלכער, פאָדערט ער די פולסטע פערזיכערונג און בעשיצונג קעגען יעדען מין איינפלוס, וואָס קאָן איהם בעשעדיגען אָדער אינגאַנצען צושטערען. דאָס פאָדערט דער אינטערעס פון יעדען צד — פון דעם מאַן אַזוי גוט ווי פון דער פרוי. אָבער דער אינטערעס פון דער פרוי איז אין אָט דעם פּרט נאָך פיל קאָמפּליצירטער איידער דעם מאַנס אינטערעס.

ראשית, איז ביי דער פרוי דער אינסטינקט פון מוטער פיל־פיל שאַרפער ווי ביים מאַן זיין פאָטער־אינסטינקט. סוף כל סוף איז עס דאָך די פרוי, וואָס טראָגט דאָס קינד ניין חדשים הינטער איהר האַרצען; עס איז די מוטער, וואָס פערגיסט אַזוי פיל בלוט און לעבט דורך אַזוינע וועהטאָגען ביים ברענגען דאָס קינד אויף דער וועלט, עס איז אויך די מוטער, וואָס גיט אַוועק מעהר צייט, מעהר מיה און מעהר ענערגיע אויף אויפצוברענגען דאָס קינד. איז דעריבער גאַנץ נאַטירליך, אַז זי זאָל זיין מעהר פעראינטערעסירט אין בעשיצען און בעפעסטיגען איהר פּאָזיציע אינ'ם שותפות'דיגען צוזאַמענלעבען מיט'ן מאַן.

אָבער דאָס אַליין איז נאָך נישט גענוג. די פרוי האָט נאָך אַן אינטערעס צו בעוואָרענען איהר לאַגע אַזוי, אַז זי זאָל זיך פיהלען וואָס זיכערער אין איהר שותפות מיט דעם מאַן; דאָס איז — איהר אינטערעס אַלס ווייב.

עס איז דאָך קלאָר און זיכער, אַז דער ערשטער און הויפּט־עלעמענט, וואָס דערוועקט דעם מאַנ'ס אינטערעס צו דער פרוי, איז — דער פרוי'ס ווייבליכקייט, איהר געשלעכטליכער אָנציה. נעהמט אָט דאָס אַוועק ביי דער פרוי — אפילו ביי דער געבילדעטסטער און העכסט־ציוויליזירטער פרוי — און עס שטאַרבט אין איהר אָן דער גרעסטער טייל פון איהר אינטערעס אין לעבען. דאָס איז אַן אמת, וועלכען קיינער קאָן נישט אָפּלייקענען.

אָבער אָט דער „פערמעגען" דער פרוי'ס — איהר ווייבליכקייט, איהר געשלעכטליכער אָנציה — האָט אַ טבע, אַז ער געדויערט נישט זעהר לאַנג. איז אַזוי לאַנג ווי די פרוי איז יונג און אָנציהענד, נויטיגט זי זיך אפשר נישט אַזוי שטאַרק אין בעוואָרענישען געגען פערלירען דעם מאַנ'ס אינטערעס צו איהר. ווערט צו איהר אָפּגעקיהלט איין מאַן — וועט זי גרינג געפינען אַ צווייטען און אפילו אַ דריטען און אַ פערטען. אָט אַזאַ מין פרוי — אויב זי איז נישט בעלאָדען מיט זאָרג פאַר קינדער און איז נאָך דערצו אַ מאָדערנע פרוי, מיט אַ הייגט־וועלטיגען בליק אויפ'ן לעבען — וועט זי אפשר ווייניג־וואָס זיך קימערען. וועגען בעוואָרענען זיך מיט איהר מאַן. וועגען בעפעסטיגען זיין צובונד צו איהר דורך געזעצליכער הייראַט. אָבער, וואָס וועט טאָן דיזעלביגע פרוי, ווען זי הויבט אָן צו פערלירען איהר געשלעכטליכער אָנציה?

אין אַ פרייען צוזאַמענלעבען קאָן זי דאָך נישט ערהאַלטען, אַז דער מאַן, מיט וועלכען זי לעבט, זאָל בלייבען ווייטער האַנגען מיט איהר, אפילו נאָכדעם, ווי זי האָט איהם שוין אויפגעהערט צו אינטערעסירען, און אַן אַנדערע האָט שוין פערנומען איהר אָרט. „אין זיין האַרצען". זי קאָן צום מאַן אפילו קיין טענה נישט האָבען, הלמאַי ער פערקוקט די אַנדערע מעלות און ווערטען איהרע. אָפּטמאָל איז דער מאַן אין אַזאַ פאַל גאָרנישט פעראינטערעסירט נאָכצופאָרשען און אָפּצושעצען די אַנדערע מעלות אין דער פרוי, נאָכדעם ווי זי האָט איהם אויפגעהערט צו אינטערעסירען אַלס ווייב.

אין געזעצליך־פערהייראַטען לעבען, אָבער, נעהמט אָן די בעציהונג פון דעם מאַן צו זיין פרוי אַ ברייטערען כאַראַקטער פון אָנהויב אָן. ממילא האָט זי פאַר איהם מעהר ווערט און בעטייט ווי נאָר אַלס ווייב. און מיט דער צייט, ווען זי ווערט עלטער און פערלירט אפילו איהר אַמאָליגען רייץ און געשלעכטליכען אָנציה, בלייבט אָבער צווישען זיי אַ היבש ביסעל אַנדערע געמיינשאַפטליכע אינטערעסען, וואָס האַלטען זיי צוזאַמען. נישט זעלטען זענען אָט די אַנדערע געמיינשאַפטליכע אינטערעסען צווישען מאַן און ווייב אין די עלטערע יאָהרען אַזוי שטאַרק, אַז עס צעמענטעוועט צונויף זייער לעבען נאָך ענגער און פעסטער, ווי ס'איז געווען אין אָנהויב, אין די ערשטע יאָהרען פון זייער ליבע.

אָט פאַרוואָס די הייראַט אַלס אינסטיטוציע לעבט אַזוי לאַנג, האָט איבערגעלעבט אַזוי פיל רעוואָלוציעס און פערזוכען זי אויסצוואָרצלען, און וועט אויך ווייטער בלייבען לעבען ווי ביז איצט.

די היינטיגע מאָדערנע פרוי, אַזוי ווי די מאָדערנע פרויען פון אַלע צייטען, פיהלט אינסטינקטיוו אַז אין פּרט פון צוזאַמענלעבען מיט אַ מאַן מוז די פערזענליכע פרייהייט בלייבען בעגרעניצט. ס'איז געזונטער אַזוי און בעסער פאַר ביידען, אי פאַר'ן מאַן און אי פאַר דער פרוי, אָבער פאַר איהר מעהר.

——:0:——

Dr. H. WOŁKOWYSKI

צוריקגעקעהרט

— און איבערגעצויגען אויף —

צעגעלניאַנאַ 25, טעל. 26-87

ספּעציעל אַרצט פאַר הויט און ווענערישע קראַנקהייטען, מענער־שוואַכע, אַלע אַרט אַנאַליזען, בעהאַנדלונג מיט קוואַרץ־שטראַהלען.

נעמט אָן פון 8—10 פריה, 12—2 נ.מ. און פון 4—8 אָוו.

האַס \ (ערצעהלונג) \ פון אסף דימאוו

— האָט איהר אַמאָל געזעהן, אַז צוויי לייבליכע שוועסטער זאָלען זיך אַזוי האַסען? — האָט אויסגעשריען גאַנץ פערוואונדערט די לעהרערין. — איך בין שוין אַ לעהרערין עטליכע און צוואַנציג יאָהר, און זעה אַזאַ זאַך צום ערשטען מאָל. עס איז עפּעס גאָר שרעקליכעס, נישט מענשליכעס.

און די לעהרערין איז געווען גערעכט. עפּעס גאָר נישט מענשליכעס איז געווען אין דעם, וואָס מאַשע און אליע קלעפּנער האָבען זיך געהאַלטען איינע צו דער צווייטער. זיי זענען נאָך געווען גאַנץ יונג: די עלטערע, מאַשע, איז געווען צוועלף יאָהר אַלט; און די יונגערע, אַליע, עלף. זיי האָבען בעזוכט דיזעלבע שולע און געווען אין דעם זעלבען קלאַס. ביידע האָבען זיך געלערנט אויסגעצייכענט. נישט חלילה דערפאַר, וואָס זיי האָבען אַזוי ליב געהאַט דאָס לערנען, נאָר פּשוט דערפאַר, וואָס איינע האָט געוואָלט איבעריאָגען די צווייטע. און אַזוי ווי ביידע האָבען דאָך נישט געקענט זיין גלייכצייטיג אויף דעם ערשטען פּלאַץ, האָט אַליע, די יונגערע, געהאַסט מאַשע'ן, ווייל דאָס יאָהר איז זי געשטאַנען אין דעם זשורנאַל פערצייכענט העכער.

פון האַס און קנאה האָט אליע איין נאַכט, ווען איהר שוועסטער איז געשלאָפען, שטילערהייט אָפּגעשוירען איהרע לאַנגע, שוואַרצע, שעהנע צעפּ.

וועגען דעם טאַקע, האָט די לעהרערין געמאַכט איהר בעמערקונג. און נישט נאָר אין דער שולע, נאָר אין דער גאַנצער שטאָדט האָט מען אָנגעהויבען רעדען וועגען די ביידע מיידלעך און וואונדערען זיך, ווי אַזאַ פיינדשאַפט קאָן עקזיסטירען צווישען שוועסטער.

מאַשע איז איצט אַרומגעגאַנגען מיט קורץ אָפּגעשוירענע האָר. דעמאָלט זענען דאָך געווען אַנדערע, נישט ווי אונזערע צייטען, און פערלירען איהרע לאַנגע האָר איז פאַר אַ מיידעל געווען כמעט אַן אומגליק — יערענפאַלס אַ בושה. אָבער מאַשע האָט אַפילו קיין טרעהר נישט פערלוירען. זי איז אַרומגעגאַנגען „האַלטענדיג הויך איהר יונג, שעהן קעפּעלע, און האָט געשמייכעלט. „מיט יאַש־טשערקעס", ווי מען האָט גערעדט, אָבער פאָרט געשמייכעלט. זי האָט געמאַכט אַזאַ אָנשטעל, ווי די גאַנצע זאַך וואָלט איהר גאָרנישט געאַרט. אָפּגעשוירען איז אָפּגעשוירען. די שוועסטער האָט עס געטון? יאָ. אָבער נישט ביינאַכט און נישט שטילערהייט. זי האָט דאָס אַליין געבעטען אַליע'ן, ווייל לאַנגע האָר איז אומבעקוועם. זי האָט קאָפּ־שמערצען. אַזוי איז אַ סך בעסער.

עטליכע מענשען האָבען אָנגעפאַנגען קלערען: אפשר איז זי טאַקע גערעכט? און עס איז גאָר נישט אַזוי מיאוס אַרומצוגעהן מיט קורץ געשוירענע האָר. פערקעהרט, איהר פּנים האָט בעקומען אַ בעזונדערען חן, אַ פרייען אויסדרוק. הייסט עס, די גאַנצע געשיכטע מיט אַליע'ן, מיט דעם כעס וואָס איין שוועסטער האָט אויף דער צווייטער איז אַ ליגען.

עס זענען פערגאַנגען אַ פּאָר טעג, און פּלוצלונג האָט מען דערזעהן אַליע'ן אויך מיט אָפּגעשוירענע צעפּ. דאָס איז געווען אַן איבעראַשונג.

— צו וואָס האָסטו דאָס געטון? — האָט ביי איהר אַ פרעג געטון איהר פריינדין — צוליב דער שוועסטער?

— איך האָב נישט געקענט אויסשטעהן ווי יעדער איינציגער האָט גערעדט נאָר פון מאַשע'ן. פאַרוואָס קומט עס איהר? ווער איז זי דען? איך בין נישט ווינציגער פון איהר. איצט וועט מען רעדען פון מיר און נישט פון איהר.

און דאָס מיידעל איז געווען גערעכט. איצט האָט מען טאַקע אָנגעפאַנגען רעדען פון אַליע'ן, און מאַשע'ן האָט מען כמעט ווי פערגעסען. אַליע האָט זיך אָפּגעשוירען די האָר און איז געוואָרען די העלדין.

אַזוי האָבען פון קינדהייט אָן געקעמפט און קאָנקורירט און געהאַסט די צוויי שוועסטער איינע דער צווייטער. און וואָס ווייטער איז דער דאָזיגער געפיהל געוואָרען אַל שטאַרקער און טיפער. ביידע זענען שוין געווען דערוואַקסענע מיידלעך, ביידע שעהן און חנ'עוודיג, יעדע אויף איהר שטייגער.

מאַשע האָט געהאַט אַ פרעהליכען כאַראַקטער, פרייע בעוועגונגען, אַ פיין האַרץ, אַ לוסטיג געלעכטער, אַליע איז געווען העכער און שלאַנקער — און דאָס איז געווען אַ שטענדיגע ברענענדיגע וואונד אין מאַשע'ס האַרצען. אָבער זי האָט געהאַט אַ שווערען כאַראַקטער, וואָס זי האָט זיך געהיט צו ווייזען פאַר פרעמדע מענשען, איהר צונג איז געווען שאַרף און בייסיג און זי האָט געקאָנט גיכער ווי איהר שוועסטער געבען אַ גיפּטיגען ענטפער, אַ ברענענדע בעליידיגונג.

ביידע זענען זיי געווען געבילדעט, אינטעליגענט, קלוג, און דערפאַר זענען אַרום זיי שטענדיג געדרעהט אַ סך יונגעלייט, וואָס האָבען זיך שטאַרק אינטערעסירט מיט די שוועסטער. ביידע אָבער האָבען זיך נישט געאיילט חתונה צו האָבען. זיי האָבען רוהיג געקאָנט קלייבען. אין דער צייט האָט זיך אויך אָנגעהויבען דאָס געפעהרליכע שפּיל צווישען די שוועסטער. איינע האָט נאָר געוואָלט אַוועקנעהמען פון דער צווייטער איהר יונגענטמאַן. יעדע פון זיי האָט געהאַט גענוג איינענע. יעדע האָט געקאָנט זיין זאַט. אָבער אַפּעטיט האָבען זיי נאָר געהאַט אויף אַוועקצונעמען דעם, וואָס איז טייער און ליב געווען דער צווייטער. ווי נאָר מאַשע האָט ליב בעקומען אַ יונגענטמאַן, איז שוין דאָ געווען אַליע און איז געקראָכען פון דער הויט, ער זאָל נאָר שפּאַצירען געהן מיט איהר, טאַנצען מיט איהר. אין דער־זעלבער צייט, האָט מאַשע געטאָן דאָס זעלבע מיט אַליע'ס קאַוואַליער. אַזוי האָט געדויערט אַ פּאָר יאָהר.

ענדליך האָט אַליע זיך פערליבט אין דער אמת'ן. דאָס איז געווען אַ יונגער אינזשיניער, אויסגעשטודירט אין אויסלאַנד. אַליע האָט פערגעסען אַלצדינג אין דער וועלט, אַפילו איהר האַס צו דער שוועסטער. באָריס האָט אויך זעהר ווייניג רעאַגירט אויף מאַשע'ס קאָקעטעריע. די גאַנצע זאַך האָט נישט לאַנג געדויערט. באָריס האָט גיך חתונה געהאַט מיט אַליע'ן און האָט איהר אַוועקגענומען מיט זיך קיין אויסלאַנד, וואו ער האָט בעקומען אַ גוטע שטעלע אַלס פאַבריק־דירעקטאָר.

מאַשע איז געווען אויסער זיך. דאָס האָט זי אַפילו נישט געקענט מאַכען אַ פרעהליך פּנים. מען האָט גאַנץ אָפען געזעהן, ווי בייז און פערביסען זי איז געווען, איהר שוועסטער, איהר געהאַסטער שונא, איז גליקליך, איז צופרידען און טריאומפירט איבער איהר. זי איז אַרומגעלאָפען איבער דער גאַנצער שטאָדט און געהאַלטען אין איין רעדען און בעשמוצען איהר שוועסטער מיט דעם חתן אינאיינעם.

— הערט שוין אויף, — האָבען זיך געבעטען ביי איהר מענשען. — עס איז דאָך פאָרט אייער איינענע שוועסטער.

אָבער געזעגענען זיך מיט אַליע'ן, איז זי פאָרט געקומען. דאָס איז שוין געווען אויף דעם באַנהויף. דער צוג האָט שוין געדאַרפט באַלד אָפּגעהן, אַליע איז שוין געווען אין וואַגאָן און גערעדט דורכ'ן פענסטער מיט איהרע פיל פריינד, וואָס זענען געקומען זי בעגלייטען. — איהר מאַן, דער יונגער אינזשינער, איז געשטאַנען הינטער איהר.

— זעה נאָר, ווער ס'איז געקומען! — האָט ער שטיל אַרויסגערעדט צו אַליע'ן.

פון ווייטען איז געלאָפען מאַשע, אַוועקגעשטופּט די מענשען, אַריינגעלאָפען אין וואַגאָן. אַליע איז געלאָפען איהר אַנטקעגען. ביידע האָבען זיך געטראָפען אין קאָרידאָר, זיך געוואָרפען אויף די העלדזער, געוויינט און זיך געקושט.

— איך האָב געוואוסט, אַז דו וועסט קומען — האָט אַליע פלוצים אַרויסגערעדט מיט טרעהרען אין די אויגען. דו מוזט דאָך זעהען מיין מאַן, וואָס פאַר אַ גוט האַרץ דו האָסט.

מאַשע האָט אָפּגעווישט די טרעהרען פון איהר פּנים און געענטפערט:

— ער וועט שוין באַלד וויסען, וואָס פאַר אַ גוט האַרץ דו האָסט. איך בין איהם נישט מקנא.

— גישט דיין דאגה זיך צו זאָרגען איבער מיין מאַן. דו געפינסט בעסער אַ גאָר פאַר זיך אַליין.

אַ וואָרט פאַר אַ וואָרט און די שוועסטער האָבען זיך אַזוי אָנגעהויבען צו רייצען, אַז מאַשע האָט גאָרנישט געהערט דאָס פייפען פון דעם צוג און איז אַרויסגעשפּרונגען פון וואַגאָן ווען דער צוג האָט שוין געהאַלטען אין גיין.

אַזוי האָבען זיי זיך געזעגענט אויף לאַנגע יאָהרען. אַ קורצע צייט נאָכדעם, האָט מאַשע טאַקע חתונה געהאַט מיט דעם, וואָס האָט שוין אַליין פערלוירען יעדע האָפנונג צו געווינען איהר האַרץ. ער איז געווען שוין אַן עלטערער מאַן, אַן אַלמן, און האָט זיך צו זיין אומגליק פערליבט אין מאַשע'ן. זייער פערהייראַט לעבען איז נישט געווען גליקליך. מאַשע האָט אויסגעלאָזען אויף זיין קאָפּ דעם גאַנצען כעס, און די ביטערע שנאה, וועלכע זי האָט שוין נישט געקענט אַרויסווייזען צו איהר שוועסטער.

אָבער אַליע, די יונגערע, האָט אויך דאָסזעלבע געטון מיט איהר מאַן.

— צו וואָס האָב איך געדאַרפט זיך הייראַטען? — פלעגט זי זאָגען. — איך האָב געלעבט גאַנץ גליקליך מיט מיין שוועסטער. דו האָסט מיך אָפּגעריסען פון איהר. צוליב דיר האָב איך דאָך געמוזט אָפּברעכען מיט איהר מיינע בעציהונגען. דו ביזט מיין מערדער און איהרער אויך. איך האַס דיך . . .

עס זענען פערגאַנגען אַ סך יאָהרען און ביידע שוועסטער האָבען זיך ווידער געטראָפען. ביידע זענען שוין ווידער געווען פריי. אַליע'ס מאַן, דער אינזשענער, האָט נישט אויסגעהאַלטען און איז אַוועק פון איהר. מאַשע'ס מאַן האָט אפשר נאָך בעסער געטאָן, ער איז געשטאָרבען.

ביידע זענען שוין געווען אַלט, צעפראַכטע, מיט צוקנייטשטע פּנים'ער, מיט גרויע האָר. זיי האָבען געוואוינט צוזאַמען אין איין צימער און פון פריה־מאָרגען ביז שפּעט אין אָוונט האָבען זיי געגריזשעט איינע די צווייטע. מען האָט געקאָנט מיינען, אַז דאָס איינציגע, איז דער איינציגער צוועק פון זייער לעבען, — זיך אַרומרייסען, אַרומשלאָגען, זידלען און שפּרייצען מיט גיפּטיגע רייד. אַלץ איבעריגע — דאָס פערהייראַטע לעבען, דער מאַן, די קינדער, וואָס זענען שוין אויך אַנטלאָפען פון זיי, — איז נאָר געווען אַ צופעליגע זאַך, וואָס מען האָט געדאַרפט וואָס גיכער אָפּקומען. אָ, וואָס דאָס „גרעבער" האָט געדויערט עטליכע צעהנדליג יאָהר — פון, כדי מען עס אַריינכאַפּען, אָנזאָגען.

שבת ביינאַכט, ווינטער צייט, איז מאַשע געקומען אַהיים און געפונען איהר שוועסטער הענגענדיג אין צימער איבער איהר בעט.

„דאָס האָט זי געטון, כדי מיך צו קרענקען. איך זאָל קיין רוה נישט האָבען", האָט מאַשע געזאָגט, „איך קען זי גוט".

— אָבער וואָס רעדט איהר, זי איז דאָך טויט. עס איז דאָך נישט קיין שפּיל.

— זי וועט פאָרט נישט געווינען! — האָט מאַשע געענטפערט. — איך וועל איהר שוין ווייזען, ווער איך בין. זי מיינט, אַז זי איז אַנטלאָפען פון מיר. אָח, ניין.

אַ פּאָר טעג שפּעטער האָט מאַשע זיך אויפגעהאָנגען אויף דעמזעלבען שטריק, אויף דעמזעלבען אָרט.

אויס האַס? די שוועסטער זאָל נישט געווינען?

אָדער איז דאָס גאָרנישט געווען האַס. דאָס מאָדנע געפיהל וועלכע האָט געטריבען און געבונדען מיט קייטען ביידע שוועסטער ביז דעם טויט? אפשר איז דאָס געווען נאָר ליבע — אַזוי טיף פערבאָרגען אין זייער האַרץ, אַז זיי אַליין האָבען נישט געוואוסט און געמיינט, אַז באמת האַסען זיי איינע די אַנדערע?!

פאַבריק פון שנאָרערס און גנבים

טיפּען פון דער לאָדזער אינטערוועלט.

שוין איבער 25 יאָהר עקזיסטירט אין באַלוט אַ פירמע, וועלכע האָט נישט איהר גלייכען דאַכט זיך אויף דער וועלט.

די דאָזיגע פירמע איז, אמת, אין קיין שום אַמט נישט רעגיסטרירט, קויפט נישט אויס קיין פּאַטענט, צאָהלט אויך נישט קיין שטייערען, דאָך פיהרט זי אַ זעהר־פערצווייגטע און מוסטערהאַפט־אָרגאַניזירטע טעטיגקייט, בעשעפטיגט אַ שטאַב אָנגעשטעלטע, לעבט איבער קריזיסען, האָט איהרע סעזאָנען און מאַכט בכלל דורך אַלע ערשיינונגען פון אַלגעמיינעם ווירטשאַפטליכען לעבען.

דער באַלעבאָס פון דער אונטערנעהמונג איז אַ געוויסער בערטשיק, אַ טיפּ, וואָס איז זעהר פּאָפּולער אין די לומפּען־פּראָלעטאַרישע (שנאָרערס, גנבים, פּראָסטיטוטקעס, אַלפאָנסען א.אַ.וו.) קרייזען פון באַלוט און אומגעגנד.

די פּאַקטישע געשעפטספיהרערין איז אָבער זיין ווייב, וועלכע מ'רופט אין יענער „סימפּאַטישער" געזעלשאַפט די „בערקעטשיכע".

איצט ווערט איהר דאָך שוין אודאי גייגעריג צו וויסען וועגען וואָס פאַר אַ אונטערנעהמונג עס האַנדעלט זיך איינענטליך. מוזען מיר אייך טאַקע אויפ'ן אָרט ערקלערען, אַז ס'גייט דאָ נאָר פּשוט אין אַן „אַגענטור" פון בעטלער און בעטלערינס, וועלכע די פיפיגע בערקעטשיכע האַלט איינפּענסיאָנירט אויף די פלייסיגע שטרויזעק אין איהר דאַך־שטיבעל אויף דער אַלעקסאַנדער־גאַס.

אַזוי ווי דער ליכטיגער טאָג בעווייזט זיך אויף דער גרויסער וועלט, הייבען זיך פון אויבען אָן אַראָפּצושיטען גאַנצע מחנות שנאָרערס און שנאָרערינס, וועלכע לאָזען זיך אין פערשיעדענע ריכטונגען „בעאַרבייטען" די שטאָדט.

די גאַנצע שטאָדט איז לויט אַ גענוי־אויסגעאַרבייטען פּלאַן איינגעטיילט אויף 7 רעווירען, וועלכע ווערען יעדען טאָג אָפּגעהאַלטען דורך אַנדערע גרופּעס אָרימעלייט.

לויט דער בעשטימונג פון דער בערקעטשיכע טיילען זיך די דעלעגירטע אין אַ געוויסען ראַיאָן אַזוי איין, אַז איין גרופּע בעזוכט די פראָנט־געוועלבער, און די אַנדערע בעאַרבייט די הויף־געשעפטען און פּריוואַט־וואוינונגען.

אַחוץ דעם ווערען געשיקט טעגליך אָרימע לייט אויף בעשטימטע אַרבייטס־פּלעצער ווי צב"ש. אויפ'ן בית־החיים, אויף לויה'ס, חתונות, תנאים'ס, ברית'ן און אַנדערע שמחות; דאָנערשטאָג, פרייטאָג און ערב יום־טוב ווערען בעזעצט די מערק, טערג און די יודישע קוואַרטאַלען, ערב ראש חודש דער גאַנצער חודש אלול און די ימים נוראים ווערט גרויסער אויפמערקזאַמקייט געשאָנקען די שוהלען, און בתי תפילות, דאָנערשטאָג און זונטאָג און חגאות ווערען פלייסיג בעאַרבייט די קאָשטשאָלען און קריסטליכע געגענדען. די בערקעטשיכע איז אַ זעהר קלוגע אונטערנעהמערקע און זי פערשטעהט אויסגעצייכענט, אַז די מענשען האָבען היינטיגע צייטען פערשטיינערטע הערצער. דעריבער וועט מען מיט געוועהנליכע פּוסטע ווערטער נישט בעקענען זיי צו עפענען די טישטערס. די יאָלדען (סטרכים) — זאָגט זי — קאָן מען נעהמען נאָר מיט עפּעס אַ פּיין (קאָמבינאַציע, טריק).

זעהט זי טאַקע, אַז די טערכענערס (שנאָרערס) וואָס זי שיקט איבער די הייזער, זאָלען זיין אויסגעקליידעט אין שענסטע און בעסטע און זאָלען האָבען אַן'אויסזעהן פון אָפּגעקומענע און בכבוד'ע מענשען, אויף וועלכע מען האָט שטענדיג מעהר רחמנות און מען שענקט דעריבער גרעסערע נדבות.

אין די שוהלען, שטיבלעך, אויף לויה'ס און שמחות שיקט זי תמיד טערכענערס, וועלכע טראָגען לאַנגע ברייטע בערד מיט פּאות. אַזעלכע חברה־לייט טוט זי אָן טיפע קאַפּעלעך מיט הויכע קאַש־קעט־היטלעך, אַן'אָפּגעשפּרונגענע אַטלעסענע זשופּיצע, אַרומגעוויקעלט מיט אַ לאַנגען זיידענעם גאַרטעל. אין איין קעשענע רוקט זי זיי אַריין אַ גרויסע טאַבאַק־פּושקע און פון דער אַנדערער סטאַרטשעט אַרויס אַ ברייטע, רויטע נאָז־פּאַטשיילע.

אַזאַ הדרת־פּנים'דיגער טערכענער נעהמט די יאָלדען אויפ'ן „גאַנצען זיכער" און ער גראַפּט דעם אמת'ן קעש (מאַכט די אמת'ע קאָפּיקע), זאָגט די בערקעטשיכע מיט איבערצייגונג און זאַך־קענטניש.

פאַר די קאָשטשאָלען, פערקעהרט, ווערט זי ווייטער אַוועק טערכענערס און טערכענערינס, האָבען אַ וואָס־ווייניגער יודישען אויסזעהן. בכדי זיי זאָלען נישט „פערשיט" ווערען, וויקעלט זי זיי אַרום די קעפּ מיט גרויסע פאַטשוילען, בעפעהלט זיי צו ווערען שטום, טוט זיי אָן אין די אָפּגעריסענסטע מלבושים און הענגט זיי אָן אַ גרויסען צלם אויפ'ן האַלז.

אַזוינאָך „טיצט מען די ושלאָבעס" (בעשווינדעלט מען די גוים) — ערקלערט די בערקעטשיכע מיט זיכערקייט.

עס טרעפט זיך גאַנץ אָפט אין דער געשעפט־ליכער פּראַקטיק פון דער בערקעטשיכע, אַז די זעלבע טערכענערס, וועלכע פּעגטען (שנאָרען) ערב שבת, יום־טוב און ראש־חודש אין די בתי תפילה'ס אַלס „טאַרטירים" (חסידים), בעאַרבייטען זונטאָג און חגאות די קאָשטשאָלען און קריסטליכע געגענדען אַלס ושלאָבעס מיט גרויסע צלמים אויף די העלזער.

די בערקעטשיכע פערשטעהט, אַז אויף קליינע קינדער האָבען די „ווישטשעק" (מנדבים) מעהר איינזעהן, נעהמט זי טאַקע אַזעלכע טערכענערינס, וועלכע האָבען נאָך אין זייער לעבען קיינמאָל קיין קינד נישט געהאַט אָדער האָבען שוין אוראייניקלעך — און גיט זיי אַ צוויי דריי „יאַטלעך" (קינדער) אַזאַ חברה־מאַנטע זעצט זיך אַנידער אין שניי אָדער בלאָטע אויפ'ן פישמאַרק און ערגיץ אַן'אַנדערען יודישען קוואַרטאַל און „אַרבייט" צווישען די באַ־לעבאַטישע יודענעס, וועלכע קומען איינקויפען לכבוד שבת אָדער יום־טוב אַלס „עלענד ווייסטע אַלמנה מיט זיבען קליינע יתומים'לעך".

פערשטעהט זיך, אַז די 2—3 יאַטלעך, וועלכע די טערכענערין נעהמט מיט אין גאַס זענען פרעמדע, געדונגענע ביי שכנות'דיגע אָרימע משפּחות פאַר אַ בעשטימטען טאָג־לוין.

די קינדער ווערען אָפּגעריסען, אָפּגעשליסען, אָפּגעצעהרט און אַזוי דרעסירט, אַז זיי האַלטען אין איין שרייען און וויינען, בפרט ווען עס געהען פאַרביי בעסערע מענשען.

אַזאַ סצענע מוז אַפילו דעם האַרטסטען מענש רירען און ער קען נישט פערבייגעהן נישט וואַרפענדיג עפּעס אַ נדבה.

די בערקעטשיכע קען גוט די שטימונגען פון די ווישטשאַקעס און זי ווייסט, אַז זיי זענען זעהר פערהאַסט אויף יונגע מענשען, וועלכע טערכענען.

מאַכט טאַקע די בערקעטשיכע אַלע יונגע טערכענערינס, וועלכע געפינען זיך אין איהר פּערזאָנאַל פאַר קאַליקעס; איינעם פערדרוקט זי אַ פוס אויף הינטען און דערלאַנגט איהם אַ קוליע (פאַר־טע:ע) אַ צווייטען פערבאַנדאַזשירט זי די האַנט, אַ דריטען בעפעהלט זי צו ווערען בלינד, אַ פערטען — שטום א. אַ. וו.

גאַנץ אָפט קאָן טרעפען, אַז דערזעלבער טערכענער, וועלכער האָט נעכטען געאַרבייט אויפ'ן פישמאַרק אַלס „בלינדער", קאָן היינט שטעהן אויפ'ן גרינעם מאַרק אַלס „שטומער" און מאָרגען ווייטער פּענטען אויף דער שוהל־גאַס אַלס „לאַמער" אָדער אַנדערער קאַליקע.

ס'איז אַ בעקאַנטער כלל, אין דער שנאָרערסקע פּראַקטיק, אַז פאַר די שטוב־טערכענערס איז ווינטער אַ שווערערע צייט, ווי זומער, שוין דערפאַר אַליין, ווייל ס'איז נישט אַזוי לייכט אַריינצוקומען אין אַ שטוב, קוים געלינגט אָבער יאָ שוין וועמען אַריינצוקומען, דאַרף ער אויסנוצען די לאַגע און זעהן ווי צום בעסטען צו טערכענען.

ביי אַזאַ מיינונג האָט זיך געהאַלטען די בערקעטשיכע און דעריבער האָט זי פעראָרדענט די שטוב־טערכענערס פון איהר פּערסאָנאַל צו אַרבייטען אין ווינטער אויף „קאָמים".

צו דעם צוועק טיילט זי איין די טערכענערס אויף גרופּעס צו צוויי פּערזאָן יעדע און שיקט זיי איבער די הייזער.

איינער פון זיי געהט אינגאַנצען בוכשטעבליך נאַקעט, אַפילו וואָהנ העמד, בלויז איינגעוויקעלט אין אַן'אַלטע צוריסענע לאַנגע און ברייטע זשוביצע און אַ פּאָר געלאַטעטע הויזען. און דער צווייטער טראָגט נאָך אַ זאַק אויף די פּלייצעס. בעאַרבייטען דעם „ווישטשאַק" לאָזט זיך אַריין דער נאַקעטער און דער מיטען זאַק וואַרט אויף איהם דערוויל אין הויף.

שטעלט אייך פאָר, אַז איהר זיצט אַזוי מיט אייער בני־בית ביים וואַרעם־געדעקטען טיש, אין דער וואַרעם־ליכטיגער שטוב און דרויסען איז אַ שרעקליכער פראָסט, אָדער ס'פּייפט אַ מורא'דיגע שניי־זאַווערוכע און דאָ פּלוצלונג עפענט זיך די טיער, און ס'רייסט זיך צו אייך אַריין אַזאַ פערקריממט, פערפרוירען, אָפּגעריסען און נאַקעט בעשעפעניש.

מעגט איהר האָבען אַ האַרץ, ווי אַ שטיין צי וועט איהר אַזאַ פאַרשוין אַרויסלאָזען פון אייער שטוב נאַקעט?

געוועהנליך וועט איהר שוין אַזאַ איינעם נישט קענען אָפּפּטר'ן מיט אַ בלויז ביסעל עסען, אָדער אַ פּאָר גראָשען געלד, נאָר די באַלעבאָסטע נעהמט זיך גלייך נישטערען צווישען אַלטוואַרג און זי שלעפּט פון דאָרט אַרויס אַן'אָפּגעטראָגען העמד, אַ פּאָר איבערגענוצטע נאָקעס און אַן'אַלטע מאַרינאַרקע,

ווי יודען האבען געלאכט פון קיסר

אנעקדאטען און וויצען וועגען קיסרים ביי יודען.

פון א. ליטווין

נאך דעם פריין אך גלח, מיט וועלכע דער יוד איז וועהר אפט געקומען אין בעריהרונג אויסער זיין געטא, פערנעהמט די „נאטשאלסטווא", די רעגירונגס-באאמטע, דעם גרעסטען פלאץ אין זיין, אין דעם יודענס הומאר. דער פערמיטלער צווישען דעם יודען און דעם „שררה", ווי יעדער נאטשעלניק האט געהייסען ביי יודען, איז געווען ווי אלע וויסען — דער כאבאר. דער יודישער כאבאר, א פראדוקט פון דער יודישער רעכטלאזיגקייט, האט געשפייזט דעם גאנצען ליטער, אלע מדרגות פון די רוסישע בעאמטע, אנהויבענדיג פון דעם אייספאכטען נאטשאלניק ביז דעם העכסטען מיניסטער, אפילו ביז'ן סאמע קיסר. און אויב מ'האט נישט געקאנט צוקומען דורך דער פאדערשטער טיר, צום שררה אליין, איז מען דערקראכען דורך דער הינטערשטער טיר — צו דער שררה'טע. פאר יעדען „טשין" איז געווען א בעזונדער מין כאבאר, וואס איז פאר איהם געווען גוטיג, און וואס האט געקאנט רעדען דעם „טשינ'ס" הארץ לטובת דעם יודען בפרט, אדער די יודען בכלל, בעזונדערס האבען די יודען אויסגעצייכענט געוואוסט, וואס עס קען און מען נעפעלען דער שררה'טע.

און דוקא דורך דער הינטער-טיר, דורך דער שררה'טע און הויזדינער פון דעם „טשין" האבען יודען געהאט די בעסטע געלעגענהייט צו בעקוקען זיך מיט דעם שררה'ס אינטימען לעבען, מיט זיינע שוואכקייטען.

ס'איז א פאקט, אז די פעטערבורגער יודען, איבערהויפט די שתדלנים, פאראמיטשיקעס, שניידער, די הענדלער מיט לוקסוס-ארטיקלען און אנד., האבען תמיד געוואוסט, טאקע ממש, וואס ס'פערקאכט זיך ביים קיסר אין טעפעל, און אלין דורך דער הינ טער-טיר, דורך אלערליי משרתים, וואס פלעגען זיך קארמענע פון דעם יודישען כאבאר און וועלכע זענען אפט ביי יודען געווען איינגעהער אין הויז. פלעגען חוזק מאכען פון זייערע אדונים און איבער-געבען, א יעדער זיין יודען, אלערליי פאסטען און בייסען, וואס ביי די גרויסע לייט האט זיך פערר-קאכט.

דער כאבאר אין אלע זיינע געשטאלטען, איז פאסירונגען, פאקטען, וואס זענען רייך פארגע-וועהר אפט געווען פערבונדען מיט קאמישע סצענעס, שטעלט אין יודישען חיין און אנעקדאט.

אט זענען איניגע פון די סאמע כאראקטערים-טישע אנעקדאטען וועגען קיסר, וואס ווייזען אגב, אז דער יוד, כאטש ער האט אין שוהל געזאגט מיט גרויס פאמפע דעם „הנותן תשועה" האט אבער באמת צום „געטליכען געזאלבטען" נישט געפיהלט קיין שום „יראת הרוממות". ער בעהאנדעלט דעם קיסר אין זיין הומאר, ווי דעם גלח, ווי דעם פריין, ווי יעדען „טשין", פאר וועמען ער האט, על פי זאקאן נעראפט מורא האבען און זיין שטענדיג גרייט „אפחישען זייער צארן" מיט מתנות, ווי ער האט עס בקבלה נאך פון גאר אלטע צייטען, פון יעקב אבינו אן...

א יודיש מיידעל און דער קיסר ניקאלאי (דער ערשטער).

דער רוסישער קיסר, ניקאלאי דער ערשטער, איז געווען בעקאנט רעדמיט, וואס ער האט געוואלט זיינע יודען בילדען, און נאך מעהר האט זיך איהם געוואלט, אז זיי זאלען זיך אלע אויסשמדען.

איינמאל איז ניקאלאי ארורכגעפאהרען א יו-דיש שטעדטעל. ניקאלאי איז דעמאלט גראד גע-ווען אין א גוטען הומאר. דערמיט האבען זיך בע-נוצט די שטעדטעלדיגע יודען און האבען דער-לאנגט פאפיער-בקשות וועגען פערשידענע זאכען. צווישען זיי איז אויך געווען א יונג מיידעל, וועמ'ס פאטער איז געווען קראנק. מ'האט דאס מיי-דעל אריינגעלאזט צום קיסר — די ערשטע. אויפ'ן טיש, צו וועלכען דאס מיידעל איז צוגעגאנגען, איז געשטאנען א צלם מיט א בילד דערויף פון דעם נעקרייציגטען יעזוס.

פאנאנדערפרעגענדיג ביי דעם מיידעל, וואס

אהער פערלאנג איז, האט ניקאלאי, אנווייזענדיג אויפ'ן נעקרייציגטען יעזוס אויפ'ן טיש, א זאג גע-טאן צו איהר: „טו פריהער א קוש דעם חתן".

„ביי אונז יודען", האט דאס קלוגע מיידעל געענטפערט, „איז א מארע, אז דער חתן דארף פריהער א קוש טאן דער כלה"...

„מי שברך"-מאכער.

אין צאר ניקאלאיס צייטען איז אמאל ארויס א פריקאז צו מאכען אן אבלאווע איבער אלע יודען וואס מ'וועט זיי כאפען אין פעטערבורג, און די, וואס האבען נישט קיין פראזשיטעלסטווא (וואוינ-רעכט), זאל מען גלייך ארעסטירען און ארויס-שיקען.

א זשאנדאר האט אפגעשטעלט א יוד אין גאס און פרעגט איהם, צי ער האט וואוינרעכט. דער יוד האט זיך שטארק דערשראקען, דערצו האט ער נישט געקענט גוט רעדען רוסיש. האט ער עפעס געמורמעלט און נישט געגעבען קיין קלארען ענטפער.

דער זשאנדאר האט איהם נישט אפגעלאזען און געפרעגט שטרענגער, וואס ער טוט אין פעטערבורג.

דער יוד איז געווען א חזן אין א שוהל און האט, א צעמישטער געשטאמעלט: א... א... „מי שברך-מאכער", יעווא אימפעראטארסקאהא וועלי-טשעסטווא (פון זיין קייזערליכער מאיעסטעט).

דער זשאנדאר האט געמיינט, אז דאס איז עפעס א הויכער טיטול, וואס גיט וואוינרעכט, האט ער איהם אפגעלאזט.

ביינאכט האבען אלע אפגעגעבען דעם אבער-פאליצמייסטער א ראפארט פון זייערע ביטאנינע אבלאוועס איבער די פעטערבורגער גאסען.

דער, וואס האט געפאקט דעם „מי שברך-מאכער" האט אויך אפגעגעבען זיין ראפארט וועגען א יוד מיט'ן מאדנעם טיטול.

דער אבער-פאליצמייסטער האט געהייסען איבערקוקען אלע ביכער, וואו עס זענען געדרוקט די פערשידענע טיטלען, האט זיך נאכגעפרעגט ביי בע-קאנטע, האט זיך ארויסגעוויזען, אז אזא מין כארט טיטול ווי „מי שברך-מאכער" איז גאר אויף דער וועלט נישטא. האט ער בעפוילען ברענגען דעם ראזיגען יוד צו איהם.

אויף מארגען אינדערפריה, ווען דער יוד איז געשטאנען פאר'ן נאטשאלניק, האט ער איהם גע-פרעגט: וואס פאר א טיטול ער האט. דער יוד האט געענטפערט דאס וועלביגע, נאר כדי צו ווייזען בעד שיינפערליך, אז ער זאגט נישט קיין ליגען, האט ער אנגעהויבען זאגען דעם „הנותן תשועה למלכים" פון אנהויב ביז'ן סוף.

נאכ'ן ענדיגען האט איהם דער אבער-פאליצמייסטער בעפוילען מאכען „מי שברך" אויך יעזוס'ן, וועלכער איז געהאנגען אין א ווינקעל פון קאנצעלאריע. דער יוד אבער האט געענטפערט: „רעכט, איך בין מסכים. אבער זאגט מיר דעם נאמען פון זיין מאמען, וועל איך איהם מאכען א „מי שברך".

דער יוד און דער קאראאים ביי דעם קיסר ניקאלאי.

וועגען דעם רוסישען קיסר ניקאלאי דעם ערש-טען, דערצעהלט מען אזא געשיכטע: דער צאר האט געוואלט וויסען, וואס פאר א פאלק איז על-טער — יודען צי קאראאימען. די יודען און קא-ראאימען האבען געמוזט שיקען צום קיסר דעלע-גאטען, וועלכע האבען געדארפט וויסענשאפטליך בעווייזען, ווער ס'איז עלטער. די יודען האבען אויס-געקליבען א פרומען יודען, א גרויסען למדן; האבען איהם געמאכט א נייע אטלעסענע וושופיצע און ווייסע זאקען און האבען איהם געשיקט צום קיסר. די קאראאימען האבען אויסגעקליבען א דאקטאר מיט א געגאלטער מארדע, איחם אנגעטאן אין א גע-קראכמאלעטער העמד, א שווארצען פראק מיט א צילינדער אויפ'ן קאפ.

ביידע דעלעגאטען זענען אנגעקומען צום קיסר אין געוואַרט, אז מ'זאל זיי אריינרופען.

באלד איז ארויסגעקומען דעם קיסר'ס אדיו-טאנט און האט זיי גערופען צום קיסר אין קאבינעט.

דער יודישער דעלעגאט האט אויסגעטאן זיי-נע שיך, געגומען זיי אונטער'ן ארעם און צוזאמען מיט'ן קאראאימישען דעלעגאט אריינגעקומען צום קיסר.

דערזעהענדיג דעם יודען אין די ווייסע זאקען מיט די שיך אונטער'ן ארעם, פרעגט איהם דער קיסר: „פארוואס האסטו אויסגעטאן דיינע שיך?" „מפני כבוד המלכות" (פון דעם קיסר'ס כבוד וועגען), ענטפערט דער יוד. „ווען משה איז גע-גאנגען צו גאט, האט ער אויך אראפגעצויגען זיינע שיך". „פארוואס-זשע האסטו זיי מיטגענומען מיט זיך אונטער'ן ארעם? פארוואס האסטו זיי נישט געלאזען אין פארצימער?" — פרעגט ווייטער דער קיסר. „ווייל איך האב מורא געהאט, אז מען וועט זיי נאך ביי מיר אויסגנבענען" — האט גע-ענטפערט דער יוד. — „ווארים, ווען משה רבנו איז ארויפגעגאנגען אויפ'ן בארג סיני מקבל זיין די תורה, און האט איבערגעלאזען אונטער'ן בארג זיינע שיך, האט זיי ביי איהם א קאראאימער צוגע-גנבעט."

„ווער? א קאראאימער האט זיי צוגעגנבעט?! — האט אויסגעשריען דער קאראאימער דעלעגאט — „שקר וכזב! עס זענען נאך דעמאלט קיין קארא-אימען גאר אויף דער וועלט נישט געווען!"

„פארוואס-זשע ביזטו געקומען אהער צו בעד-ווייזען, אז איהר, קאראאימען, זענט עלטער פון אונז יודען? האט דער יוד געענטפערט.

א הספד נאך אלעקסאנדער דעם 3-טען.

ווי נאר דער צאר הצורר, אלעקסאנדער דער דריטער, איז געשטארבען אין ליוואדיע, אין זיין זומער-פאלאץ, אין קרים, האבען יודען אין רוס-לאנד אביסעל אפגעאטעמט פרייער. זיי האבען נישט געקלערט, וואס ס'וועט זיין ווייטער, אפי זיי זענען פונ'ם רשע פטור געווארען. כדרך הטבע, האבען זיי זייער צופרידענקייט נישט געקאנט ארויסווייזען. נאר א יוד האט דאך א גוטען קאפ, גיט ער זיך אנ'עצה. האט איינמאל א מגיד, זאגענדיג שבת אין א שוהל — ס'איז געווען טאקע יענער שבת, ווען ס'איז אנגעקומען אין דעם יודישען שטעדטעל די בשורה וועגען אלעקסאנדערס טויט — גערעדט וועגען גאט'ס ניסים, וואס ער טוט מיט יודען, און האט זיך אויסגעדריקט: „מיר קענען איצט זאגען דעם פסוק: לעושה נפלאות גדולות לבדו".

אלע האבען פערשטאנען, אז דאס מיינט: גאט האט געטון וואונדער אין ליוואדיע, וואו דער צורר איז געשטארבען.

אז דער מגיד האט געהאט אפגעזאגט, פרעגט איינער פון די שוהל-יודען דעם דרשן:

„רבי, עס איז דאך נישט ריכטיג, ווארים ליוואדיע איז מיט א „יוד" און „לבדו" איז אהן א „יוד".

„הערט איהר", זאגט דער מגיד, „צי דען ווייסט איהר נישט, אז דעם „יוד" פון ליוואדיע האט מען שוין לאנג ארויסגעטריבען?..."

ניקאלאי דער לעצטער און דער יודישער סאלדאט.

אין דער לעצטער וועלטמלחמה האט קיסר ניקאלאי איינמאל בעזוכט א לאזארעט, וואו עס האבען זיך געפונען שטארק פערוואונדעטע סאל-דאטען, וואס זענען געבראכט געווארען פון די פאזיציעס.

ער געהט צו צום ערשטען קראנקען — א רוס — פארשט איהם אויס: וואו און ווען ער איז פערוואונדעט געווארען און די העלדישקייט, וואס ער האט בעוויזען אויפ'ן שלאכט-פעלד. דערנאך פרעגט ער איהם: וואס פאר א נאגראדע (מתנה) וואלט ער פארלאנגען.

סוואבאדא (פרייהייט פאר'ן פאלק), וואשע אימפעראטארסקאיע וועליטשעסטווא", פערלאנגט דער רוס.

דער קיסר האט געהייסען דעם אדיוטאנט, וועלכער איז איהם נאכגעגאנגען מיט דער סוויטע, און די דאקטוירים פון לאזארעט, ער זאל פערצייכע-נען דעם רוס' פערלאנג און איז צוגעגאנגען צום צווייטען פערוואונדעטען, א מאלאראס (אוקראינער) און אויך געפרעגט, וואס ער פערלאנגט.

„זעמליא (ערד), וואשע אימפעראטארסקאיע וועליטשעסטווא", זאגט דער מאלאראס.

דער אדיוטאנט האט ווידער עס פערשריבען.

און זענען צוגעגאנגען צו א דריטען פערוואונדעטען, א פאליאק, אויך אויסגעהערט און געפרעגט זיין פערלאנג.

„אווטאנאמיע, וואשע אימפעראטארסקאיע וועליטשעסטווא!" האט דער פאליאק פערלאנגט.

דער קיסר איז אזוי געגאנגען פון איין צום צווייטען, יעדען געפרעגט זיין פערלאנג, און יעדער האט איהם געגעבען ריכטיגע זאכען, און דער אדיוטאנט האט עס פערשריבען.

צום סוף האט מען דעם קיסר צוגעפיהרט צו א בעטעל, אין וועלכען עס איז געלעגען א שטארק פערוואונדעטער יוד. „נו, טשעגא טי, יעווריי, וושעלאיעש? (וואס פארלאנגסטו, יוד?)", האט איהם דער קיסר געפרעגט. 3

„פארו יאאיץ! (א פאר אייער), וואשע אימ-פעראטארסקאיע וועליטשעסטווא!" האט דער יוד א באַן געטון זיין ענטפער דעם קיסר.

ווען דער קיסר איז אוועקגעגאנגען, האט איי-נער פון די לאזארעט-דאקטוירים געפרעגט ביי דעם יודען: ווי אזוי שעהמט ער זיך נישט, און פאר-וואס האט ער נאר אזא קלייניגקייט געבעטען ביי דעם קיסר? 2

„אלץ איינס", האט געענטפערט דער יוד, „וועט ער אלעמען, וואס האבען געבעטען ביי איהם וויכ-טיגע זאכען, געבען א פייג. נו, האב איך געבעטען א פאר אייער, וואס דאס, ווייניגסטענס קען איך האפען, וועט ער אפשר יא געבען."

מיר ווייסען וועלכער ניקאלאי איז א טפש!

פון יעקאטערינע'ן, פון אלעקסאנדער דעם 1-טען, ניקאלאי דעם ערשטען און אלעקסאנדער דעם צווייטען האבען זיך יודען געהאט צו דערצעהלען סער שירענע מעשיות. פון ניקאלאיען איז מעהר נישט געווען ווי אי' נטעמע, ער איז א מלך טפש.

דאס האט מען, נאטירליך גערעדט ביי זיך אין דער היים, און אין שוהל צווישען זיך. אין גאס האט מען מורא געהאט. און אז מ'האט גערערט, האט מען זיך גאר שטיל געשושקעט און דער-ביי ארומגעקוקט זיך אין אלע זייטען צי אימיצער האָרכט נישט.

אבער אז די רעוואלוציאנערע בעוועגונג האט גענומען שלאגען מיט גרויסע כוואליעס, און אפילו אין די קלענערע שטעדטלעך האט מען געמאכט דעד-מאנסטראציעס און געשריען: ראלאי! ראלאי! ניקאלאי וטאראי! זענען אפילו די עלטערע יודען געווארען דרייסטער.

געהען אזוי צוויי יודען אין גאס און זענען פער-קאכט אין א הייסען שמועס מכח פאליטיק און מסתמא אויך וועגען די פאגראמען און אנדערע צרות און גזירות.

איינער האט זיך אזוי שטארק צוהיצט, אז ער האט געגומען רעדען הויך אויפ'ן קול: „אט, א, דער רשע, ניקאלאיקע! איז נאך דערצו א גרויסער דוראק, וואס די וועלט האט נאך אזעל-כען נישט געזעהן."

א שפיאן איז נאכגעגאנגען פון הינטען און האט דאס אונטערגעהערט. האט ער, מסתמא, דעם יוד פערהאלטען און אפגעפיהרט צום פאליצ-מייסטער.

„אט א-דער יוד", האט דער שפיאן געמעל-דעט דעם נאטשאלניק, „האט בעליידיגט דעם נא-מען פון זיין מאיעסטעט דעם צאר-באטיושקא".

„גאט בעהיט!" האט זיך פערענטפערט דער יוד, „א שכן האב איך, נישט ווייט פון מיר, הייסט ער אויך ניקאלאי. איז וועגען איהם האב איך דאס גערעדט. כ'האב אבער, חלילה וחס, נישט געמיינט דעם קיסר."

„מאלטשאט! ושיראווסקאיא מארדא!" האט אויף איהם דער פאליצמייסטער געגעבען א גע-שריי און א טופע מיט'ן פוס, „וויי נאם זשורי, וובי ניע זאנאוואריוואיטע! (איהר וועלט אונז נישט פער-דרעהען די צייהנער). מי זנאיעם קאקאי ניקאלאי (מיר ווייסען וועלכער ניקאלאי איז א טפש). ארעס-טאוואט!"

פאטאגראפירט
אייך נור
אין קונסט פאטאגראפישען אנשטאלט
„Parisien"
69 BREZIŃSKA 69
וואו עס ווערען אויסגע-
פירטיגט די שענסטע
אופנאהמען לויט די
נייעסטע פאטא-טעכניק.
פינקטליך! / רעעל! / ביליג!
צופאהר מיט'ן טראמוואי נומער 1.

א פאר פערלעגענע הויזען א. אז. וו.

דער טערכענער ציהט די ושובעס (אלטע זא-כען) תיכף ארויף אויף זיין נאקעט לייב און בע-וואַרפענדיג יעדען פון די שטוב-מענשען מיט א לירעל פון גליקליכע, גענוגטע און לאנג-לעבענדע יאהרען, אנטלויפט ער ווי אמשנעלסטען פון שטוב ארויס.

די נאיווע מנהגים מיינען טאקע, אז מיט'ן ביסעל שמאטעס האבען זיי דערהאלטען דאס לעבען א מענש און דערמיט זיך זיכער דעם גליקליכען גן-עדן געקויפט. זיי בעמערקען מסתמא נארנישט ווי דערוועלבער טערכענער שלעפט באלד אין הויז פון זיך אראפ די בעקומענע מלבושים און דערלאנגט זיי דעם שותף אין זאק אריין און לאזט זיך באלד אין א צווייטער שטוב אפארבייטען דאס זעלבע עסק.

אין משך פון עטליכע שעה קאנען אזעלכע 2 חברה-לייט אהיימברענגען דער בערקעטשיזע א פאר זעק אנגעפראפט מיט אלטע זאכען.

בכלל דארף מען געדענקען, אז די בערקע-טשיזעס פערסאנאל, קומענדיג אין א שטוב אריין, האט קיינמאל נישט אין זינען דאס היסעל עסען, דאס שטיקעל ברויט, דעם גראשען אדער די פאר גראשען און אפילו אויך נישט דאס אפגעניצעוועטע בגד, וואס זיי בעקומען נעמוילית פון די מגרבים. דאס טערכענען איז פאר די לייט נישט מעהר, ווי א מיטעל אריינצוכאפען זיך אין באלעבאטישע הויזער. דער אייגענטליכער ציל פון זייער טעטיגקייט איז גנבה.

לויט די אינסטרוקציעס פון דער בערקעטשיזע מוז יעדער טערכענער אזוי ווי ר'כאפט זיך נאר אריין אין זאנ'אפענער טיר פון א געשעפט אדער וואוינונג, „גרייפען" (גנבענען) וואס עס לאזט זיך נאר און וואס ס'געפינט זיך אונטער דער הענט.

נישט זעלטען ברענגען די טערכערינס אהיים גאנצע טעפ מיט עסען, געבראטענע גענז, טאצען מיט געפיהלטע פיש, פוטער-קוכענס און אנדערע זאכען, וועלכע זיי „גרייפען"-צו אידער די באלע-באסטע אדער די קעכין קלויבט זיך זיי צו געבען א נדבה.

געפינט זיך טאקע אין פאציאטעל פון דער בערקעטשיזע א גאנצע אויסשטעלונג פון די פער-שידענארטיגסטע און טייערסטע מעסער, לעפעל, נאד-פעל, גלע-ער, טעלער און אנדערע קיך-מכשירים.

דארט טרעפט איהר אויך א לאגער פון פער-שידענע מלבושים, וועש און אנדערע אנגעטועכץ, וואס איז געטווילינג נעשאנקען געווארען אדער „פער-רינט" געווארען אין די קארידארען, נישט רעכענענדיג שוין די קאלעקציעס סחורות, וואס ווערען גע-גרייפט אין די געשעפטען.

ארגוס.

הומאָר ■ דער קונדס ■ סאַטירע
צוזאַמענגעשטעלט דורך א. שאַרפּצינגעל

פּאָליטיק פון דער וואַד.

קנאַפּ־וואָס געהען צו געפונען אין דער היינ־טיגער וואַד פּאָליטיקעס אין אונזער וועלטעל.

צום 10־יאָהר־טאָג פון וואָפּענשטילשטאַנד איז אין פראַנקרייך ווידער געוועהלט געוואָרען א פּואַנ־קאַרישע רעגירונג.

דאָס האָט יאָ עפּעס געוואָלט הייסען אַ קאַ־פּיטשקעלע פּאָליטיק. א רמז, אַז פראַנקרייך פער־מאָגט נאָך פאַר דייטשלאַנד אַ אָנגעברוגטע מינע, נאָר אַרויסגעקומען איז דאָס אָהן טעם. קיינער האָט זיך דערויף נישט אומגעקוקט.

ועמען גלוסט זיך צו קוקען אויף פּואַנקאַ־רע, אַז צו קוקען אויף „צעפּעלינען" איז אַ סך אַמוזאַנטער און טשיקאַווער.

דער 10. יאָהר־טאָג פון פּוילענס זעלבסט־שטענדיגקייט האָט אויך נישט אויפגעטרייסעלט דאָס פּאָליטישע וועלטעל, יאָ זעלבסטשטענדיג, נישט זעלבסטשטענדיג, אַבי מען איז אין אַ געהויבענער שטימונג. ווען מען איז פריהליך, פערגעסט מען אין צרות.

פון דער ווייטען.

ווילסט מיך ליבען?
קאָנסט זי האָבען.
ווילסט מיין טרייַשאַפט?
נאַדיר אויך עס.
אָבער זיין
מיט דיר אינאיינעם —
דאָס איז נישט
פאַר מיינע כחות.

כ'קען מיט דיר, קונה,
אַלעס טיילען;
כ'קען מיט דיר זיך
אויך בעהעפטען;

אָבער זיין
מיט דיר אינאיינעם —
דאָס איז נישט
פאַר מיינע קרעפטען.

פאָלג מיך, לאָמיר
בלייבען פריינד, און
יוצא זיין
פאַר גאָט און לייטען;
לאָמיר ליבען
און זיך טריי־זיין
אָבער אַלעס
פון דער ווייטען.

ביי אַ גוטס'ן קמצן צו־אַפּענס.

אַ קינדערלאָזער קמצן האָט געהאַלטען ביים שטאַרבען, האָט ער געלאָזען צו זיך רופען דעם רב, איהם געגעבען אַ גרויסע סומען געלד און געהייסען עס אַוועקגעבען אויף פּראָצענט.

פרעגט איהם דער רב: „היתכן, דו נעהסט שוין אויפ'ן עולם האמת און הייסט נאָך דיין געלד אַוועקגעבען אויף פּראָצענט?

דערויף האָט איהם דער קמצן געענטפערט: מיך וואונדערט, אַז דער רב זאָל נישט גלויבען אין משיח'ן. אַז משיח וועט קומען „וועט ער דאָך אויך דאַרפען געלד, דעריבער גיט מיין געלד אַוועק אויף פּראָצענט".

היינט־מאָדישע שידוכים.

מאַן. — טייערע, ווילסטו ווערען מיינע?
פרוי. — וואָס איז אייער צוקונפט.
מאַן. — 200 זלאָטעס אַ וואָך.
פרוי. — ווענדעט זיך צו מערי'ן. איך בין שוין נעכטען פערקנסט געוואָרען צו איינעם, וואָס פערדינט 250 זלאָטעס אַ וואָך.

פון אויסלענדישען מאַרק
אימפּאָרטירטער הומאָר מיט וואַלאָריזירטען צאָל

לונגען־פעהלער

— גיט מיר א פּונט לונגען.
— איך האָב נישט,
— סטטעטש וואָס הייסט איהר האָט נישט קיין לונגען
— שוין צוואַנציג יאָהר אַז איך פערקויף פלייש צו הינבער, ווי קען איך נאָך האָבען לונגען?

אין שולע

לעהרער: געוועהן עפּעס אזוינס! איין מענש זאָל מאַכען אין אַ'אויפגאַבע אַזוי פיל פעהלער!
שילער: נישט אַליין: דער טאַטע האָט מיר געהאָלפען

אַליין איינס וואָס ער זאָגט

— ווי געפעלט דיר עפּעס מיין דימענטענע שפּילקע?
— זי איז זעהר שעהן. וויפיל האָסטו פאַר איהר בעצאָהלט?
— איך האָב פאַר איהר בעצאָהלט...
— מענסט זאָגען וויפיל דו ווילסט, איך וועל סיי־ווי נישט גלויבען.

ווייניג בלאַטע

— איהר האָט געמאַכט פון מיר אַ'אויסגעצייכענטע סמאָטינג, נאָר זי איז צו קליין.
— איך וואָלט זי געמאַכט גרעסער, נאָר עס האָט מיר נישט געקלעקט קיין בלאַטע.

גוטהאַרציג

— איך האָב זעהר מיטלייד מיט דיינע קליידער.
— פאַר וואָס עפּעס מיט מיינע קליידער?
— ווייל זיי זענען געבליבען שטאַרק צעפּריגען.

גרייט זיך יודעלע
(וואַהלען־געזאַנג).

גרייט זיך יודעלע אויף זונטאָג,
ס'נעהט אויפבויי אַ הרת עולם —
אונזער פעלקעל געהט איצט כלייבען
איז דאָך מאַכי גוט, אוז וואויל איהם!

נישט קיין ווערעמדיגע אַרבעס,
נישט קיין שהעמעלעך געהט מען כלייבען
נאָר אַ נייע קראַנקען־קאַסע,
ווייל די אַלטע קאָן נישט בלייבען.

זונטאָג, מערצשעם חעט געשעהן עס
מאַכט־זשע נישט קיין גרויסע סברות,
קלייבט די נייע! וואָרום איצטער
טויג די קאַסע אויף כפּרות...

אָפּשפּרעכען זי קאָן אפילו
נישט די „רעכטע" פון הרע'ם!
און די גאַנצע ווירטשאַפט, ווייסט איהר
איז דאָך אויף געברענטע צרות!

זאָל־זשע קיינער נישט פערפעהלען,
קלייבען זאָל די גאַנצע מאַכע,
ווייל עס איז דאָך, כידוע,
קראַנק ביי אימליכען די קאַסע!

יאָקעל בן פלקכעל.

זייער פריד.

אַלע דריי צוזאַמען: אוי, אַ גדולה, אוי, אַ פריידי! עס איז ערשט אין מיט'ן נאָוועמבער און עס מאַכט זיך שוין אַ קיהל ווינטעל.

צו וואָס דאַרף מען די קראַנקען־קאַסע?
(אינטערוויוען).

ראַטמ. ליכטענשטיין.

מיר געהען צו די וואַהלען פון קראַנקען־קאַ־סע־ראַט מיט'ן צוועק צו היילען די געזעלשאַפט.

פאַרהאַן א סך חולאת'ן, פון וועלכע מען מוז בעפרייען דעם פּראָלעטאַריאַט.

די הויפּט־חולאת'ן זענען: ציוניזם, פּועלי־ציוניזם, קאָמוניזם. דאָס איינציגע ראַדיקאַל מיטעל צו בעקעמפען די דאָזיגע חולאת'ן איז איינצופיה־רען אַ צוואַנגס־געברויך פון גרויסע דאָזעס בונדיזם.

פון די אַפּטייקען מוז מען אַרויסוואַרפען אַלע אַנדערע רפואות און די דאָקטוירים מוזען ווערען געצווינגען יעדען חולה צו פערשרייבען פּאָרציעס בונדיזם.

ראַטמ. האַלענדערסקי.

ווען מיר געהען צו די וואַהלען פון קראַנקען־קאַסע־ראַט, האָבען מיר פאַר אונזערע אויגען די אומנאָרמאַלע קראַנקע לאַגע פון יודישען פּראָלע־טאַריאַט. איינאונאיינציג ראַדיקאַל מיטעל איז פאַר־האַן צו דער דאָזיגער קראַנקער לאַגע — פּאַלע־סטיניזם!

מיר וועלען פאָדערען, אַז די אַפּטייקען פון קראַנקען־קאַסע זאָלען זיין פערזעהן בלויז מיט'ן הייל־מיטעל: פּאַלעסטיניזם, און אויב אַ דאָקטאָר וועט פערשרייבען אַ חולה אַנ'אַנדער מיטעל ווי פּאַלע־סטיניזם, זאָל דער דאָקטאָר תיכף פערשיקט ווע־רען קיין פּאַלעסטינע און דאָרט רעדען יודיש, וועט ער שוין דאָרט בעקומען זיין פּסק.

פרנס צעדערבוים.

מיט גרויס רבקות געהען מיר צו די וואַהלען פון קראַנקען־קאַסע־ראַט.

די יודישע געזעלשאַפט איז קראַנק רחמנא לצלן אויף הפקרות. דער הילול־שבת איז גרויס, יודישע פאַבריקאַנטען לאָזען נישט איבער דער שוועל קיין יודישע אַרבייטער, בונד און פּועלי־ציון ווידער־שפּעניגען דעם דת, יודישע טעכטער טראָגען גרויסע דעקאָלטען, חסידישע טעכטער לויפען מיט שקצים, אין יודישען טעאַטער זיצען צוזאַמען מאַנסלייט מיט נשים א. אַ. וו. א. אַ. וו.

האָבען מיר, די פּועלי־אמוני־ישראל, זיך גע־קלינגט און אויסגעפונען אַ רפואה צו די אַלע חולאת'ן. מיר האָבען צונויפגעמישט רעליגיע מיט סאָציאַ־ליזם, משה רבינו מיט קאַרל מאַרקס, און דערפון אַרויסגעקומען אַ אויסגעצייכענטע רפואה. די דאָ־זיגע רפואה וועלען פערשרייבען די דאָקטוירים יע־דען חולה, אויב מיר וועלען זיצען אין קראַנקען־קאַסע ובזכות זה וועט קומען די ישועה אויף יודען.

די רביים פערשרייבען אויך שוין די דאָזיגע רפואה.

ביי אַ דין תורה.

צוויי יודען זענען אַמאָל געקומען צו אַ רב מיט אַ דין־תורה.

איינער איז געווען אַ באַ־בטענה אויפ'ן צווייטען, אַז יענער האָט איהם גערופען: אשת־איש'ניק. —

דער רב האָט אויסגעהערט די טענה פון דעם יודען, און האָט איהם אָפּגערופען אין אַ זייט,

— הער זיך נאָר איין, דאָ איז דאָך קיינער און האָט איהם געטאָן אַזוי צו פרעגען: נישטאָ, טאָ זאָלסטו זאָגען דעם אמת:

— אַ זכר ביסטו?

— יאָ, — האָט איהם דער יוד געענטפערט.

— אויב אַזוי, קאָן דאָך זיין, אַז ס'איז טאַקע אמת, וואָס יענער האָט אויף דיר געזאָגט...

ש.

וואו מוסר העלפט נישט...

אַ מאַן האָט געכאַפּט זיין פרוי אויף די קני פון זיין בעסטען פריינד, און ער האָט זי גענומען מוסר'ן:

— נו, זאָג אַליין, מיין ווייב, פאַר וואָס קומט עס מיר? מיר זענען דאָך געווען אַזוי גליקליך, אַלץ איז געגאַנגען כשורה, איך בין געווען אַ גוּ־טער מאַן צו דיר, איך האָב דיר געגעבען אַלעס, וואָס דיין האַרץ האָט געגלוסט, און דו? ווי אזוי פערשעמסט! דו ביסט דאָך נישט ווערט, וואָס די ערד טראָגט דיך!... און צו אַלדי טייוועל, דו, מיין בעסטער פריינד, קענסט זי כאָטש נישט אויפהערען צו קושען אין דער צייט ווען איך רייד?!

„קונדס"־אַמנעסטיע.
צום 10 .יאָהר־טאָג פון זעלבסטשטענדיגקייט.

פרנס רום ווערט בעפרייט פון קהלה — נישט צו האָבען קיין האַרץ־קלעמעניש ביים קוקען אויף מינצבערגס ממשלה;

רעפ. ראָזענבלאַט ווערט בעפרייט פון אָנגע־בען זאָן אַדרעס — מען זאָל איהם נישט בעאומרו־היגען;

סענ. בורזינער ווערט בעפרייט פון אַמט אַלס קהלה־ראַט־פּרעזעס — עס קאָסט איהם צו טייער;

פרנס אַרח. ווייצמאַן ווערט בעפרייט פון טראָ־גען קורצע מלבושים — שוין צייט פאַר איהם אָנצוטון אַ שטריימעל מיט אַנ'אַטלאַסענע קאַפּאָטע;

פּרעזעס מינצבערג ווערט בעפרייט פון פרנס רום — צו וואָס שטענדיג האָבען אַ דאָרן אין די אויגען;

פרנס זעלמאַנאָוויטש ווערט בעפרייט פון בע־געגנען זיך מיט פּועלי־ציוניסטען — ווי לאַנג איז דער שיער צו ווערען געפייניגט?

פרנס ציטרינאָווסקי ווערט בעפרייט פון זיי־צען צוזאַמען אין קהלה־ראַט מיט בונדיסטען — ווען נישט זיי וואָלט ער פערשפּאָרט צו שפּילען מיט'ן לעבען.

פאַר אַנדערע חטאים איז אונזער אַמנעסטיע נישט חל.

—=:::=—

יורידישע פראַגען.

— ווי זאָל מען זיך נוהג זיין אין אַזאַ פאַל, ווען מען נעהט מיט אַ שוויגער געאַרימט און עס לויפט אָן אַנ'אויטאָמאָביל, דאַרף מען אָפּלאָזען דער שוויגערס אָרעם אָדער נישט?

ענטפער. — אויך מעג מען סתם איבער־פאָהרען. ווייל וועלכער קלאָהרער מענש געהט עס מיט אַ שוויגער געאָרעמט?

* * *

— פאַרוואָס האָבען בהמות אַזעלכע לאַנגע פּנים'ער?

ענטפער. — ווען מען מעלקט אייך צוויי מאָל אַ טאָג, וואָלט איהר אויך געקריגען אַזאַ פּנים!...

* * *

— יעדען אינדערפריה ווען איך קום צו דער אַרבייט, קושט מיך מיין באַלעבאָס. ווי קען מען עס אויסמיידען?

ענטפער — קומט צו דער אַרבייט נאָכמיטאָג, אָבער אַמבעסטען האָט מיט איהם חתונה!

דאַרף מען אויספאַרשען.

פּאַטער (לויפט אַריין צום רב און האַלט אין דער האַנד אַ בינטעל): רבי, זעהט נאָר וואָס מיין בנ'אָק האָט מיר געטון: ער האָט מיר אויסגעריסען אַ האַלבע באָרד.

רב: ווען דיין זוהן זאָל דיר געווען אויס־רייסען די באָרד, וואָלטען דאָך די האָר על־פּי שכל געדאַרפט זיין אין זיין האַנד. היינט אַז די האָר זענען ביי דיר אין דער האַנד דאַרף מען אַכטונג געבען צי האָסטו נישט אויסגעריסען די באָרד ביי דיין טאַטען.

שפּאַס פון פאַמיליען־ווינקעל

אַ משל צו אַ הערינג

מאַן: ווען מיר עסען הערינג איז פונקט ווי מיר קריגען זיך.

ווייב: וואָס האָט הערינג צו טון מיט אונזער קרי־גען זיך?

מאַן: דו הייבסט אָן גריזשען דעם קאָפּ און איך לאָז אויס צום סוף.

וועגען ווייבער

אַמאָל פלעגט דאָס ווייב הערען דעם מאַן. היינטיגע צייטען הערען זיי ביידע און קיינער הערט נישט.

זי וועט העלפען

שדכן: פאַר וואָס האָט איהר נישט חתונה?

אַלטער בחור: עס איז שווער צו מאַכען די אויסגאַ־בען וואָס אַ פאַמיליע דאַרף.

שדכן: דאָס מיידעל וואָס איך רעד דיר וועט דיר העלפען מאַכען די אויסגאַבען..

אַ זינדיגער געשעפטסמאַן

פאָטער (צו זיין קליינעם זוהן). — וואו געהסטו עס, מיין זוהן?

— זוהן: — איך געה און צירק!

פאָטער: — וואו האָסטו גענומען געלד?

זוהן: — די מאַמע האָט מיר געגעבען אַ זלאָטי פאַר דעם וואָס איך האָב איהר דערצעהלט, אַז איך האָב געזעהן ווי דו האָסט געקושט די דינסט.

פאָטער: — גאַדיר, מיין זוהן, 2 זל. און קעהר זיך אום און זאָג דער מאַמען וואָס פאַר אַ ליגנער דו ביזט!...

פּערקויפט צום טייוועל.

(ראָמאַן).

(67

אַגשטאָט אַנ'ענטפער האָט זיך פון ערגיץ דער־הערט אַ שאָס.

גלייך דערנאָך האָט מען אָנגעהויבען צו שי־סען נאָכאַנאַנד פון די קשאַקעס ארויס.

— לעגט אויס די לעמפלעך און לעגט זיך אויף דער ערד! — האָט קליין אויסגערופען און אַליין אַנידערגעפאַלען אויפ'ן שניי.

די פייערלעך פון די שאָסען האָבען געפינקעלט אין די קוסטעס, עטליכע שריט פון דער גרוב.

קליין האָט זיך צוגעשאַרט צו זיינע מענשען און אַרויסגעשעפטשעט:

— איהר זעהט די פייערלעך?

— יאָ, איך זעה! — האָט מאַרטען שטיל געענטפערט, — איך מיין, אַז די גרוב אין די קוס־טעס מוז זיין אַנ'אַריינגאַנג אין אַ קעלער.

איך בין גרייט צו וועטען, אַז באַראַזיטש האָט עס פריהער בעמערקט!

— מען מוז אַהינ־צו־קריגען פאַר יערען פּרייז. אַז מיר זאָלען זיך אַזוי צושאַרען פון דריי זייטען, וועט אונז אפשר געלונגען אַריינצושיסען אין דער גרוב אַריין.

— גוט!

— קיינער איז נישט פערוואונדעט? — האָט עמיצער אויסגעשריגען.

— דאָס שרייט אונזערער אַ מענש! — האָט מאַרטען דערקלעהרט.

— גיין! קיינער נישט! — האָט קליין גע־ענטפערט — איך דאַרף אָבער דאָ נאָך אַ פּאָר מאַן! שיקט צו אַהערצו!

די שיסעריי האָט זיך פערשטאַרקט.

— ענטפערט נישט!...

די מענשען זענען עטליכע מינוט געלעגען אין שניי אָהן בעוועגונג.

די שאָסען זענען וואָס ווייטער געוואָרען אַלץ וועלטענער בידוואָנגען ווי וועגען איינגאַנצען איינגע־שטילט געוואָרען.

קליין האָט זיך אָנגערופען:

— וואַרעמבאַ, גיט זיך אונטער! מיר וועלען אייך סיי־ווי אַרויסשלעפּען פון דער נאַרע...

ער האָט זיך פלוצים אַרומגעקוקט, דערהערענ־דיג אויף דער גאַס שנעלע שריט:

וואָס איז? זאָלען עס זיין וואַרעמבאַ'ס מיט־שפּילער?

אויף דער גאַס האָט מען זיך געאָמפּערט:

— ווידער דער פערפלוכטער אינספּעקטאָר! זשורנאַליסטען האָבען דאָס רעכט צו זיין אומעטום. מ'לאָזט אונז אומעטום אַרורך...

דער פערפלוכטער אינספּעקטאָר וועט אייך אַריינלאָזען. ווען עס וועט אַדורך די סכנה! — האָט קליין געענטפערט — דערווייל אָבער, אויב איהר ווילט נישט רינען אַלס דירעקטער ציעל פאַר קוי־לען, טאָ טראָגט זיך אָפּ פון טויער, און שטערט אונז נישט אין דער אַרבייט!

אַ נייער שאָס פון די קשאַקעס אַרויס האָט בעשטעטיגט זיינע ווערטער.

דאָס הייפעל זשורנאַליסטען איז אָפּגעלאָ־פען אין אַ זייט.

אויפ'ן שניי האָבען זיך געשאַרט בייע מענשען, וואָס האָבען געאײלט מיט זייער הילף צו קליינען.

— זייט גרייט! אויף מיין צייכען לויפט צו די קשאַקעס. שיסט אָבער נישט, ביז איהר וועט זיך נישט צרבעקומען צו דער גרוב!

עס איז מייטער אַרורך אַ מינוטען צעהן.

די פּאָליציאַנטען מיט מאַרטען'ען בראש האָ־בען זיך צוגערוקט פּאַמעליך צו די קשאַקעס.

פלוצים האָט זיך פון צווייטען עק גאָרטען דערטראָגען אַ שטאַרקער טומעל.

אויסגעשרייען, שאָסען, אַ טופּען פון לויפענדע, און אַ הויכער פערצווייפעלטער רוף נאָך הילף:

— זיי זענען דאָ! היט דאָס טויער! אַהער, מאַרטען!

קליין און די פּאָליציאַנטען האָבען זיך אַ וואָרף געטאָן צום אָרט פונ'ם גערודעל.

— — — — — — — — —

וואַרעמבאַ מיט זיינע חברים זענען געלאָפען מיט דער אַלעיע גלייך אויף די שאָסען פון די פּאָליציאַנטען, וואָס האָבען געהיט דאָס טויער.

מען האָט געשאָסען פון אַלע זייטען אָהן שום סדר.

— אויף דר'ערד! — האָט קליין אַרויסגע־דונערט — גאָט מיינער, איהר שיסט דאָך איינער אין אַנדערען! לעגט זיך!

די קוילען האָבען געפיפען אין דער לופט, אָפּ־קלאַפּענדיג זיך אין די שטיינערנע ווענד פון הויז.

די לעמפלעך האָבען זיך אויסגעלאָשען, און אין דער פינסטער איז גאָרנישט געווען צו זעהן, חוץ קפליקע, רויטע פייערלעך...

די שיסעריי האָט ווידעראַמאָל אויף אַ וויי־ל אויפגעהערט, און קליין האָט אויסגעשריגען:

— איך וואָרען אייך נאָכאַמאָל: גיט זיך אונטער! וואַרעמבאָ, איהר הערט? איהר האָט די פערשפּילט!

אַריבערלויפענדיג פון בוים צו בוים, איז ער אַוועק צו טויער.

לעב איהם האָט עמיצער אַ קרעכץ געטאָן אין שניי.

— עמיצער איז פערוואונדעט?

די פראַגע איז געבליבען אָהן אַנ'ענטפער.

צוואַנציג, דרייסיג סעקונדען האָט געדויערט אַנ'אָנגעשטרענגטע שטילקייט.

ערגיץ אין דער פינסטער האָט וואַרעמבאַ מיט זיינע חברים געלויערט אויף אַ מאָמענט צו בע־גייען די אַטאַקע.

קליין האָט אויסגעשטרעקט די האַנד, און פלוצים דערפיהלט ווי אַ שטאָלענע ליופע פון אַ רעוואָלווער האָט אָנגעריהרט זיין פנים.

— דאָס בין איך קליין! — האָט ער אַ־רויסגעברומט.

די ריושזירירענדע פּאָליציאַנטען האָבען אַהינ־טערגעלאָזט די רעוואָלווערען.

ער האָט זיך אַוועקגעשטעלט צווישען זיי.

די שטילקייט אין גאָרטען איז נישט געשטער־ט געוואָרען.

— זיי קריכען, מסתמא, אויף די בייכער צו אונז! — האָט קליין אַרויסגעשעפּטשעט — גיט אַכ־טונג! אין דער טייוואָנישער פינסטערניש קאָן מען גאָרנישט זעהן! אַהאַ! אָט זענען זיי!...

(פאָרטזעצונג קומט)

אויף ראַטעס!!!
אויבער־העמדער
און נאַכט־העמדער
פון פּאַפּעליז, זעפיר און אַנדערע שטאָפען
צו בעקומען אין דער ערשטקלאַסיגער פּראַצאָווניע פון
J. WOROBIEJCZYK
41. KILIŃSKIEGO 41

ד"ר מ. וואָלפסאָן
17 ווסכאָדניאַ 17
טעלעפאָן 28-83
איז צוריקגעקעהרט

לעטשניצע פון דאָקטוירים הפּעציאַליסטען
און ערצטליך־דענטיסטישער קאַבינעט
זגיערסקאַ 17 טעל. 16-33.

ד"ר ראַקאָווסקי	נאָז האַלז, אויערן קר.	10—11 6—8 7—8
ד"ר רוזשאַנער	הויט און געשלעכט קר.	10—11 1—2
ד"ר גאָלדשטיין־פּאָלאַק	מויגען־קראַנקהייטען	1—2 7—8
ד"ר יאָסטמאַן	נערווען קראַנקהייטען	12—3
ד"ר ראָזענצווייג	קינדער־קראַנקהייטען	10—12 4—5
ד"ר פּאַפּירני	פרויען און געבורטס־הילף	11-1 ½ 5—6
ד"ר קאַנטאָר	כירורגישע־קראַנקהייט.	4-5 און 1—2
ד"ר ווײנבערג	אינ. חערי, לונגען־קר.	11-1 5½—7
ד"ר מאָזעל	רענטגען	10—12 4—6
א. גראָדזענסקי	צאָהן־ארצט	3—7
ג. ראָזעס	צאָהן־ארצט	9—2

צאָהן־בעהאַנדלונג, בעלייכטונגען, קאָראָנען, פּאָמבען א. א. וו.
בײ דער לעטשניצע איז געעפענט געוואָרען
א רענטגען־אינסטיטוט
אַנאַליזען פון הויט קראַנקהייטען פון קאָפּ (פאַרך) מיט רענטגענשטראַהלען, פאַר בעשטראַהלונג און דורכלייכטונ־גען. קוואַרץ־לאַמפּע, דיאַטערמיע, עלעקטראָליזאַציע, פיר מעגליכע אנטלויזען. א קורס פאַר שטאַטלער.
אויפנאַהמען נעגען טעגליך (שקורעטעמין) פון 4—5 נאָכמ.
די לעטשניצע איז אויך אָפען זונטאָג.
וויזיט אין דער שטאָט.
ערצטליך־קאָסמעטיש. קאַבינעט
ד"ר. מ. מאַרקוס נעהמט אָן פון 5—7 אָוונט

בּיטשריפט־ביורא
ב. האָכבערג פּאָנסקאָ 1 טעל. 36-77
פערלעדיגט אַלע אַרט געריכטליכע־ און שטייער־אַנגעלע־גענהייטען אין אַלע אַמטען אויך אויף לאָדזער וואָיע־וואָדזטווע רעיעל און פּינקטליך.
בעמערקונג: וועגען פערשידענע שטייער־פראַגען נעהם איך פערזענליך אָן צווישען 5—6 נאָכמיטאָג.

פּעלץ־וואַרעז
אַלער אַרט צו קאָנקורענץ־פּרייזען
צו בעקומען אויף די בעקוועמסטע בעדינגונגען ביי
37 גאָלדוואַסער, צעגעלניאַנאַ 37
(רוג פּעטריקאַווער)
בעמערקונג: קירזשנער־ווערקשטעל אויפ'ן אָרט.
מ'נעהם אָן פערשידענע אַרבייט.

PORADNIA WENEROLOGICZNA
פון דאָקטוירים־ספּעציאַליסטען
זאַוואַדזקאַ 1.
נאָר פאַר וועגערישע הויט־קראַנקהייטען און מענער־שוואַכע אַנאַליזען פון בלוט און אויספלוס אויף סיפיליס און טריפּער. קאָנסיליומס מיט ספּעציאַליסטען פון אוראָלאָגי־שע און נערווען־קראַנקהייטען. קוואַרץ־לאַמפּ. עלעקטרישער הייל־קאַבינעט קאָסמעטיק.
— — — טעטיג פון 8 פריה ביז 9 אָוונט. — — —
פון 11 ביז 12 בייטאָג און פון 2 ביז 3 נאָכמיטאָג נעהמט אָן אַ פרוי־דאָקטאָר נור קינדער און פרויען.
זונטאָג פון 9 פריה ביז 2 נאָכמיטאָג.
— — בעזונדער וואַרטע־צי ער פאַר פרויען. — —
וויזיט 3 זל.

שפּאָרט־געלד!
קויפט
שירמס,
שטעקענס
נור אין דער ווערקשטעל פון
ס. פייגענבוים, נאַרוטאָוויטשאַ 19
ווייל איהר קענט דאָרט קויפען מיט
25% ביליגער ווי איבעראַל.
אַכטונג! עס ווערען אָנגענומען אַלערליי רעפּעראַטורען און דעקונג.

MIEJSKI KINEMATOGRAF OSWIATOWY
Wodny Rynek (róg Rokicińskiej) tel. 18-26
Dojazd tramwajami 16 i 10.
Od wtorku, dnia 13-go do poniedziałku, dnia 19-go listopada 1928 r. wł.
Dla dorosłych: Dla dorosłych:
„GARIBALDI"
Dramat w 12 aktach
w rol. gł. Rina de Liguoro i Guido Graciosi
Dla młodzieży:
Trzej Błędnej Rycerze.
W poczekalniach kina codz. do g.22 audycje radjofonica

מעבעל
ערשטקלאַסיגע, אייגענע אויסאַרבייטונג ווי: שפּייזע־צימער, שלאָף־צימער ווי אויך איינצעלנע מעבעל־שטיקער צו מעסיגע פּרייזען, גוטע בעדינגונגען און רעיעלע בעהאַנדלונג איז צו בעקומען ביים טישלער שוו. יאַקובאַ 16.
ס'ווערען אויך אָנגענומען בעשטעלונגען. בעמ.: צופאָהר מיט'ן טראַמוואַי נומער 14.

פּעלץ־וואַרעז
קען מען קויפען אַמביליגסטען און אויף די בעקוועמסטע בעדינגונגען גאָר ביי דער לאַנג־יעהריגער פירמע
ל. ב. פּעפּער, ווסכאָדניאַ 42. טעלעפאָן 04-78.
בעמערקונג: די קירזשנער־ווערקשטעל געפינט זיך אויפ'ן אָרט.
די אַרבייט ווערט אויסגעפיהרט פּינקטליך און רעיעל.

וואוינונגען
בעשטע־הענד פון 2 צימער און קיכע מיט בע־קוועמליכ־קייטען 1 צימער און קיכע צו פערמיטען
פּאָלודניאָווע 86 עק מאַגיסטראַצקאַ. צו ערפאָהרען ביי
Jakób Pacanowski, Cegielniana 28 טעגליך פון 8—10 אָוונד.

פּעלץ־וואַרעז
אַלעראַרט אין אַ גרויסען אויסוואַהל
צו צוגענגליכע פּרייזען און גינסטיגע בעדינגונגען
עמפּפעהלען B-cia F. i J. Pietruszka
זשעלאַזנאַ 2, טעל. 38-42
פּיעטריקאַווער 165, טעל. 17-75.
בעמערקונג: קירזשנער ווערקשטעל אויפ'ן אָרט.

וואָרנונג!
אַזוי ווי עס האָבען זיך בעוויזען אין שטאָט פערשידענע נאָכגעמאַכטע פעלד־בעטען, מאַך איך בעקאַנט דאָס געעהרטע פּובליקום, אַז די
עכט־פּאַטענטירטע בעטען עכט־פּאַטענטירטע
זענען פערזעהען נאָר מיט דער שוץ־מאַרקע
PALMA-PATENT
פאַר וועלכע מיר זענען פעראַנטוואָרטליך ביז 3 יאָהר.
— צו בעקומען אין אַלע געשעפטען. —
אויסערדעם, בעזיצען מיר שטענדיג אויף לאַגער אין אַ גרויסען אויסוואַהל
ניקעל־בעטען, אַמעריקאַנקעס,
ניקעל־קינדער־בעטען, קינדער־וועגעלעך,
טיש־בעטען, קינדער־בענקעלעך
מעטער־מאָס, אויף רעדלעך.
מאַטראַצען געבעטע, שאַטקאָווע און קאַנאַדיסקע. קאָזעטקעס און טאַפּטשאַנעס.
בעמ.: בעטלעך מיט וועגעלעך ווייס אָדער ברוין 17 זל., פּאַלאָווע־בעטלעך 14 זל.
רעיעלע בעהאַנדלונג. :: פאַבריקס־פּרייזען. :: זעמטליכע רעפּעראַטורען.
הערט! לאָדז, פּאָלנאָצנאַ 24, טעל. 31-85. רעטייל!

די באד-אנשטאלט „ROYAL“ Żeromskiego 53
(פאנסקא) רוג 6-טען שערפיעז

צופאהר מיט די טראמװײען 6, 8, 17

מאכט בעקאנט דאס געעהרטע פובליקום, אז נאך דער קאנאליזירונג און גרינדליכען רעמאנט זענען טעטיג און עמפפעהלען:

רױמיש-רוסישע און קור שװיץ-בעדער שװיץ-בעדער די אױך 3-טע קלאס | װאנעס I און II קלאס.

אױף גינסטיגע בעדינגונגען! סטאל-בעטען, שפאציר-װעגעלעך, מאטראצען געבעטע-דרױטענע װי אױך צו העלף, בעטען „Patent“ לױט מאס - װאש-מישען און מיזומאטשקעס אטבילינסטען

אין פאבריק-לאגער „DOBROPOL“ Łódź Piotrkowska73wpodworzu

נוצט נאר

Alboril

די פארנעהמסטע אראמאטישע הױזליכע זײף.

Dr. med.
W. EYCHNER
געשלעכטס-אקושער
זגערזשער 11.
טעל. 34-72
נעהמט אן פון 6—8 אװענד.

Dr. med.
H. WEISHOFF
אינערליכע און קינדער-קראנקהײטען.
23 Zawadzka 23
נעהמט אן פון 4—5.30 נ"מ.

קינא-טעאטער
ZACHĘTA
זגערזשער 26, בײם פלאץ קאשטשעלני

פערשטארקטער אָרקעסטער אונטער דער לײטונג פון ה' ז. שימקיעװיטש.

אנהױב אין געװ. טעג 5 א זײגער נאכמ. שבת און זונטאג 2 א זײגער.

הײנט און פאלגענדע טעג! גרױסע פרעמיערע!
ס'נוערט דעמאנסטרירט די גרױסע זיטען-לעבענס-דראמע אין 12 אקטען א. נ.:

דער קעלנער פון דעם מאסקװער רעסטאראַן „JAR“

אין די הױפטראָלען: **M. CZECHOW, O. MALINOWSKA i K. SAMBORSKI.**

דער נעקסטער פראגראם: „דער בעצװינגער פון אלעמאן“

קינא
MIMOZA
178 קילינסקי 178.

גרױסע פרעמיערע!
כון דינסטאג דעם 13-טען נאװעמבער ביז זונטאג דעם 18-טען ד. ח. אײנשליסליך

„דער פעראט“ (Zdrada)

דראמא אין 10 אקטען

די הױפטראָלען קרעאירען: Vivian Gibson, Albert Steinrück, Alfons Fryland, Eliza la Porta.

נעקסטער פראגאם: „ZIEMIA OBIECANA“ אין די הױפטראָלען: JADWIGA SMOSARSKA i KAZIMIERZ JUNOSZA STĘPOWSKI

קינא „ERA“
פרי- „פלארא“ זאװישא 22 (בעלוט) הער

אנהױב פון די פארשטעלונגען אין געװ. טעג 5. נאכמיטאג שבת און זונטאג 2 א זײגער נאכמ.

פערשטארקטער סימפאנישער ארקעסטער אונ-טער דער לײטונג פון ה' עסטרײכער.

הײנט און פאלגענדע טעג! גרױסער שלאגער-פילם!

דער פערבאטענער קװארטאל פון אלזשיר

ריהרענדע דראמע אין 10 אקטען פון לעבען פון די װאגאנטוריסטען און האנדעל מיט לעבעדיגער סחורה.

אין דער הױפטראָלע **MARJA JACOBINI**

אלס די װעלט-דאמע און אײגענטימערין פון א פערװײלונגס-הױז.

קינא „סירענא“

KINO TEATR „SYRENA“
ŁÓDŹ ALEKSANDROWSKA 37 TEL.49-48

אלעקסאנדראװסקי 37, טעל. 48-49.

פון דינסטאג, דעם 13 נאװעמבער און פאלגענדע טעג! גרױסע פרעמיערע!

דער בעריהמטער עקראן-שטערן **ROD LA ROCQUE** אין דער שעהנער לעבענס-דראמע א. נ.

„דער רױט-הױטיגער דזשענטעלמען“

געשאפען אױפ'ן גרונד פון דעם אױפשטאנד פון גרױסען אינדישען פיהרער, װעלכער האט בעקומען בילדונג אין אײראפע און האט זיך געשטעלט אין קאמף געגען די װײסע.

אױסערדעם א'אמעריקאנער קאמעדיע אין 2 אקטען.

נעקסטער פראגראם „פירשט פון ליבע“ מיט John Gilbeot

טליתים-פאבריק
אױסארבײטונג פון װאָלענע, האלב-װאָלענע, זײדענע טליתים כמו טערקישע, װי אױך טליתים-קטנים, הורט און דעטײל מיט אױספערטיגונג, אױך גארטלען, שפאניער און ציצית, צו בעקומען בילינער װי איבעראל

ביי **א. ח. ציטרינאװסקי, קאמיעננא 1.**

אין 2. טױער, פארטער. קומט און איבערצײגט אײך בעמ.: ס'װערען אױך אנגענומען אלטע טליתים צום װאשען.

על ץ- אױסארבײטונגען
לױט די נײעסטע מאדעלען אין א רײכען אױסװאהל װי אױך ענגצעלנע פעלעכלעך אלערלײ רעפאראטורען אױף די בעסטע בעדינגונגען עמפפעהלט

I. SZWARCMAN
Narutowicza 42 tel. 66-31

זאפארט **װאױנונגען** צו פערמיטען
בעשטעהענד פון 1, 2, 3 און 4 צימערן און קוך
מיט אלע בעקװעהמליכקײטען

ערשטקלאסיגע אױספערטיגונג אױף פאמארסקא 41, ציגעל-גאס 101

צו בעזיכטיגען א גאנצען טאג. נעהערע אינפארמאציעס ערטײלט די ביורא, פאמארסקא 41 טעגליך פון 12 ביז 2 נאכמיטאג.

2259

HEMOROIDY

HEMORIN KLAWE

Dr. med. J. DYNENSON
קינדער-קראנקהײטען
פאלודניאװא 9, טעלעפאן 23-70.
נעהמט אן פון 3—5 נאכמיטאג.

Dr. ADAM
GROSGLIK
Al Kościuszki 27
tel. 51-78,
הױט און װענערישע קראנקה. רענטגען און ליכט-הײל אינסט. נעהמט אן פון 4—7 אין אװענד
צױריגנערעהרט

א געבילדעטע, אינטעליגענטע
יונגע דאמע
זוכט א פאסטען
אלס קאסירערין אדער ביוראליסטין. אפערטען אין אדמ. „נ. פאלקסבלאט“ פאר „T“
2473

LEKARZ DENTYSTA צאהן-ארצט
St. GELBERG
זאבארניא 15, טעל. 08-31.
הײלט גאנץ פערנאכלעסיגטע צײהן- און מױל-קראנקהײטען, צײהונג אהן שמערצען, הײלט מיט ליכט-בעשטראהלונג, ספעציעלער לאבאראטאריום פון קינסטליכע צײהן
נעהמט אן פון 9 פריה ביז 7 אװענד.

ר עכער
מאשינאװע
װערען אױסגענײט
צו ביליגע פרײזען
ג. נארדמאן ציגעלנא 29

ביליג צו פערקױפען
א זײם-מאשין און א שנײד-מאשין
צו שטרימף אין בעסטען צושטאנד
בײ קליז, קילינסקיעגא 21.

ניַיער פאָלקסבלאַט

דאָס לאָדזשער לעבן

ניַיער פאָלקסבלאַט

16 פריַיטאָג ג׳ כסלו תרפ״ט	נאָוועמבער
	זון-אויפגאַנג 6.55
	זון-אונטערגאַנג 3.49
	ליכט-צינדען: 3.32

רעגיסטראַציע פון יאָהרגאַנג 1908.

היינט דאַרפען זיך רעגיסטרירען אַלע געבוי-רענע אין 1908 י. וועלכע וואוינען אין 11. פאָ-ליציי-קאָמיסאַריאַט און זייערע פאַמיליען-נעמען הויבען זיך אָן מיט די בוכשטאַבען:

K. L. Ł. M. N. O. P.

מאָרגען — 11. פאָליציי-קאָמיסאַריאַט אויף

R. S. Sz. T. U. W. Z. Ż.

די רעגיסטראַציע קומט פאָר אין לאָקאַל פון מיליטעריש-פאָליציייאישען ביוראָ ביים מאַגיסטראַט (פּיעטרקאָווער 212) און קומט פאָר פון 8.15 ביז 1 אַ זייגער ביטאָג.

קאָנטראָל-פערזאַמלונגען פאַר רעזערוויסטען.

(—) אויף נאָווא-טאַרגאָווא 18 דאַרפען זיך היינט מעלדען די געבוירענע אין 1892, וועלכע וואוי-נען אויפ׳ן שטח פון 2. 3. 5. 8. 9. און 11 פאָ-ליציי-קאָמיסאַריאַט און זייערע נעמען הויבען זיך אָן אויף אַלע בוכשטאַבען.

מאָרגען — פון 1891 אַלע בוכשטאַבען.

אויף קאָנסטאַנטינער 62 דאַרפען זיך היינט מעלדען די געבוירענע אין י. 1888, וואָס וואוי-נען אויפ׳ן שטח פון 2. 3. 5. 8. 9. און 11 פאָ-ליציי-קאָמיסאַריאַטען אויף די בוכשטאַבען

L. Ł.

מאָרגען — פון 1888 י. אויף

M.—N.

(—) היינט דאַרפען זיך שטעלען אויף לעשנאָ 9, די רעזערוויסטען פון 1903 י. וואָס וואוינען אויפ׳ן שטח פון 7-טען קאָמיסאַריאַט און זייערע פאַ-מיליען-נעמען הויבען זיך אָן אויף

F. G. H. I. J.

מאָרגען — פון 7. פאָליציי-קאָמיסאַריאַט אויף

K. L. Ł.

אויף נאָוואָ-צעגעלניאַנאַ 51, דאַרפען זיך מעלדען די רעזערוויסטען פון 1897 י., וואָס וואוינען אין 7, און 10-טען פאָליצייקאָמיסאַריאַט, מיט די פאַמיליען-נעמען אויף אַלע בוכשטאַבען.

מאָרגען — פון 897 יאָהר פון 12, 13 און 14. קאָמיסאַריאַט אויף אַלע בוכשטאַבען.

Dr. med. J. LUBICZ

ORTOPEDA, Gdańska 28, tel. 41-46

קראַנקהייטען פון די ביינער, געלענקען, פערקרימונגען פון די פלייצעס און גלידער.

אייגענע פּראַצאָוניע פון ווסטליכע אָרטאָפּעדישע אַפּאַראַטען, ווי: וקלאַרקעס אויף פּלאַטפוסען, ק נסט-ליכע פיס, גאַרסעטען א. ז. וו.

עמפּפאַנגט פון 5—7 אין אָווענד.

Dr. med. I. WAJNBERG

CEGIELNIANA 47, tel. 26-02

אינערליכע קראַנקהייטען. ספּעציעל פאַר לונגען-און האַרץ-קראַנקהייטען, באַשטראַהלונגען און קינסטליכע בערג-זון. אין דערהיים פון 3—5 נאָכמיטאָג.

צוריקגעקעהרט.

פּראָצעס וועגען דער גנבה אין „באַנק אודזשיאַלאָווי".

(ג) בשעתו האָבען מיר מיטגעטיילט וועגען אַ אויפבראָך-גנבה אין דער „באַנק אודזשיאַלאָווי", וואו עס זענען אַרויסגע׳גנב׳עט געוואָרען 10,000 זל. מזומן-געלד און פּראָצענט - פּאַפּירען און אַק-ציעס פאַר 17,000 זל.

די אויספאָרשונגס-מאַכט, האָט אין צוזאַמען-האַנג מיט דער אויפבראָך-גנבה, אַרעסטירט אַ געוויסען נתן קנישאַנסקי, וועלכער איז נעכטען גע-שטאַנען פאַר׳ן קרייז-געריכט. דער בעשולדיגטער לייקענט אָפּ זיין אָנטייל אין דעם אויפבראָך אין „באַנק אודזשיאַלאָווי". אַ גאַנצע רייה עדות בעווייזען אָבער זיין שולד.

שפּעט אין אָוועגד האָט דאָס געריכט אַרויס-געגעבען אַן אורטייל, לויט וועלכען, נתן קנישאַנסקי ווערט אָנערקענט פאַר שולדיג און פער׳משפּט אויף 4 יאָהר שווערע טורמע און צו פערלירען אַלע רעכט.

קאָנטראָלע צווישען אַרבייטסלאָזע

2() אַ׳ז׳ ווי עס טרעפען זיך פאָרפאַלען ווען מיט אונטערשטיצונג פאַר אַרבייטסלאָזע בענוצען זיך נישט קיין בערופענע פּערזאָנען, האָט דער מלוכה׳שער אַרבייטסלאָזער פאָנד פעראָרדענט אַ קאָנטראָלע צווישען די אַרבייטסלאָזע, וועלכע בעקו-מען אונטערשטיצונג צי זיי זענען ווירקליך אַרבייטס-לאָז, כדי צו דערגעהן זייער פאַמיליען און פערמע-גען-צושטאַנד א. ד. גל. צו דער אַרבייט איז אַנגאַזשירט געוואָרען אַ ספּעציעלער באַמטען-אַפּאַראַט. די קאָנטראָלע וועט אַרויכגעפיהרט ווערען גענוי מיט אַלע פּינקטליכקייטען און וועט דויערן דריי חדשים.

אַ שרפה מיט אַ חשד.

(וו) נעכטען האָבען מיר מיטגעטיילט וועגען אַ שרפה אויף בריַיער-גאַס, בעת וועלכער ס׳איז פאָרגעקומען אַן אויפרייס, ווי ס׳איז פעסטגעשטעלט געוואָרען, האָט זיך, בעת דער שרפה געשפּירט גאַפּס. דאָס זאָל זיין אַ סימן, אַז די פאַבריק איז אונטערגעצונדען געוואָרען. אינטערעסאַנט איז, אַז ס׳האָט זיך אָנגעצונדען יעדער צווייטער וועב-שטול. ס׳זענען פערברענט געוואָרען 7 וועב-שטולען, אַ שער-ראַם. די קליינע פאַבריק איז געווען פער-זיכערט אויף 10,000 דאָלאַר.

צוליב אַ פערדאַכט אין אונטערצונדען, האָט די אויסויכטס-מאַכט סעקוועסטרירט די ביכער און קאָרעספּאָנדענץ פון דער פירמע און פער׳חתמ׳עט דעם לאָקאַל, און ס׳ווערט געפיהרט אַן אויספאָרשונג.

דער סכסוך אין דער „ווידזעווער מאַנופאַקטור".

(כ) אין אַרבייטס-אינספּעקטאָראַט איז נעכ-טען פאָרגעקומען אַ קאָנפערענץ צווישען די פאָר-שטעהער פון די אַרבייטער פון „ווידזעווער מאַנופאַק-טור" מיט די פאָרשטעהער פון דער פירמע.

צוליב דער עקשנות׳דיגער שטעלונג פון ביידע צדדים איז צו קיין הסכם נישט געקומען.

פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע.

מאָרגען, שבת קומט פאָר 2 פאָרלעזונגען פון פאָלקס-אוניווערזיטעט 1) 5 נ. מ. וועט ה׳ ד״ר י. פרענקעל האַלטען אין לאָקאַל פון דער ציו-ניסטישער אָרגאַניזאַציע די 4-טע פאָרלעזונג פון העברעאישען ציקל איבער דער געשיכטע פון דער העברעאישער פּאָעזיע. 2) 7 אָווענד קומט פאָר אין לאָקאַל פון „בני ציון" אויף רזשנאָווסקא נאָס 7 אַ קאָלעקטיווער רעפעראַט אויף ד. ס. „קאַפּיט-לעך פון דער געשיכטע פון ציוניזם"; רעפערירען וועלען ה״ה מ. קאַראַ און מ. טעמפּעלהויף. די פאָר-לעזונג פון מאָג. שטרויך אין האַנדווערקער-קלוב ווערט צוליב די קראַנקען-קאַסע-וואַהלען אָבגעלעגט.

פאָלקס-אוניווערזיטעט ביי דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע.

מאָרגען, שבת, דעם 17. נאָוו. — 2 פאָרלעזונגען:

1) 5 נאָכמ. אין לאָקאַל פון דער ציוניסט. אָרגאַניזאַציע (צעגעלנ. 4) ד״ר י. פרענקעל: „תולדות השירה העברית" (הרצאה 4: שירת ההשכלה)

2) 7 אָווענד אין „בני-ציון" (רזשנאָווסקאָ 7) פּרעלעגענטען: מ. קאַרא און מ. טעמ-פעלהויף: „קאַפּיטלעך פון דער געשיכטע פון ציוניזם". איינגאַנג פריי!

די נאָהענטסטע פאָרלעזונגען: זונטאָג, דעם 18. נאָוו.:

5 נאָכמ. אין „סי״י" (גלובנאָ 62) דעפּ. ד״ר ראָזענבלאַט: „ציוניסטישע פּראָבלעמען"

8.30 אָוו. אין דער ציוג. אָרג. (צעלג. 4) רעד. י. אוגער: „10 יאָהר יודישע פּאָליטיק אין א״י"

„אַרדט" זאַכאָדניאַ 43

יודישער קאַמער-טעאַטער לייטונג: מ. בראָדערזאָן.

היינט - 2 פאָרשטעלונגען: אָנהויב 7.45 (פּאָפּולערע פּרייזען) און 10 אין אָווענד

מאָרגען, שבת - 3 פאָרשטעלונגען; אָנהויב 4 נאָכמ. (פּרייזען פון 75 גר. ביז 3 זל.), 7.45 און 10 אַ זייגער אָווענד

„אַלץ טאַנצט"

1) שטאַרקער פון טויט — אינסצעניזירטע לעגענדע אין 2 אַקטען מיט פּראָלאָג, אינטערמעצאָ און עפּילאָג.

2) ליבשאַפט שיפּט. 3) אונזערע קינדער.

4) אין ווילדען וואַלד. 5) ווען וויַיבער שווייגען.

6) וואָס יעדער טהוט. 7) אַלץ טאַנצט.

הנהה-בילעטען זענען נישט גילטיג.

ליטער. לייטער: מ. בראָדערזאָן. מוזיק. לייטער: דוד בייגעלמאַן. דעקאָראַציעס און קאָסטיומען-ד. מאַטוס און ש. בלום. קאָנפערענסיערן: י. ריינגלאַס און מ. נעלקין

שפּייזע-, העררען- און שלאָפצימערן

פון פאַסער-בירקע, אייכען, פּאָלירטען רויזען-האָלץ, קאַווקאַזישער נוסבוים, ווי אויך פון אַלע אַנדערע איידעל-האָלץ

קויפט איהר אַמביליגסטען

פאַר מזומן אָדער אויף בעקוועמע ראַטען-צאָהלונג אין דער מעבעל-פאַבריק

S. Salomonowicz & Co.

Narutowicza 13, tel. 37-60.

לאַנגיעהריגע גאַראַנטיע.

נייעסטע ווינער מאָדעלען.

די שענסטע און בעסטע מענער-היטען און ספּאָרט-היטלען קענט איהר נאָר בעקומען אין בעוואוסטען היט-געשעפט

„Splendid"

ul. Konstantynowska 31

פּראָנט-געשעפט.

בעמערקונג: פון 15-טען ד. מ. מיט 20% ביליגער ווי איבעראַל.

די אַקציע פון איינשרייבען אין גאָלדע-נעם בוך דעם 10-טען יאָהר-טאָג פון פּוילען׳ס אומאָבהענגיגקייט.

די אַקציע וואָס איז פּראָקלאַמירט געוואָרען דורך דעם יודישען נאַציאָנאַל-פאָנד איינצושרייבען אין גאָלדענעם בוך דעם 10-טען יאָהר-טאָג פון פּוילען׳ס בעפרייאונג איז אין פּוילען גאַנג.

די ווענדונג פון קרן קימת אונטערצושטיצען די אַקציע האָט געפונען אַ וואַרעמען אָפּקלאַנג אין אַלע קרייזע פון דער היגער יודישער בעפעל-קערונג.

די אַקציע וועט געפיהרט ווערען אין משך פון גאַנצען חודש נאָוועמבער און עס איז צו האָפען, אַז די יודישע בעפעלקערונג וועט זיך מאַסענווייז בעטייליגען אין פעראייביגען די וויכטיגע היסטאָרישע געשעהעניש אין דעם גאָלדענעם בוך פון יודישען פאָלק.

שפּענדען ווערען ווייטער אָנגענומען אין ביוראָ פון קרן קימת (צעגעלניאַנאַ 4).

זכרונות פון יודישען לעגיאָן אין ארץ-ישראל.

רעפעראַט פון יודישען לעגיאָנער סערזשאַנט א. לובעס פון כפר גלעדי.

אין אונזער שטאָט וויילט יעצט דער בעקאַנטער שריפטשטעלער א הייקין (לובעס) פון ארץ ישראל לובעס איז א געוועזענער סערזשאַנט פון יודישען לעגיאָן. אין ארץ-ישראל און געהערט צו די מיט-שעפער פון יודישען לעגיאָן.

אויסנוצענדיג די דאָזיגע געלעגענהייט אַרדענט אין די היגע „החלוץ המרכזי" אָרגאַניזאַציע דעם קומענדיגען שבת, דעם 17. נאָוועמבער, 8.30 אין אָווענד אין לאָקאַל פון דער ציוניסטישער אָרגאַ-ניזאַציע אַ רעפעראַט פון געעהרטען גאַסט, וועלכער וועט איבערגעבען זיינע זכרונות און איבערלעבענישען אין יודישען לעגיאָן.

פון „אַרדט".

היינט ווערט געשפּילט 2 מאָל: דריי פערטעל אַכט און 10 אַ זייגער פּינקטליך.

מאָרגען, שבת — 3 פאָרשטעלונגען: 4 בײַטאָג (צו ביליגע פּרייזען) און 8 און 10 אַ זייגער.

פון יודישען טעאַטער.

אויך היינטיגען פריַיטאָג און שבת אָוונט ווערט ווידערהאָלט די אָפּערעטע „חלומות פון ליבע" מיט באָריסאָוואַ, נאַדיאַ קארעני, ראַבינאָוויטש, באַל-בירסקי א. אַנד.

שבת ביטאָג ווערט געגעבען גאָלדפאַדען׳ס „באָבע יאַכנע", די טיטל-ראָלע שפּילט דער בא־ליבטער אַקטיאָר קאָמפּאַניעץ.

פון דינסטאָג, דעם 13 ביז מאָנטאָג, דעם 19 נאָוועמבער איינשליסליך! גרויסער פּראַכטפולער פּראָגראַם!

„די פירשטין - א מאָדעלקע"

אַרציקאָמישע פּאַסירונגען פון אַ שעהנער פירשטין, וועלכע איז אַנטלאָפען פון פּאַלאַץ און האָט זיך בעהאַלטען אין מאָדע מאַגאַזין.

אין די הויפּטראָלען: Dina Gralla, Mona Maris i Hans Junkerman

דעוווי פון די נייעסטע מאָדעס.

קינא

ביים קאָאָפּעראַטיוו פון מלוכה קאָמונאַלע און געזעלשאַפט-ליכע בעאַמטע

40 שיענקעוויטשא 40

אָנהויב אין געוו. טעג 3.30 נאָכמיטאָג, שבת, זונטאָג און יום-טוב 2 נאָכמיטאָג לעצטער סעאַנס 9.30 אַ זייגער אָווענד.

אויפ׳ן 1-טען סעאַנס פּרייזען פערקלענערט

א בלוטיגע חתונה
מיט 4 טויטע און פיל פערוואונדעטע.

אין דארף קענטשין (אונטער טשענסטאכאוו) האט זיך אפגעשפילט א שרעקליכע בלוטיגע טראגעדיע. דער דארפס־הירט לודוויג בערנארסקי האט חתונה געמאכט א טאכטער. עס זענען זיך צונויפגעקומען א סך געסט, און מען האט געגוסן מאנצען. די שעהנע מיידלעך, טענצערינס האט מען באלד צוכאפט, און עס זענען נאך געבליבען טענצערס אהן פארטנערינס. אויף דעם בארען איז ענטשטאנען א סכסוך צווישען די יונגעלייט. עס האט זיך אריינגעמישט דער מחותן בערנארסקי און געאלט מאכען שלום צווישען יונגהארע.

איינער פון די יונגע האט איהם אריינגעשטעקט א מעסער אין הארץ. צוהילף דעם געליטענעם בעל־הבית איז געקומען איינער פון די עלטערע געסט, א געוויסער וולאדיסלאוו טיגליק; אויך טיגליק האט געקריגען מיט א מעסער אין בויך אריין. טיגליק'ס 15־יעהריגע טאכטער האט, דערזעהענדיג, אז דער פאטער שטארבט, ארויסגעצויגען דאס מעסער פונם פאטערס בויך, און געגראבט שטעכען דעם מערדער, נאכדעם האט זי זיך אליין געשטאכען.

עס איז ענטשטאנען א פארמעלער בלוטיגער שלאכט, וועלכער האט געדויערט עטליכע שעה און אויפ'ן ארט זענען געבליבען 4 טויטע קערפערס.

א סוף צום געשלעג האט געמאכט די פאליציי, וועלכע האט ארעסטירט אלע אנוועזענדע אויף דער חתונה. צווישען די ארעסטירטע זענען פערהאן פיל פערוואונדעטע; ביי איינעם איז אינגאנצען אפגעביסען די נאז.

קראנקען־קאסע־וואהלען.

וואהל־מיטינגען פון „בונד".

מארגען שבת 10 א זייגער פריה אָרדענט איין דער בונדישער וואהל־קאמיטעט 2 גרויסע וואהל־מיטינגען אין פילהארמאניע־זאל און אין „פלאזא", וואחישע 22. 1 א זייגער בייטאג קומט פאר א מיטינג אויף גייערס ראיאן, אין קינא־זאל „רעקארד", זשגאזסקא 2.

ארויסטרעטען וועלען: ע. נאוואגרודזקי (ראטמאן פון ווארשאווער שטאדראט), י. ליכטענשטיין, פאזנאנסקי א. אנד.

וואהל־מיטינגען פון „פועלי ציון".

מארגען שבת ארדענט איין דער וואהל־קאמיטעט פון „פועלי־ציון" 3 מיטינגען: 10 פריה אין זאל „סירענא", 1 מיטאג—אין קינא „פלארע" און 3 נאכמ.—אין ענגלישען זאל.

אויף די מיטינגען וועלען ארויסטרעטען די ראטמענער לעוו און בוקסבוים פון ווארשא, און ראטמ. האלענדערסקי א. אנד.

אפקלאנגען פון דער קאטאסטראפע אונטער ראגאוו.

(2) אין קרייזגעריכט אין ווארשא איז נעכטען פארגעקומען דער פראצעס נעגען די שולדיגע אין דער באהן־קאטאסטראפע אונטער ראגאוו. דאס געריכט האט פער'משפט דעם אינזשיניער וואצלאוו פראנקעוויטש אויף 3 חדשים טורמע, וועלכע ווערען איהם צוליב דער אמנעסטיע געשאנקען. דער מאשיניסט פון דעם צוג, וולאדיסלאוו שאטקאווסקי איז פער'משפט געווארען אויף 8 חדשים. קארל שאטקאווסקי, דער לייטער פון דער סטאציע קאלושקי — 6 חדשים טורמע, ביידע ווערט פערקלענערט די שטראף אויף דער העלפט, צוליב דער אמנעסטיע.

געגען הארטלייביגקייט און העמאראידען

מאגען און קישקע־פערדארבונג, לעבער און מילץ־אנגעשוואלענקייט, רוקען און קרייץ־שמערצען—איז דאס נאטירליכע ביטער־וואסער

„FRANCISZKA JÓZEFA„

א הערליך מיטעל, וועלכעס מ'דארף טעגליך איינעהמען. ערצטליכע פרובען און פארשונגען ביי קראנקהייטען פון היגטערלייב־ארגאנען, האבען פעסטגעשטעלט, אז דאס ביטער־וואסער

„פראנץ יאזעף"

ווירקט שטענדיג אמבעסטען. צו בעקומען אין אלע אפטייקען און סקלאד־אפטעטשנעס.

ווי אזוי וועלען אויסגעפערטיגט ווערען די ארבייטער־הייזער.

(מ) צוליב דעם וואס ס'זיינען שוין פערענדיגט די רויה־ארבייטען ביי די ארבייטער־הייזער אויף דער קאנסטאנטינער פאלעסיע, איז פארגעקומען א זיצונג פון'ם קאמיטעט צו בויען די הייזער, און ס'איז בעטראכט געווארען א רייה פראגען וועגען אופן פון אויספערטיגען די הייזער.

ס'איז בעשלאסען געווארען, כדי נישט צו פערשטערען די בוי־קאסטען, קיין צענטראל־בעהייצונג נישט איינצוארדנען, נאר אויפשטעלען אויוענס, אויבסטליך — א גאז־אויוען אויף 2 צימערן.

ס'איז אויך בעשלאסען געווארען נישט איינצוארדנען קיין באד־צימערן, נאר אין יעדען הויז איינארדנען איין אלגעמיינע באד מיט א טוש.

אין די 2 און 3 צימעריגע וואוינונגען וועלען פערטעסטיגען איינגעארדנעט ווערען רוימען פאר בעדער, וואו די לאקאטארען וועלען קענען עהענטועל איינארדנען באד־צימערן.

אפטייקען

היינטיגע נאכט־דיזשורען.

(2) מ. עפשטיין, (פעטריקאווער 225). מ. פארטאשעווסקי, (פעטריקאווער 95). מ. ראזענבלום, (ציגעלניאנע 12). יורשים פון נארפיין, (וסכארניע 54). י. קאפראווסקי, (נאוואמיעסקא 15).

מאנם געזעהן.

(ח.) צו דער פאליציי אין פיאסקאוויעץ האט זיך געמאלדען די 17־יעהריגע וואנדא מילער און האט געמאלדען, אז א געוויסער דורקאווסקי האט זי מיט א קלאפ אין געזיכט אוועקגעלעגט אהן בעוואוסטזיין און דערנאך זי פערגוואלדיגט. די פאליציי האט ארעסטירט דעם אויסוואורף דורקאווסקי.

ציהונג פון דער 18 לאטעריע
1־סטע קלאס, 1־טער טאג.

75,000 זל. אויף נומער 146,747.
35,000 „ „ „ 151,616
15,000 „ „ „ 849,014
1,000 „ „ 78,519, 85,641

מעלדונג.

—:o:—

הסתדרות „צעירי־מזרחי", קילינסקי 44.

פרייטאג־צו־נאכטס, פ' תולדות, 7 א זייגער אוונד, וועט לערנען חבר קלובסקי תנ"ך, פסוק ישעי'.

שבת־צו־נאכטס, 7 א זייגער אוונט, וועט רעפערירען חבר יעקב קראקאווסקי יודישע היסטאריע. עס ווערט געבעטען אלע חברים און סימפאטיקער צו קומען פינקטליך.

דער לעזע־זאל מיט יודישע און העבראישע צייטונגען איז אפען יעדען טאג פון 8 א זייגער. די ביבליאטעק ווערט אין קורצען געעפענט.

מיר פאדערן אויף אלע חברים, ווי אויך די חברים פון דער פראווינץ צו קומען זיך אויפסניי רעגיסטרירען 2547 הועד.

Dr. med. St. Heinrich
POMORSKA 10, TEL. 47-67
ספעצ. פון אינערליכע און קינדער־קראנקהייטען
בעהאנדלונג מיט קווארץ לאמפען־שטראהלען
נעהמט אן פון 1 ביז 3 נאכמ. און פון 5—7 אווענד.

Dr. med. H. Lubicz
ציגעלניאנא 43, טעל. 32־41
ספעציאליסט פאר הויט, ווענערישע און מענער־שוואכע קראנקהייטען. היי גיענע מיט קווארץ־לאמפען (האר אויספאלן)
נעהמט אן פון 8—10 און פון 5—8 אווענד.

Dr. Z. Rakowski
ספעצ. פאר אויערן, נאז, האלז־ און לונגען־קראנקה.
קאנסטאנטינער 9, טעלעפאן 27-61.
שפרעכשטונדען פון 12—2 און פון 5—7. (צוויי אויך פון לעגאניזע, פיאטרקאווער 17 פון 10—11 און פון 3—5)

לעטשניצע פון דאקטוירים ספעציאליסטען און דענטיסטישער קאבינעט.
בזשעזשינער 11, טעלעפאן 63־37
אפען פון 9 פריה ביז 7 אווענד.

ד"ר וואליכאווי נאז, האלז, אויערן קר.	4—3
ד"ר מערשנער קינדער קראנקהייטען	9־11 3־4½
ד"ר שיפמאן אינערליכע קראנקהייטען	11—1
ד"ר לובימש הויט און געשלעכטס־קר.	12½—1½
ד"ר שמירגעלד נערווען און גייסטיגע קר.	1—2
ד"ר גאלדבלאט אויגען־קראנקהייטען	12½—½
ד"ר עליאשבערג כירורגישע קראנקה.	1—2
ד"ר בערגמאן פרויען און געבורטס־הילף	3—4

מסיכא־טעראפיע, שטראהל־שטערונגען ווי שטאמלען א. א. וו. פאקען־שטעכען, קינסטליכע בערג־זון־בעשטראהלונג איינשפריצונגען, מאסאזשען, עלעקטריזאציע, אפעראציעס, אויך בעטלעגער—היימען און שטאט.—אין לאבאראטאריום ווערען אנגענומען אלע ארט אנאליזען, ווי אויך פלעגמע און בלוט אונטערזוכונגען געגען שקארלאטין.

ד"ר לאזשינסקי סטאמאטאלאג
צאהן־ארצט. 10—1 3—6
קינסטליכע צעהן, קאראנען, פאמבען א. ד. ג.

די לעטשניצע איז אויך טעטיג זונטאג.

קאנאריק־פייגעל
פראכט־זינגער
קלאטקעס פאר פייגעל
— אין מאדערנער —
מעטאל־אויספיהרונג
גאלד און געזאט.
ציר־פישלעך
זעמטליכע אוטענזיליען
אין א גרויסען אויסוואהל ביי
MAXIMILJAN KÖNIG
זאאלאגישע האנדלונג
Łódź, Nawrot 43a

Dr. J. POLAKOW
קינדער־קראנקהייטען
קאנסטאנטינער 37a
טעל. 39-75.
צוריקגעקעהרט
נעהמט אן אין דער לעטשניצע אויף גייערס מארק (פעטריקאווער 294) פון 2 ביז 3½ נאכמ. און דערהיים פון 3½—5 נאכמ.

Dr. HELLER
ספעציאליסט פאר הויט און ווענערישע קראנקהייטען.
נאווראט 2
נעהמט אן ביז 10 פריה, 1—2 און פון 4—8 אוו. פאר פרויען ספעציעל פון 4—5 נאכמיטאג. פאר אונבעמיטעלטע לעטשניצע־פרייזע.
צוריקגעקעהרט.

דער אליין־פערקויף פון די בעריהמטע
„OLYMPIC" בעטען
— געפינט זיך ביי —
M. Gottesdiener
Łódź, Cegielniana 30, tel. 19-49. 2554

מעבעל
לעזט אויפמערקזאם!
אין א גרויסען אויסוואהל צו ביליגע פרייזען און אויף גינסטיגע בעדינגונגען.
עמפפעהלט די פירמע Z. BOCIAN, Piotrkowska 41 (w podwórzu)
בעמ.: א טשעטשאווע שלאפצימער באכט ניי צום פרייז פון 2900 זל. צו פערקויפען. געלעגענטליך צו פערקויפען א סטילאווע קרעדענס 3 מעטער, אויסגעקריצט פאר 1.100 זל.

פראפעסיאנעלער פעראיין פון האנדעלס־ און בורא־אנגעשטעלטע אין לאדז, אל. קאשמושקי 21.
היינט, פרייטאג, דעם 16־טען ד. ח. 8 א זייגער אווענד קומט פאר אין אייגענעם לאקאל
א פערזאמלונג
פון די פעראיינס־מיטגלידער.
אויף דער טאג־ארדנונג: וואהלען צו דער קראנקען־קאסע.
איינטריט אויסשליסליך פאר פעראיינס־מיטגלידער נאכ'ן פארצייגען מיטגלידער־לעגיטימאציעס. די פערוואלטונג.

לעכער מאשינאוו
ווערען אנגענומען אויסצוניי'הען צו ביליגע פרייזען ביי ג. נארדמאן
29 צעגעלניאנא 29

קירזשנער
— און —
דאמען שניידער ווערקשטעל
מ. ברייטשטיין
זגערזשער 24
עס ווערן אנגענומען בעשטעלונגען פון אייגענע און אנפערטרויטע סחורות. צוגענגליכע פרייזען בעסטע בעדינגונגען

Dr. MED. J. BETTE
ספעציאל־ארצט פאר אינערליכע און קינדער־קראנקה.
פיעטריקאווער 6, טעל. 95־44.
צוריקגעקעהרט.
נעמט אן פון 8 ביז 11 און פון 4 ביז 6 אוונד.

ŁÓDZKIE TOWARZYSTWO ZWALCZANIA RAKA
אינסטיטוט צו היילען מיט ראדיום.
רענטגענאלאגישער הייל־קאבינעט
איז טעטיג פון 9—3 נאכמיטאג.
לאדז, פיעטריקאווער 175, טעל. 00־62.

אפעראטאר פון ארטשיסקעס
שילער פון פראפעסאר ווערנער בעזייטיגט אהן שמערצען אדטיסקעס און פערהארטעוועטע הויט אין פערלויף פון א פאר מינוט. צוגענגליכע פרייזען.
בעשטעלונגען נעמט אן נאר 2552
Perfumerja „CELINA", Piotrkowska 208.

מאטארען פון האלבע פערדע־קראפט
1 פאזאווע צו שפולמאשינען, קרייצמאשינען און אנדערע קליינע מאשינען עמפפעהלט פון לאגער
Przedsiębiorstwo Elektrotechniczne „Ohm" Piotrk. 82, tel. 60-34
מאנטירונג אין פערלויף פון 2 טעג.

2548 דער פעראיין
מחזיקי חולים, קילינסקי 120, טעלעפאן 52-65.
טיילט מיט, אז עס ווערען ערלעדיגט אלער ארט דאקטוירים־וויזיטען פאר א גאנץ קליינעם אפצאהל. ארימע אינגאנצען בחנם. טעגליך פון 9 ביז 1 און פון 3 ביז 9 אוונד.
עס ווערען אויך ערלעדיגט אלער ארט אנאליזען.
בעמ.: ביים פעראיין מחזיקי חולים זענען אנגאזשירט 12 בעוואוסטע דאקטוירים־ספעציאליסטען.
די פערוואלטונג.

Zdolna Ekspedjentka
do magazynu konfekcji damskiej w okolicy Piotrkowskiej 2497
poszukiwana od zaraz.
Oferty sub „Ekspedjentka" do adm. nin. pisma.

ד"ר א. ס. טענענבוים
וואולטשאנסקא 4, טעלעפאן 25-40
אינערליכע קראנקהייטען
איז צוריקגעקעהרט.
נעמט אן פון 6 ביז 7 אין אוונד. 2170

Złoty medal na Wystawie w Katowicach 1927.
Zastępca: S. B. Redlic, Łódź, Pomorska 19.

STUDENT PRAWA udziela lekcji, specjalność Polski. Wiadomość Wólczanska 65 m. 8 od 12-4ej

אַ פּראַקטיצירטער בוכהאַלטער קאָרעספּאָנדענט
וועלכער בעזיצט פּערפעקט די פּוילישע און דייטשע שפּראַכען ווערט געזוכט. אָפּערטען אונטער „200" אין אַדמיג. 297

Zaginął weksel na 50 Zł. wystawca J. Gochman Łódź Młynarska 4 pł. 30 Października 1928 na zlecenie R. Gertler. weksel unieważnia się. Zwrócić do Szprynga Cegelniana 50.

אַ לערערין
אַ גוטע פּעדאַגאָגין ערטיילט אונטערריכט אין יודישער, פּוילישער און דייטשער שפּראַכען פאַר ערוואַקסענע צו ביליגע פּרייזען 269 לאַסמאַן בזשעזשינער 15

Dr. med. H. Gutsztadt
ספּעצ.-אַרצט פאַר אַקושער- און פרויען-קראַנקהייטען
צעגעלניאַנאַ 23
Zachodnia 62 tel. 29-52
נעמט אָן פון 4—7 אָוועגד. אין לעטשניצע „סאַניטאַס" צעגעלניאַנא 29 פון 6—8 אָוו

Dr. med. BRAUN
וואָלינעס יעצט
1-טען שערפּיען 1
(בענעדיקטע) טעל. 26-90
ספּעציעל-אַרצט פאַר וועני- און וועגערישע קראַנקהייטען און מענער - שוואַכקייט נעמט אָן פון 9—11 פריה און פון 5 ביז 8 אָוועגד.

אַ פּלאַץ אויף העריגג
אָדער אויף אַנדערע סחורות אויף פּלאַץ קאָשטשעלני 7 וויל איך פערפאַכטען צוזאַמען אַ גרויסער קעלער איז איבערצוגעבען צו ערפאַהרען Kościelna 3 u gospodarza

קוואַליפיצירטע רעפּרעזענטאַנטען
צו סוויטערס ווערט געזוכט ביי ווייסבלום, זאַכאָדניאַ 2 (אַגראַדאָוואַ 9) רעכטע אָפּ.

אַן אינהאַבער פון אַ פראַנ-טאָווע **געוועלב** זוכט איבערצונעהמען אַ פיליע אָדער אַ פערטרעטונג געגען אַ גאַראַנטיע פון וואָס עס זאָל נישט זיין. צו ערפאַהרען ווסכאָדניאַ 39, אין געוועלב אַראַנאָוויטש

טיכטיגע **האַנד-נייהערס** ווערען זאָפאָרט געזוכט ביים מענער-מאַגאַזין-שניי-דער ערשטע סאָרט
א. פּאַוולאָווסקי
נייע זאַשעווסקאַ 7 פראָנט 3 שטאָק וו. 11.

טאַנץ - לעקציעס
ערטיילט פּריוואַט
Zz. RYBOWSKI
Kilinskiego 163
פון 10 אַזייגער פריה.

אַ קאָלאָניאַל געוועלב
מיט אַ צימער און קיך אין צענטרום שטאָט זאָפאָרט איבערצוגעבען. צו ערפאַהרען אין אַדמיג.

השבת אבדה
כ'האָב פערלוירען 80 זל. מזומן און אַ וועקסעל אויף 30 זל. אויסשטעלער מאַרגוליעס צאַלבאַר דעם 3/XII ד. י. דער עהרליכער פינדער ווערט געבעטען געגען בעלוינונג אָבצוגעבען צו ליכטיג לוטאָמערסקאַ 15. 2486

וויכטיג פאַר יונגע-לייט פון גייערט און כאָינער ראַיאָן!
היימישע, געשמאַקע **מיטאָגען** צו מעסיגע פרייזען קע יגא b. נ' 9 וואוינונג 11 פּ״ פּ טער רוג זשגאָווסקאַ 73

אַ יונגערמאַן
וועלכער בעזיצט די פּוילישע שפּראַך גרינדליך, זוכט אַ פּאַסענדען פּאָסטען עווענטועל אויף אַרויסצופאָהרען. צו ערפאַהרען ראַקיצינסקאַ 11 ביי טענענבוים

זשאַקאַרד-ווערבער
קענען זיך מעלדען קאַליסקאַ 16 רייכבאַום

אַלאַקאַל
פאַר אַ ספּאָרט-געזעלשאַפט אָבצודינגען אויף אָוועג-דער שעהן פון 7—10 אָוועגד ווערט געזוכט. צו ערפאַהרען ווסכאָדניאַ 7 ביי וואָלף.

געטרעס אויף הורט
די ביליגסטע און די גרעסטע און די שעהנסטע אויסוואַהל בערשטרימפּף קריגט מען נאָר ביי **שלמה שייניאַק** זגערזשער 10

אַ שטריקער-געזעלען זוכט אַרבייט אויף אַ ביליגערען לוין זשעראָמסקאַ 34 ביי טאַלמוד.

בוכבינדער-אַרבייטער
ווערט געזוכט ביי מאַשענבערג פּעטריקאָווער 42

איך קאָן זאָגען מיט דער פולער רעכט
אז אין מיין היטען-געשעפט
האָב איך געזעהן איינצופיהרען
אַז ס'זאָל זיך קיינער נישט זשענירען
סיי אָרים און רייך
זענען ביי מיר אַלע גלייך
קריגט איטליכער צו קויפען אַ היט
טאַקע זעהר ביליג און גוט
סיי פאַר פרויען און מענער
מעגען זיי זיין די גרעסטע זאַך-קענער
וועלען זיי נישט וואגען צו זאָגען
אַז מיינס אַ היט טוט זיך שלעכט טראָגען
און נאָך אַ זאַך טו איך אייך פראָפּאָנירען
אַז איך נעהם אָן היט צו איבערפאַסאָנירען
און אויך טאַקע פאַר פרויען און מענער
אויף דעם וועלען בעשטעטיגען די בעסטע זאַכקענער
אַז איך מאַך ביליג און גוט
אַז פון גאָר אַן אַלטען קומט אַרויס אַ נייער הוט
דאָס איז נישט אין לייפּציג און נישט אין דאַנציג
נאָר טאַקע אין לאָדז זגערסקאַ 20
אָדער לוטאָמירסקאַ 2 **פּערדער**

8-טונג, פריזיער!
אַלע פריזיער-מייסטער, וואָס זענען רעגיסטרירט אין פריזיער-פעראיין, פּאָלודניאָוואַ 4 ווערען אויפגעפאָדערט צו קומען אויף דער 2558
פאָרוואַל-פערזאַמלונג
וועלכע קומט פאָר מאָנטאָג, דעם 19 ה. ח. אין לאָקאַל פון פעראיין פּאָלודניאָוואַ 4 פּינקטליך 8 אָוועגד.

געדענקט איינמאַל פאַר אַלעמאַל!
נאָר טעל. 36-69
Szybka Pomoc Krawiecka
ul. PIOTRKOWSKA 110 (אין הויף)

אויפפרישען אַנצוג זל. 2,80 אַ קלייד 2,60 מיט'ן אָפּנעהמען און אָפּשיקען. פאַרבען, כעמיש-וואַשען, רעפּעראַטורען, איבעראַרבייטונגען און קינסטליך-צערעווען. אַלץ ווערט אויסגעפערטיגט אין אַ קורצער צייט. אויף יעדען טעלעפ. פערלאַנג שיק איך אַרויס שיק-יונגע
דער אַנשטאַלט איז טעטיג פון 5 פריה ביז 1 ביינאַכט

אויפפאָדערונג.
דערמיט פאָדער איך אויף ה' גאָמבינסקי שטרימפּף פאַבריקאַנט, נאָוואָ צעגעלניאַנאַ 22, פּריוואַט-וואוינונג פּולנאָצנאַ 7, אַז ער זאָל מיר ערלעדיגען דעם פּראָטעסט, אויף וועלכען דעם אויסשטעלער קעפּער ס אַדרעס איז נישט געפונען געוואָרען, אין משך פון 8 טעג. אין געגענפאַל וועל איך פאַר די ווייטערדיגע פאָלגען נישט זיין פעראַנטוואָרטליך. **אַלשעווסקי**
ווסכאָדניאַ 25, שטרימפּף-פאַבריק

די אינהאַבער פון פּענסיאָנאַט אין קאַמינסק
פ. זנאַמיראָווסקי און **מ. דאָבזשינסקי**
ערעפענען
אַ פּענסיאָנאַט אין **זאַקאָפּאַנע**
פון ערשטען דעצעמבער 1928 ווילע קרולעוויאַנקע קאָשטשעלנאַ 10 מיט אַלע בעקוועמליכקייטען. רעיעלע בעהאַנדלונג. מיט אַכטונג
פ. זנאַמיראָווסקי און **מ. דאָבזשינסקי**
בעמערקונג: ביי זנאַמיראָווסקי אין קאַמינסק איז דער פּענסיאָנאַט ווינטער אויך טעטיג.

ס'איז געפונען געוואָרען
דורך ה' ע. זאַלצבערג, צינעל-גאַס 50 אַ בייטעלע מיט געלד. ס'איז אָבצונעהמען געגען סמנים און אָנאָנס-קאָסטען אין אַדמ. פון „נ. פאָלקסבלאַט". 2498

שויך געכטעט
האָט זיך אָנגעהויבען די ציהונג!
פון דער 1-טער קלאַס
פון דער גרויסער
18-טער
מלוכה-לאָטעריע
!!! בירגער !!!
נאָך היינט קויפט ביי אונז אַ לאָס!!!
יעדער צווייטער לאָס געווינט!
פרייזען פון אַ לאָס צו יעדער קלאַס

¼ לאָס 10 זל.	½ לאָס 20 זל.	1/1 לאָס 40 זל.

היינט, אַלע נאָר ביי אונז!
די איינציגע גרעסטע, עלטסטע און גליקליכסטע קאָלעקטור אין פּוילען
E. LICHTENSTEIN
Warszawa, Marszałkowska 146
Łódź, Piotrkowska 72
Konto P. K. O. 64,209.
Firma egz. od 1835 r.

Dr. med. H. NADEL
פּיעטרקאָווער 17 טעל. 86-68.
ספּעציאַל-אַרצט פאַר אינערע קראַנקהייטען.
נעמט אָן פון 4 ביז 6 נאָכמיטאָג.

לעטשניצע „זדראָוויע"
פון דאָקטוירים ספּעציאַליסטען
נאַוואָמיעסקאַ 3 (ווסכאָדניאַ 13)
טעל. 76-37.

אויגען	דר. קראַוש	4, זונטאָג 10½-11½
נערווען	דר. בראָניסלאַוו פרענקל	12½-1½ חוץ פרייטאָג
מאָגען און קישקעס	דר. אַל מאַרגאַלים	2—3 חוץ זונטאָג און דינסטאָג
אינערליכע	דר. גיביאַנסקי דר. [illegible] דר. [illegible] דר. כאַן הענריק	9½-11½ [illegible] 9½-11 12—2 זאָנטאָג 12—1 3 4½ זונטאָג 1—2 11—12 זונטאָג 11—12
קינדער	דר. פּאַלאַוועיטשיק דר. מאַשפאַכאַ דר. פרענכנער	11—12½ און 4½—5, זונטאָג 12—2 1½-2½ זונטאָג 10-12½ 5-6½ זונטאָג 9-10½
כירורגיש	דר. פּערלים	12-1½ 6-7½ זונט 11-1
פרויען	דר. אַראַנסאָן דר. אייגעראַוואַ	12—1 זונטאָג 12—1 10½—1½ 1 דינסטאָג 12½-1½ חוץ פרייטאָג
אויערן נאָז האַלז	דר. ראַבינאָוויטש	1—2, זונטאָג 12—1½
הויט און וועגערישע	דר. פּאַלמ דר. זאָננענבערג	3½-4½ זונטאָג 9-10 11—12 זונטאָג 10—12
רענטגען-לאַבאָר	דר. קיילבאָן	3—7
מעד. אַנאַליזען	דר. מ. ראַצען	

וויזיטען אין שטאָט, פּאָקען-שטעלען, רענטגען-גראַפיע, עלעקטרישע דורכשטראַלונגען (קוואַרץ לאַמפּען). די לעטשניצע איז טעטיג פון 8.30 פריה ביז 7.30 אָוועגד. זונטאָג — פון 8.30 ביז 2 נ. מ.

SPLENDID

היינט גרויסע פרעמיערע! היינט גרויסע פרעמיערע!

דאס מעכטיגסטע מייסטערווערק פון דער וועלט לויט'ן בעוואוסטען ווערק פון אורוואנצעוו

WIERA MIRCEWA – וויערא מירצעווא

אין די הויפט=ראלען: MARJA JACOBINI i ŁUNOCZARSKA

די פרוי פון בילדונגס-מיניסטער

בעסטער אנסאמבל. בעדייטענדסטע אייראפעאישע ארטיסטען. בעסטער אנסאמבל.

די אויפנאהמען זענען געמאכט געווארען אין רוסלאנד, בערלין און אויף ע"ר איטאליענישער און פראנצויזישער ריוויערע

די גרעסטע רעוואלוציע פון די ביהנעס און אייראפעאישע עקראנען. דער אינהאלט פון פילם איז געגעבען אין די לעבעדיגסטע פארבען און צווינגט דעם צושויער צו פארשטעהן מיט א געוואלדיגער פּראינטערעסירונג דעם פערלויף פון דער עמאציאנירענדער אקציע.

אנהויב 4.30 נאכמיטאג. מוזיקאלישע אילוסטראציע אונטער דער לייטונג פון ה' א. טשודנאווסקי. אנהויב 4.30 נאכמיטאג:

שבת און זונטאג פון 12 ביז 3 נאכמיטאג זענען די פרייזען פון אלע פלעצער 50 גר. און 1 זל.

Grand-Kino

היינט און פאלג. טעג פרעכטיגע סאלאן-עראטישע דראמע אונטער'ן נאמען:

די אדלערין (CREVETTE) (ORLICA)

אין די הויפט=ראלען: IGO SYM, Dina Gralla, Werner Pitschau

די אקציע פון דער מיטרייסענדער דראמע שפילט זיך אפ צווישען די דיפלאמאטישע ספערען פון איינע פון די מלכות אויפ'ן גרונד פון הולטייאישען לעבען פון באטשאפט-מיטגלידער אין די לוקסוס-קאבארעטען און דאנסינגען. ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' ר. קאנטאר. אנהויב 4.30 נאכמיטאג.

CZARY

צום ערשטען מאל אין לאדז! גרויסער שלאגער=פראגראם! צום ערשטען מאל אין לאדז!

JIM דאס געשפענסט פון דער פרעריע

גרויסע סענסאציאנעלע קאוובאישע דראמע פון אונגעוועהנליכער שפאנונג און אונערהערטער עמאציע, געשאפען אויפ'ן גרונד פון לעבען און בלוטיגע קאמפען פון די קאוובאיען אין די פרעריעס פון ווילדען מערב. אין די הויפטראלען די העלדען פון פילם פון בורלאק פון דער וואלגע" WILLIAM BOYD i ELLINOR FAIR אויסערן פראגראם: אמעריקאנער פארס.

APOLLO

היינט און פאלג. טעג! דער גלענצענדער און אונפערגלייכליכער

Douglas Fairbanks

אין זיין שענסטער קרעאציע

דער מאן מיט דער בייטש

היסטאריש-ענדע און ראמאנטישע דראמע פול מיט עפעקטען, וועלכע שפילט זיך אפ אין קעניגליכען הויף אין שפאניען. || אויסער'ן פראגראם: IWAN MOZŻUCHIN אין פילם „CASANOWA" 2 סעריעס גלייכצייטיג דעמאנסטרירט.

אנהויב אין געוועהנליכע טעג 3 א זייגער נאכמיטאג, שבת און זונטאג 1 א זייגער בייטאג – פרייזען 50 גר. און 1 זל.

Odeon / Wodewil

פושעיאזד 2 / גלובנא 1

היינט פרעמיערע! גרויסער אווענד פון הומאר!

Pat i Patachon

אין זייער נייעסטער שאפונג פון 1928 פונ'ם לעבען פון די פילם מענשען

„פאט און פאטאשאן אלס פילם=העלדען"

פאטאשאן – אלס יוזעפינא באקערס קאנקירענט; פאט – אלס מעסער-ווארפער און קאוובאי. —— אויסערן פראגראם א פארס.

Corso

זשעלאנא 2

היינט פרעמיערע: צום 1. מאל אין לאדז!

„דאס הויז פון געשפענסטער"

אונגעוועהנליכער קרימינאל-פילם אין 10 גרויסע אקטען

אין די הויפטראלען Edmund Loveli Leila Hyams

אויסערן פראגראם א פארס.

קינא=טעאטער „CAPITOL"

רוג זאוואדזקא און זאכאדניא.

סימפאנישער ארקעסטער מיט'ן אנטייל פון ארגאנען אונטער דער לייטונג פון ש. בייגעלמאן.

היינט גרויסע פרעמיערע!

„די קארוזעלע פון טויט"

מעכטיגע דראמע אין 10 אקטען. קארנאוואל פון ליבע און וואהנזין. בלומען-קארסא. גרויסע צירק-אטראקציע! אין די הויפטראלען:

Erich KAISER-TIETZ, Claire ROMMER, Anton POINTNER i Siostry Spandoni

בעמערקונג: פרייזען פון די פלעצער אויפ'ן ערשטען סעאנס אין געוועהנליכע טעג ווי אויך שבת און זונטאג 50 גראשען און 1 זלאטי.

וועסוויל / מעבעל

קויפען שלאף=צימער, שפייזע=צימער, קאבינעטען ווי אויך ענצעל זאל זיך ווענדען נאר צו די איבערצייגענטע בעקאנטע סאלידע פירמע

I.M. Terkeltaub 12, Narutowicza 12

w podwórzu, telefon 34-18.

רייכער אויסוואהל! גאראנטירטע ארבייט! ביליגסטע פרייזען בעקוועמסטע בעדינגונגען!

„Świat dziecięcy"

אין גארטען ביים גימנאזיום

פון קלארא וואלפסאן, פאמארסקא 18

(פרעבעל-שולע) פאר קינדער 4–7 יאהר.

קימפעטארין – כירורגישע

קליניק

פון די דאקטוירים שארלאטא-אייגעראווא רייטלער-קוריאנסקא, מיכאל קאנטאר און י. בוים.

לאדז, אנגראדאווא 10, טעל. 13-57

1-טע און 2-טע קלאס.

אמבולאטאריום.

פרויען-קראנקהייטען פון $1^1/_2$–$11^1/_2$.

פעלץ = אויסארבייטונגען

פון אייגענע און אנפערטרויטע-ווארע עמפפעהלט צום ווינטער-סעזאן די ערשטע · קלאסיגע קירזשנער = ווערקשטעל פון

מ. שאליט, פעטריקאווער 33

צוגענגליכע פרייזען און גוטע בעדינגונגען. 937

דער ווינטער=סעזאן קומט! די פעלץ=פארבעריי פון

Richard Schoenmann

GDAŃSKA 8, font 2 piętro.

פון 10–1 און 2–7 נעמט מען אן צו פארבען: ביבער, פישאשערן, פאקען, קארא-קול, סקונקס, וואשבערפעל, פוילענפעל, פיש, שאפעל קאנינפעל. סווערט געפארבט אין נאטירליכע פארבען אדער אנדערע. די פארב-ארבייטען ווערען פון א גוטען אויסלענדישע פאכמאן אויסגעפיהרט. מיר גאראנטירען פאר די דויערהאפטיגקייט. צוגענגליכע פרייזען. בעזונדערער ראבאט פאר פעלץ-גרויסהענדלער און קירזשנער.

שוינט אייער געלד!

צו וואס זאלט איהר אוועקווארפען אייערע אלטע היטען, אז פאר 2.50 זל. ווערט איבערגעארבייט און איבערפאסאנירט אלע ארט מענער, אין דאמען-קאפעלושען לויט די נייעסטע מאדעלען און פאסאנען. פון גאר אלט ווערט געמאכט נייעס. געדענקט די אדרעס: ש. וואורצעל, פולנאצנא 20, (פראנט געוועלב).

בעמערקונג: גלייכצייטיג בעקומט איהר אין געוועלב אויסוואהל אלע ארט מענער און דאמען קאפעלושען צו זעהר ביליגע פרייזען. קומט איבערצייגט אייך.

Dr. med. NIEWIAŻSKI

ספעציאליסט פאר סיפיליס, טריפער און הויט-קראנקהייט. בעהאנדלונג פון מענער-שוועכע.

האט זיך איבערגעצויגען אויף אנדזשעיא 5

נעמט אן פון 8 – 10 פריה און פון 5–9 אין אוונד. בעזונדערער ווארטע-זאל פאר פרויען.

אבאנעמענט-פרייז: אין לאדז – 5 זל. א חודש מיט צושטעלען א היים; אויף דער פראווינץ – 6 זל. א חודש; אין אויסלאנד פיס 30 פראנק. [illegible]

אנאנסען-פרייז: [illegible]

Za Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg. Redaktor odpowiedzialny Ch. Kaufman.

Czcionkami i druk „Najer Folksblat" Piotrkowska 21.